

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**

**©Kütüphaneler ve Yayınlar
Genel Müdürlüğü**

Eser Adı: Dîvân

Müellifi: Hamâmîzâde İhsân

Hazırlayan: Mustafa İsen-Rıdvan Canım

Yayın Yılı: 2019

ISBN: 978-975-17-4254-4

Ana Yayın Numarası: 3638

Kültür Eserleri Dizisi- 611

**Adres: Bahçelievler Mah. İsmet İnönü Bulvarı No:4
06490 Çankaya/ANKARA**

Telefon: +90 312 470 80 00

Faks: +90 312 470 54 71

e-posta: yaphaz@ktb.gov.tr

www.ktb.gov.tr

<http://ekitap.ktb.gov.tr>

HAMÂMÎZÂDE İHSÂN

Dîvânı

(Arap Harfleriyle Basılan Son Türkçe Dîvân)

Hazırlayanlar

Dr. Mustafa İSEN – Dr. Rıdvan CANIM

Ankara

2019

GİRİŞ

HAYATI

Yaşadığı dönemde dikkate değer bir şair, mizah ustası ve araştırmacı olarak dikkat çeken Hamâmîzâde Mehmed İhsan Bey, Trabzon'da doğdu. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi veren Cemâlettin Revnakoğlu şöyle diyor: “Hamâmîzâde neslinin kibar ve efendi çocuğu Mehmet İhsan, 18 Rebû'l-âhır 1302 hicrî; 23 Kânûn-ı Sâni 1300 mâli ve 4 Şubat 1885 milâdî tarihinde çarşamba günü sabaha yakın saatte Trabzon'un Amasya Mahallesi'nde 4 numaralı baba evinin üst katındaki orta odada dünyaya geldi”¹. Ailenin o ana kadar çocukları olmadığı için bu doğum yakınlarını büyük sevince boğdu. İhsan Bey'in babası, Trabzon'un ileri gelenlerinden ticaret ve emlak sahibi Hamâmîzâde Hafız Ahmed Efendi'dir. Büyük babası Hacı Temel Ağa, onun babası Seyyit Ahmed Ağa, onun da babası Alemdar Hacı Mustafa Ağa'dır. Annesi Nafia Hanım, Rize eşrafından Çelebizâde Salih Ağa'nın kızıdır. 1934 yılındaki soyadı kanunu sonrasında Hamamioğlu soyadını aldı. Önce amcası Hasan Efendi'nin, onu takiben de on beş gün sonra babası Hafız Ahmet Efendi'nin ölümü üzerine (19 Şubat 1892) dört yaşındaki kardeşi Nâtika ile birlikte annesinin himayesinde kaldı. İhsan, ilk dersini kapı komşuları hoca hafız Seher Hanım'dan alıp Kur'anı hatm etti (1890). Üç yıl sonra ise İslahâne Merkez İlkokulu'na girerek burayı 1897 yılında birincilikle bitirdi. Aynı yıl kendisine şatafatlı bir sünnet düğünü yapıldı. Yine bu yıl içinde ailece İstanbul ve Bursa'ya gezmeye gittiler. Dönüşünde Trabzon İdâdîsi'ne kaydı yapıldı. Üç yıl sonra rüşdiyeyi birincilikle bitirdi, 1903 yılında da idadiden mezun oldu.

Ailenin sorumluluğunu üstlenecek başka bir yakınının olmayışı yüzünden İhsan, küçük yaştan itibaren bu görevi de omuzlarına almak zorundaydı. Babasının ölümü üzerine, emlak ve arazinin idaresi de kendisine kaldığı için İstanbul'a yüksek öğrenime gidemedi. Ama o ilgi alanlarını çok erken yaşlarda belirlemiş ve bu yolda çalışmalarına

¹ C. Revnakoğlu, Orhan Okay'ın özel kitaplığındaki notlar

büyük bir dikkatle başlamış bulunuyordu. Daha on yaşında iken Trabzon'daki Papaz Kalust Şinasi Efendi'den, daha sonra da askeri rüşdiye Fransızca öğretmeni Sabih Bey'den Fransızca dersleri aldı. Trabzon'da sürgünde bulunan bilgin ve şair Erzurumlu Ali Şevket Hoca'dan Farsça dersleri aldı ve mesnevi okudu. Bu gayretler, kendisinde zaten yaradılış itibariyle bulunan araştırma, inceleme merakını ön plana çıkardı. Eski kitaplarla beraber yeni çıkanları alıyor, İstanbul'da yayımlanan gazete ve dergilerin çoğunu dikkatle izliyordu. Bu yayınların Trabzon'daki genç nesle ulaşmasında, Trabzonlu kitapçı Hamdi Efendi'nin (1862-1948) önemli yeri unutulmamalıdır. Hamâmîzâde, Hamdi Efendi'nin Trabzon'un kültürel gelişimindeki ve kendi yetişmesindeki etkin rolünü unutmamış, Hamdi Efendi ve yayınları hakkında bir kitapçık yayınlarak ona olan borcunu kısmen ödemiştir.

Hamâmîzâde bu yıllarda Hartamaszâde Bakî, Düyûn-ı Umûmiyye'de Başkâtip Hüsnü, Ustazâde Nazmî ve Halil Nihat Boztepe (1882-1949) ile birlikte Hamdî Efendi'nin "Âyîne-i Efkâr" adını verdiği kitapçı dükkânında, Ahmet Mithat'ın (1844-1912), Muallim Nacî'nin (1849-1893), Sezâî'nin (1860-1936), şâir Mehmet Celâl'in (1867-1912), daha başka tanınmış sanatçıların şiire ve edebiyata dair kitaplarını okuyor, evinde kendince bir kitaplık oluşturmaya çalışıyor, parası yetmediği anlarda ise Hamdî Efendi'den geceliği yirmi paraya romanlar kiraliyordu.

Bu çalışmalar İhsan Bey'in bilgi alanını gün geçtikçe geliştiriyordu. Sonunda bu birikim, onu şiir, edebiyat, tarih, biyografi ve bibliyografi alanlarına yöneltti. Mahallî dil ve folklor ürünleri üzerinde çalıştı. Zaten dil çalışmaları onun çok küçük yaşta ilgi duyduğu bir alandı. Ondört yaşına geldiğinde Osmanlıca'nın bütün inceliklerini öğrenmişti ve süslü nesir adı verilen üslupla yazılar kaleme alabiliyordu. Hatta yaşlı başlı bazı kişiler önemli yazılarını ona yazdırıyorlardı². Hem bu tavrından dolayı hem de ailesinin geçim yükünün küçük yaşlarda onun üstüne kalması, Hamâmîzâde'yi erken yaşlarda olgunlaştırdı. Bu yüzden memleketinin temasta bulunduğu büyükleri, bilim adamları ve sanatçıları ona daima büyük bir adam muamelesi yapmışlardır. O dönem Trabzon'unun tanınmış isimleri İbrahim Cûdî Efendi (1863-1926), Hatipzâde Emin

² Mesud Necati Arseven. *İhsan Hamâmî'nin Hayatı (Kırkbeş Yıllık Hususi ve Resmi Mektuplarına Göre)*. 2.

Efendi ve Arnavutzâde Ahmet Efendi'ler, Âyîne-i Efkâr'da sohbetlerinden çok yararlandığı yaşlı arkadaşları idi.

On sekiz on dokuz yaşlarına geldiğinde okuma çalışmaları yavaş yavaş yazıya dönüştü ve ilk şiirleri Trabzon ve İstanbul'da çıkan gazete ve dergilerde yayınlanmaya başladı. Bu çalışmalar ve çevresinde uyandırdığı olumlu intibalar sonucu kendisine, Trabzon İdadisi edebiyat öğretmenliği teklif edildi. 1908 yılında bu görevi fahrî olarak kabul etti. 1909/1911 ve 1913 yıllarında Trabzon idadi ve sultanîsinde edebiyat ve kitabet dersleri okuttu. 1913 yılında Trabzon askerî rüşdiyesinde ve aynı yılın Mart'ı başından Ağustos sonuna kadar Trabzon Dârü'l-muallimîn'inde İslâm ve Osmanlı Tarihi derslerini verdi. 1914 yılı Kasım'ından 1915 Haziran'ına kadar resmî Trabzon gazetesinde yazarlık yaptı. Maddî durumu iyi olduğu için bu görevi fahrî olarak yerine getirdi.

Birinci Dünya Savaşı'ndan biraz önce, 1915'de İstanbul'da bulunan ailesinin yanına gelmişti. Harb bitip Trabzon'un düşman eline geçmesi ve yolların kapanması üzerine geri dönemiyor, oradaki emlakinden de yararlanamıyordu. Bu yüzden 1917 Eylül'ünde, İstanbul Yüksek Ticaret Mektebi'nin serbest amelî dersler ve ticarethane bölümlerinde ve 1922 yılında, yine aynı okulun kısm-ı evvel denilen yüksek kısmında Türkçe, dil, ticarî yazışma ve neşriyat dersleri öğretmenliği yaptı. 1924 yılında izinli olarak Trabzon'da bulunduğu sırada kendisine İktisad Vekâleti'nce Trabzon'da yeniden kurulacak olan Yüksek Ticaret Mektebi'nin müdürlüğü teklif edildi. Bunun üzerine Ticaret kabul salonunda Trabzonlu tüccarlarla bir toplantı yapıp, kabul edip etmeme işini onların görüşlerine bıraktı. Hepsi de bunu çok yerinde ve hayırlı görüp yardım sözü verdiler. Bunun üzerine müdürlüğü kabul etti. Türkçe, edebiyat, ticari yazışma ve neşriyat dersleri de üzerinde idi (19 Şubat 1924). İhsan Bey bu okul işini ciddiye alıp üzerinde uzun süre çalıştı. Binbir güçlükte temin ettiği harap binanın onarımı için gerekli olan tahsisatı, bir türlü elde edemedi. Kendisi, bütün kurum masraflarını -sonradan almak üzere- cebinden verdi. İstanbul Yüksek Ticâret Mektebi Müderrisler Meclisi kararıyla tayin edilip gelen öğretmenlerin katılımıyla adı geçen okul, 18 Nisan 1924 tarihinde parlak bir törenle açılmış oldu. Müdür ve okulun kurucusu Hamâmîzâde İhsan, bundan sonra bütün çalışmalarını bu okula verdi. Bu çalışmalar, kendi emlakinin idaresini ve özel işlerini bile ihmâl edecek boyutlara ulaştı. Bir yıl sonra "ihzari" bir kısım da açılarak sınıf

sayısı altıya çıkarıldı. Mektebin 15 Haziran 1927 tarihinden itibaren orta dereceli bir okul olarak Millî Eğitim Bakanlığı'na geçmesinden sonra da görevine devam etti. Ancak bu ağır görev sıhhatini etkiliyordu. Bu yüzden 28 Ekim 1928 yılında istifa edip İstanbul'a döndü. Kasım 1928'de İstanbul Yüksek Ticaret Mektebi'nde, ikinci şubeleri açık bulunan muhâberât ve neşriyat muallimliğini kabul etti. 10 Şubat 1929'da Galatasaray Lisesi orta sınıfların Türkçe muallimliği de verilmişti. Fakat bu iki göreve devam onu yorduğu için yedi sekiz ay sonra Galatasaray'daki görevini bıraktı. Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'nin lise kısmında edebiyat ve muhâberât öğretmenliği yaptı. Son gününe kadar da aynı lisede sadece edebiyat okutuyordu. Son senelerde kalbinden rahatsız olan Hamâmîzâde İhsan, 18 saat içinde şiddetli üç enfarktüs krizinden sonra 11 Mayıs 1948 Salı sabahı saat 7.05'te gözlerini hayata yumdu. Mezarı İstanbul'da Edirnekapı Mezarlığı'ndadır.

Yenikapı Mevlevîhânesi son şeyhi şâir Abdülbâki Dede Efendi'nin oğlu Rusûhî Baykara (1914-1989), Hamâmîzâde'nin ölümüne şu tarihi söyledi:

Ehl-i dildi zarîf şâirdi
 Vasfa sığmaz kemâli İhsân'ın
 Dehre insan gelir gider ammâ
 Bir Hamâmîsi gelmez ihvânın

 Nâgehânî göçünce dünyâdan
 Câm-ı aşkı kırıldı devrânın
 Geldi dört rind söyledi târîh
 Nüktesi gitti bezm-i rindânın (1367)

Lebîb adlı bir başka şâirin Hamâmîzâde'nin ölümüne söylediği manzume de şöyledir:

Cefâ-pîşe cihânın zulm ü cevri haddini aştı
 Husûsâ zümre-i ashâb-ı irfan mahva mahkûmdur
 Müebbed kaldı nâm-ı pâki İhsan Bey ufûl etti
 Sehâsı, şefkati çünkü bütün akrâna ma'lûmdur
 Oku bir fâtiha zâir te'emmül eyle ukbâyı
 Cihanda yüz yaşasan en sonun bu hâk-i ma'dûmdur (1948)

Bu resmi görevlerine ilaveten Hamâmizâde, Tarih-i Osmânî Encümeni, Trabzon Türk Ocağı, Donanma Cemiyeti, Trabzon Meclis-i Ma'ârifî ve Halk Bilgisi Derneği gibi çeşitli cemiyetlerde de görev almıştır. Bu gibi görevleri de içine alan resmi hayatına ait sicil kayıtları, tarih sırasına göre şöyledir:

Trabzon İdâdîsi Kitâbet Muallimliği Vekâleti, 29 Ekim 1909-10 Kasım 1909

Trabzon Dârü'l-muallimîni Birinci Tarih Muallimliği, 1-3 1913- Ağustos sonu 1913

Trabzon Sultaniyesi Edebiyat Muallimliği: 20 Ekim 1913-12.2.1913

Trabzon Gazetesi Muharrirliği: 25 Kasım 1914-20 Mayıs 1915

İstanbul Ticaret Mekteb-i Âlîsi Serbest Dersler ve Ticarethane Şubesi Türkçe, Usul-i Muhâsebe ve Neşriyyât Muallimliği: 9 Ekim 1917-29 Ağustos 1917.

Türkçe, Lisan, Muhâberât ve Neşriyyât Muallimliği: 29 Ağustos 1917-6 Ekim 1917

İstanbul Ticâret Mekteb-i Âlîsi Muhâberât-ı Ticâriyye Muallimliği: 6 Ekim 1917 -19 Şubat 1924

Trabzon Yüksek Ticâret Mektebi Müdürlüğü: 19 Şubat 1924-1 Haziran 1925

Trabzon Ticâret Mektebi Müdürlüğü: 1 Haziran 1925 Mayıs sonu 1927 (1 Haziran 1927 tarihinden itibaren mektebin Maârif Vekâleti'ne devri hasebiyle.)

Trabzon Ticâret Mektebi Müdürlüğü, Türkçe, Muhâberât ve Neşriyât Muallimliği: 1 Haziran 1925 - Mayıs sonu 1927 (1 Haziran 1927 tarihinden itibaren mektebin Maârif Vekâleti'ne devri hasebiyle maaşının ücrete kalbi hasebiyle.)

Trabzon Ticâret Mektebi Müdürlüğü: 1 Ekim 1927 -28 Ekim 1928

Trabzon Ticâret Mektebi Türkçe Muhâberât Muallimliği: 1 Ekim 1928 -28 Ekim 1928

Yüksek İktisat ve Ticâret Mektebi Orta Ticâret Kısmı Türkçe, Muhâberât-ı Ticâriyye ve Neşriyât Muallimliği: 1 Kasım 1928

Galatasaray Lisesi Türkçe Muallimliği: 20 Mart 1929-Ağustos sonu 1929

Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi Muallimliği: 22 Ocak 1930 (Asâleten)

Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi Türkçe, Edebiyat, Muhâberât ve Neşriyât Muallimliği: 17 Eylül 1934

Hamâmîzâde'nin 1907 yılı Eylül'ünden ölümüne kadar zaman zaman fahrî olarak görev aldığı, husûsî, resmî ve yarı resmî derneklerle, buralardaki görev süreleri de şöyledir:

Trabzon Meclis-i Maârif Âzâ ve Mu'temedliği: 1907

Trabzon Muhibb-i Fen ve Marifet Gençler Klubü Reisliği: 1909-1910

Donanma Cemiyeti Trabzon Merkez Şubesi Heyet İdaresi İkinci Reisliği: 1912

Târîh-i Osmânî Encümeni Trabzon Şubesi Âzâlığı: 1912

Trabzon Şimendifer Takip Komisyonu Âzâlığı.

Hürriyet ve İtilâf Fırkası İdare Heyeti Âzâlık ve Kitabeti.

Tedârik-i Vesâit-i Askeriyye Komisyonu Âzâlığı: 1912

Müdâfaa-i Milliye Komisyonu Trabzon Şubesi Heyet-i Tenvîriyye ve İrşadiyyesi Âzâlığı: 1912

Trabzon İstikraz-ı Dâhili Encümeni Azâlığı, 1911

- Hilâl-i Ahmer Şûbe-i Merkeziyyesi Âzâlığı: 1912
- Dârü'l-muallimîn Müdür Vekilliği: Temmuz 1914
- Dârü's-şafaka Türkçe Muallimliği: Mart 1917
- İstanbul Muallimler Cemiyeti Âzâlığı: 19 Nisan 1919
- Trabzon Dârü'l-eytâmı Heyet-i Faâlesi Âzâlığı: 12 Temmuz 1919
- Trabzon Maârif İnşaat Komisyonu Heyet-i Faâlesi Âzâlığı: 2 Temmuz 1919
- Ticâret Mekteb-i Âlisi Tedkîk-i Hesâbât Komisyonu Âzâlığı: 15 Kasım 1922
- İstanbul Cemiyet-i Tedrîsiyyet-i İslâmiyye Âzâlığı: 1922
- İstanbul İstiklâl Lisesi Edebiyat Muallimliği.
- İstanbul Husûsî Menba'u'l-irfân İdadisinde Türkçe ve Edebiyat Muallimliği.
- İstanbul Husûsî Bezazyan İdadisinde Türkçe ve Edebiyat Muallimliği: 10 Kasım 1923
- Trabzon Amasya Mahallesi Heyet-i İhtiyâriyye Âzâlığı: 1911
- Trabzon Muallimler Birliği Reisliği: 3 Ekim 1911
- Trabzon Mahfel-i Mûsikî Reisliği: 1912
- Trabzon Türk Ocağı Heyet-i İdâre Azâlığı: 1927
- Trabzon Türk Ocağı Hars Heyeti Âzâlığı: 5 Aralık 1927
- Trabzon Türk Ocağı Reisliği: 1927
- Trabzon Belediye Encümen Âzâlığı: 9 Şubat 1927
- Trabzon Muallimler Birliği (Ankara Umûmî Kongresi Murahhaslığı): 5 Temmuz 1927
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Üçüncü Devre-i İntihâbiyyesi Muntelib-i Sâniligi: 4 Ağustos 1927
- İlk Nüfus Sayımı Kontrollüğü (Trabzon): 6 Ekim 1927
- İstanbul Yüksek İktisat ve Ticâret Mektebi Âzâlığı: 20 Ekim 1929
- İstanbul Halk Bilgisi Derneği Âzâlığı: 18 Mart 1920

İstanbul Söz Derleme Heyeti Halk Sanatı ve Edebiyatı Komitesi Azâlığı: 12 Ocak 1922

İstanbul Nüfus Sayımı Kontrollüğü: 1940

İstanbul Nüfus Sayım Kontrolörlüğü 1940

İstanbul Karadeniz Lisesinden Yetişenler Cemiyeti Fahrî Azâlığı: 13 Mart 1941

Türk Tarih Kurumu Türk-İslâm Devri Kitabeleri Derleme Heyeti İstanbul Mintıkası Bürosu Murâkabe Komisyonu Azâlığı: 1 Ocak 1942

İstanbul Halk Bilgisi Derneği İlim Heyeti Üyeliği, 20 Ekim 1946

Trabzon'da yayınlanan Çalığışu Gazetesi'nin edebi müdürlüğü,

KİŞİLİĞİ

“Yirmi beş senede, yirmi beş günlük olsun ihtiyarlamayan mesâmesiz gergin bir yüz. Solgun, donuk bir ten. Yeşille sarı arası bir renkte, azıcık yuvalarından oynamış gözler. Zekî, uyanık bakışlar. Darca bir alın üstünde, genç, alabrus saçlar, uzun, kemersiz burun altında çıkıntılı bir üst dudak, gölge kadar ince aladuglas bıyıklar... Keskin zekâsının kamuflajı diyebileceğimiz saf tavırlar, gâfilâne edâlar...”³. Dostu Hakkı Süha onun fizikî portresini böyle çiziyor. Gerçekten de Hamâmîzâde, babasından kalan emlakle maddî problemlerden daima uzak bulunmuş, hayatını, kültüre, edebiyata, okumaya ve yazmaya vermiş, sağlam ve derin kültürü, temiz, vefalı ve efendi karakteriyle çevresinde sevilip takdir görmüş birisiydi. Ayrıca, küçük yaşta babasını kaybetmiş olmasının dışında hayatı boyunca herhangi bir problemle karşılaşmamıştı. Bu üzücü olay da ailenin maddî durumunun iyiliği yüzünden onlara pek zarar vermemişti. Kısacası Hamâmîzâde İhsan, hayata baktığında onu kara gösterecek bir sebep bulamazdı. Bunları şunun için belirtiyoruz: O, son devrin yetiştirdiği sayılı nüktedanlardan biriydi. Nükte ve zerâfetin gerçek mahiyet ve ölçüsüne sahip isimlerdendi. Ama yukarıda çerçevesi çizilen özelliklere sahip olup da ömründe hiç nükte söylememiş insanlar da vardır. Bütün bu

³ Hakkı Süha (1940). “Edebi Portreler”. *Yeni Mecmua* 6. 1 Haziran.

özellikler, nihayet insan mizacına bir zemin teşkil ederler⁴. Asıl önemli olan bu mizaçtaki özel yaradılıştır. İşte İhsan Bey'in kişiliğini oluşturan en önemli taraflardan birisi, onun nükteci yönüdür. O, ele aldığı her hadiseyi önce mizahî tarafla değerlendirirdi. Onun nükteleri ilk bakışta gösterişsiz ve iddiasızdır. Ama biraz derinleştirilince ortaya güzel esprilerin çıktığı görülecektir. Aslında nükte, dikkat ve itina isteyen bir iştir. Yani ölçü kaçırıldığında kaş yaparken göz çıkarılabilir. Ama Hamâmîzâde bu tehlikeli yolda, bir kitap dolduracak kadar bol nükte söylediği halde⁵ kimseyi incitmemiş, ince ifadelerinden dolayı onlara doyum olmamıştır. Onları, Ercüment Ekrem Talu; “Rahmetli İhsan’ın Karadeniz rüzgârları kadar keskin, horon havaları kadar kıvrak, Kisarna suyu gibi fıkır fıkır zekâsından vakit vakit fişkırılmış bulunan bu huzmeler...” şeklinde tanımlıyor⁶. Bu nüktelerde sık sık kullanılan Trabzon ağzı ise adeta bir saflık ve samimiyet perdesi olup, bu hal okuyucu üzerinde özel bir etki bırakır. İşte onlardan birkaç örnek: “Bozma”: Mektepte konuşuyoruz. Hamâmîzâdelikten söz açıldı. Arkadaşımız Hoca S. bu kelimeyi, Arapçada güvercin demek olan Hemâme’den getiriyordu. Hâlbuki atalarımın beri “hamam” kelimesinden gelen soyadım için böyle bir yorumun ne gereği vardı.

- Hocam -dedim- güvercin de, kumru de, -beline kazma vurmada- dam üstünde saksağan de ve nasıl istersen öyle uçur, ancak dolaştırıp hamamın kubbesine kondurmayı unutma...

Bu konuşmadan sonra girdiğim edebiyat dersinden çıkınca olup biteni de arkadaşlara şöyle anlattım:

- Harflerimizin fenalığı yok mu, bazan hepimizi şaşırtıyor! Bir an için kelimeyi yanlış okuduğumuz oluyor. Şimdi derste:

“Leylin uçuyor zulmeti gûyâ ki fezâda”

⁴ Ali Nihat Tarlan (1949). “Hamâmîzâde İhsan’da Nükte ve Zerâfet”. *Laf Olsun Diye*. İstanbul. III.

⁵ Nükteleri *Laf Olsun Diye* adlı kitapta toplanıp yayınlanmıştır (İstanbul 1949).

⁶ Talu, Ercüment Ekrem (1949). *Lâf Olsun Diye*. İstanbul. VI.

mısraındaki ilk kelimeyi; -yanındaki uçuyora aldanarak, biraz da bir saat önce S. Hocanın güvercin yorumuna kapılarak - leylek- diye okumaya başlamayayım mı? Yanındaki zulmeti görünce hemen dönüp işi aydınlattım ama talebe de gülüştü. Ben de güldüm ve şu eski kıt'amı okudum;

Hani iş, lafla değirmen mi döner!

Ötüyor kurbağalar vakvakla;

Durmadan biz de hemen laf atarız

Leyleğin ömrü geçer lal lakla.

Sonradan duymuştum, liselerden birinin büyük sınıfında, benim bu yanılmama pek benzemeyen bir şey olmuş, dalgınlıktır olur ya... Hocanın biri, eski harfli bir tarih kitabında geçen bu zamanın gemileri sözünü; bozmanın gemileri diye okumuş, talebenin gülüşmesi üzerine de istifini bozmayınca, biri sormuş:

- Bozma kimdir efendim!

Hoca, bu sefer de ciddiyetle:

- Bir amiral...

demesin mi? işte o zaman bir kahkahadır kopmuş... Şimdi de dinleyenlerden biri sordu:

- Peki, siz o hocanın yerinde olaydınız ne yapardınız?

- Ben mi? Ne yapacağımı değil, ne yaptığımı geçen "leylek" kelimesinde söyledim ya... Zihninizden ne çabuk uçtu. Fakat ben o hocanın yerinde olaydım, bir hal anlayış ile, işi şakaya döker, gülerdim. Bozma'nın kim olduğunu sorana da:

- Canım bozma işte, der geçerdim⁷.

...

«Kuru Odun»

Trabzon'da aranılan şeylerden çoğunun bulunmadığı, her tarafın kuruduğu bir sırada odun almak üzere gönderdiğim adam:

- Efendim odunlar hep yaş... kuru odun kalmamış... diye dönüp geldi.

- Acayip, memleket her yüzden kurudu da kuru odun kalmadı ha!...⁸

«Trabzan Babası»

Bir cuma gecesi Trabzon'da Uzun sokaktan geçiyorum “Konak Camii” önünde, ellerinde mumlar, bekleyen bir kalabalık gördüm. Camide güvey var dediler, halk şairi Baba Salim de bekleyenler arasında.

Çünkü Baba, ilâhicilerle birleşir, okumada onlara önyak olur. Aramızda şu sözler geçti:

- O... babacan sen de mi buradasın?

- Hetbette ne zen ediyşun ya... Ben Trabzonun bubası değil miyum?

- Baba, Kanbersiz düğün olmaz dersen doğru... Amma sen Trabzonun babası mısın, yoksa trabzan babası mısın işte onu pek bilemem!⁹

...

⁷ Hamâmîzâde İhsan (1949). *Laf Olsun Diye*. İstanbul. 9-10.

⁸ Hamâmîzâde İhsan (1949). *Laf Olsun Diye*. İstanbul. 31.

⁹ Hamâmîzâde İhsan (1949). *Laf Olsun Diye*. İstanbul. 45.

Hamâmîzâde İhsan Bey'in bu mizahî tavrı nüktelerin ötesinde bazı eserlerine de yansımış ve Divan'ında da yer alan bazı mizahî şiirlerin yazılmasına vesile olmuştur. Ama mizahî şiirler denince hemen akla gelen örnek, onun "Hamsinâme"sidir. Bu manzumede o, kendi şehrine ve insanına has olan özellikleri çok ince ve usta bir mizahla kaleme alır.

Hamâmîzâde'nin bu yönü, çağdaşı şâirlerin dikkatinden kaçmamış ve çoğu dostu olan pek çok isim onun bu tarafına dair, yazılar ve şiirler yazmışlardır. Bunlar, şairle şakalaşan, çoğu da onun lâkabına takılan örneklerdir. Bu latifelerin beyit ya da mısralarla ifade edilenleri, İbrahim Alaeddin Gövsa, Halil Nihad Boztepe, Fevzî, Yaşar Şâdî, Muhyiddin Raif, Orhan Seyfi Orhon, Sadettin Nüzhet Ergun, Yahya Kemal, Hasan Fehmi, Trabzonlu Yunus Babazâde, Trabzonlu Celal Avnî, Trabzonlu Baba Salim, Abdûlbâkî, Orhan Ekrem, Hâfız Kemal, Florinalı Nazım, Faruk Nafiz Çamlıbel, Şeref Yazıcı, Hakkı Sühâ, Kesriyeli Hakkı, Süleyman Nazif, Ali Nihat Tarlan ve Üsküdarlı Tal'at tarafından söylenmiştir. İstanbul ve Trabzon'da çıkan basın organlarında yayınlanan bu beyitlerden tanınmış birkaç şâire ait olanları şunlardır:

«Bûseden sonra visâl olsun Hamâmîye nasîb

Eylesin tâli' ona ihsân ihsân üstüne»

O. Seyfi Orhon

«Buluştuk beş melâmî altı sûfi üç de bektâşî

Gel ey Hammâmîzâde bezme şenlensin göbektaşî»

Yahya Kemal

«Geçti günler haftalar görmedim İhsân seni
Gökten inmiş bir melektir zanneder insân seni»

Trabzonlu Baba Salim

«Bu yıl onbeş kilo fark etti Hamâmîzâde
Pehlivân oldu senin tüy gibi İhsân dediğin»

Faruk Nafiz

«Görmek dilersen ey dil şellâle-i beyânı
Tarz-ı gazelde dinle İhsân-ı nüktedânı»

Süleyman Nazif

«Zannederdim geçti külhanbeyliğinden ben seni
Sen Hamâmîzâde hâlâ eski hammâm eski tas»

Üsküdarlı Tal'at

ESERLERİ

Hamâmîzâde İhsan'ın dil, tarih, edebiyat, bibliyografi, monografi ve folklorla dâir on üçü basılmış, otuz biri bastırılmamış kırk üç eseri vardır. Bunlara tamamlanamadan kalmış on dört çalışması da eklenecek olursa eser sayısı elli yediye ulaşmaktadır. Bu eserlerin hiç biri sipariş üzerine kaleme alınmış çalışmalar değildir. Hamâmîzâde'nin, bilgisiyle zevk ve arzusunun sonucu düşünüp gerçekleştirdiği çalışmalardır.

Basılmış eserleri:

Kâtip, Trabzon 1327,16 s.

Yolculukta, İstanbul 1331 (1913), 47 + 3 s.

Türk Edebiyatı Numuneleri (Hıfzı Tevfik Gönensoy ve Hasan Âli Yücel ile), İstanbul 1926,400 s.

Tüccar Kâtibi, (İstanbul) 1923,206 s. Taşbasma

Hamsinâme, İstanbul 1928, 150 + 8 s. Yazarın en tanınmış eseri olan *Hamsinâme*, başlıca üç bölümden meydana gelmektedir:

A. Hamsi ile ilgili bilgiler, şiirler, yemek tarifleri, folklorik unsurlar.

B. Bu bilgilerin kaynaklarını tanıtan bibliyografya ve eserde bahsi geçen Trabzonlu on bir kişinin hayat hikâyesi.

C. Devrin gazete ve dergilerinde yazarın kendisi ile hemşerisi Halil Nihat Boztepe ve Hamsi ile ilgili çeşitli mizahi yazı ve şiirler. Eserin kısmen sadeleştirilmiş ve istatistiki bilgiler eklenmiş basımları 1972 ve 2007 yılında yapılmıştır.

Divân-ı İhsan, İstanbul. 1928, 112+1 s. ; Ankara, 1989, 365 s.

Bilmeceler, 1930

Baba Salim (Trabzonlu bir âşık üzerine küçük bir tedkik), 1930

Ticarî Muhâberât (Hamdi Varal ile), İst. 1942,123 s. Eserin 1945’de ikinci ve 1959’da üçüncü baskısı yapılmıştır. İki cilttir.

Ticarî Neşriyat (Hamdi Varal ile), İstanbul, 1942

Trabzon’da İlk Kitapçı, Kitabî Hamdi Efendi ve Yayınları. İstanbul 1947, 26 s.

Lâf Olsun Diye, İstanbul 1949,159 s.

Rübâiyyât-ı Ömer Hayyâm (Rübâi vezniyle tercüme), İstanbul 1966.

Hamâmîzâde'nin hazırlayıp yayınlama fırsatı bulamadığı bazı çalışmaları daha sonra bazı araştırmacıların gayretiyle okuyucu ile buluştu.

Trabzon Manileri bazı açıklama ve karşılaştırmalarla Dr. Mustafa Duman tarafından *Hamâmîzâde İhsân 'ın Derlediği Trabzon Manileri* başlığı ile yayınlanmıştır.

Trabzon Matbuatı ve Kütüphaneleri Cilt: 1. Bu kitabın ilk cildi Trabzon'da yayınlanan İkbâl Gazetesi'nin 1909 yılı şubat başından ve gazetenin yirminci sayısından itibaren 52 sayı halinde tefrika edilmiştir.

Kitap halinde hazırlanmış fakat basılmamış eserleri şunlardır:

Husûsî Mektuplar.

Hamâmîzâde Ailesinin Tarihçesi, Mezarları ve Hal Tercümeleri

Hayât ve Hâtıralar.

Resmî Mektuplar.

Manzumeler (Şairin ikinci Divanı)

Gölgeler

Trabzon

Trabzon Şâirleri (Bunların bir kısmı Trabzonlu öğretmenlerce çıkarılan Özdilek Gazetesinde yayınlanmıştır).

Trabzon Basını, Matbaa ve Kütüphaneleri

Trabzon Ağzı

Rize Ağzı

Trabzon'da Halk Masalları

Trabzon Şehrinde Osmanlı Kitabeleri

Fâtiî Camii Hazîresi Kitabeleri (Cemalettin Server Revnakoğlu ile)

Divançe-i Yârân

Türk Rubâîleri

GülistanTercemesi

Vatan ve Cumhuriyet Kasidelerinin Tahmisi

Edatlar

Şâir Figânî

Şâir Yaşar Şâdî

Osmanlı Türkçesinin Kaideleri

Türkçe Gramer, Yazı Yazma ve Ticârî Okuma

Mufassal Ticârî Muhâberât

Divan-ı Nedim ve Divan-ı İhsan'dan Taramalar (C. Revnakoğlu ile).

Divan-ı İhsan'ın Nesre Çevrilmesi

Biyografya, Bibliyografya ve Antoloji

İstanbul ve Çevresinde Bazı Câmi ve Tekke Hazirelerindeki Mezar

Kitabeleri.

Hâtıralar

Tamamlanmamış eserleri de şunlardır:

Tuhfe-i Aşk

Na't-ı Şerifler

Tezkire-i İhsan

Müntehâbât

İstanbul Mevlevîhâneleri (C. Server Revnakoğlu ile)

Trabzon Erbâb-ı Ma'rifet ve Sanatı

Trabzon'da İçtimâiyyât, Merasim ve Âdetler

Trabzon'da Çocuk Oyunları

Listeleri verilen bu eserler, birbirleriyle yakinen alâkalı olmakla birlikte, değişik bir bakış açısıyla tasnif edildiklerinde –on beşinin dil, şiir ve edebiyatla; on üçünün tarih; onunun folklor, altısının edebiyat tarihi, beşinin ticaretle ilgili bilgiler, üçünün de seyahat ve muhtelif bilgilere ait makaleler ile mizaha ait yazılar oldukları görülecektir.

Hamâmîzâde'nin şiir ve makale halindeki manzum ve mensur yazıları Trabzon'da *Resmi Trabzon, Feyz, İkbâl, Kehkeşan, Envâr-ı Vicdân, Fecr, Târık, Zafer, Yeşil Yurt, Necm-i Âti, Çalıküşu, Özdilek, Karadeniz ve Akın* gibi yayın vb. organlarında, İstanbul'da ise *Musavver Terakkî, İrtifâ, Musavver Fenn ü Edeb, Musavver Malûmat, Yarın, Cerîde-i Sofîyye, Edebîyât-ı Umûmiyye, Maârif-i Umûmiyye, Tarih ve Edebîyat, Peyâm-ı Sabah ilâvesi, Akbaba, Papağan, Ayna, Zümrüd-i Anka, Ses, Çınaraltı, Yapı, Vakit, Ticâret Öğretimi* gibi gazete ve dergilerde çıkmıştır.

Bu yazılarda O, Çekiç, M. İhsan, Serçe, Senuhî, Şimşek, Trabzon'dan M. İ, Üç Yıldız gibi takma ad ve rumuzları da kullandı.

Şüphesiz Hamâmîzâde'nin bu çalışmalarının hepsi, kendi içinde belli bir başarının göstergesi ise de asıl önemli olanlar, Trabzon'a dair yaptığı çalışmalardır. Hiç bir teşvik görmeden, belli kurum ve kişilerden sipariş almaksızın, üstelik pek azı basılabilmek şansına sahipken o, kendini adeta şehrine vakfederek çalışmış ve birbirini tamamlayan değişik alanlardaki eserleriyle Trabzon'a dair mükemmel bir şehir monografisi meydana getirmiştir. Bizde bu tür çalışmaların azlığı da göz önünde tutulacak olursa Hamâmîzâde'nin bu araştırmalarının ehemmiyeti daha da artar. Bu eserler yayınlanabildikleri takdirde Trabzon, ağız özellikleri, her alandaki folklor malzemesi, basın-yayın dünyası, şâirleri, kütüphaneleri, kitabeleri, el sanatları, mezarlıkları, valileri, kasaba ve köyleri, denizi hatta hamsisi ile birlikte, bir başka ifadeyle maddî ve manevî kültür öğeleriyle gündeme gelecektir. Bu çalışmaların bir alana ait olanı bile bir ömrü doldurmaya yeteceği düşünülürse, Hamâmîzâde'nin nasıl bir şevk ve gayretle meseleye ilgi gösterdiği ortaya çıkar.

İhsan Bey'den söz eden kaynaklar onu, rindâne şiirleri, nükteleri, gazelleri ve Nedîmâne neşesiyle dikkat çekmiş, eski Türk edebiyatının son temsilcilerinden biri olarak tanımlıyorlar. Gerçekten de eski harflerle basılan Divan'ı, türünün son örneğidir. Hamâmîzâde Divanı'nda altı na't, bir kasîde, iki muhammes, on bir tahmis bir tesdis, on bir şarkı, yüz kırk beş gazel, elli altı kıta, yirmi dokuz rübâi, beş mizahi manzume, beş başlıklı manzume, bir tarih, bir destan ve Şâdinâme adlı yine mizahi bir bölüm bulunmaktadır.

Eserde yer alan bu şiirler gözden geçirildiğinde Hamâmîzâde Divanı'nın mürettep bir divan örneğinde yer alması gereken şiirleri ihtiva etmesi yanında, klasik divan tertibi dışında sayılacak epey manzumeyi de içinde bulundurduğu görülecektir. Daha sonra değinileceği gibi nazım şekillerinde ortaya çıkan bu farklı konum, muhteva, hatta vezinlerde de karşımıza çıkacaktır. Bunun tabii karşılanması da gerekir. Zira o, artık bu şiir geleneğinin tümüyle terk edildiği bir dönemde, divan edebiyatı estetik ve dil geleneklerine bağlı eser vermiş biridir. Şâir, divan şiirinin klasik yapısına bağlı örnekler kaleme alırken bile çağının dil ve imajlarını şiirine yansıtmaktan kendini alıkoyamaz. Bunların örnekleri daha sonra verilecektir. Fakat meseleyi oraya getirmeden önce, Hamâmîzâde'ye gelinceye kadar divan şiirinden kısaca söz etmek yerinde olacaktır.

Türklerin İslâmiyeti kabullerinden sonra Arap ve Fars edebiyatlarının etkisi altında meydana getirilmiş, özellikle XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu'da gelişen, öz ve biçim olarak ortak temlere ve belli ilkelere dayanan bu edebiyata Divan edebiyatı adı verilir. Başka anlamları yanında, şâirlerin şiirlerini topladıkları yazma kitapların adı olan divan kelimesinin, bir devrin edebiyatını isimlendirmede kullanılması, şiirin, bu gelenek içinde çok önemli bir yere sahip olması ve şâirlerin şiirlerini divanlar içinde toplaması sebebiyledir. Divan edebiyatı, toplumumuzun İslam uygarlığına katılımından sonra teşekkül ettiği için, bundan sonraki kültürün çekirdeği olacak dinin ortaya koyduğu bakış açısına bağlı kalacaktır. Kuşkusuz bu iş dinin daha çok gönül yoluyla idraki demek olan tasavvuf aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Nitekim tasavvuf düşüncesine bağlı aşk anlayışı, bu edebiyatta, bu arada Hamâmîzâde'nin şiirlerinde büyük yer tutar. Bu dînî karakterinden dolayı Kur'an, Hadis, Peygamber kıssaları ve evliya menkıbeleri bu edebiyatın başlıca kaynaklarıdır. Bunun yanında Fars kültürünün yazılı tarihi ve oldukça

islâmlaşmış mitolojisi ile uzaklaştıkça vuzuhunu kaybeden ve âdetâ masallaşan bir coğrafya da bu edebiyatın kaynakları arasındadır. Çerçevesi çizilen bu kaynakların tümüne Divan-ı İhsan'da da bolca rastlanır.

XIII. yüzyılda Anadolu'da başlayan bu edebiyat, XV. yüzyıla kadar kuruluşunu tamamlamış ve XVI. yüzyılda özellikle Bakî, Fuzûlî ve Hayalî ile zirveyi yaşamaya başlamıştır. XVII. yüzyılda ise Divan şiiri, kaside ustası Nef'î, hikemî şiir tarzının kurucusu Nâbî ve lirik şiirleriyle tanınan Yahya ve Nâilî ile temsil edilmiştir. XVIII. yüzyılda Lâle Devri sosyal ve kültürel hayata ayrı bir canlılık getirir. Bu yüzyılda, ince, duygulu mevlvî şâiri Gâlib'in yanında, şiire zevki, sevinci ve coşkunluğu sokan Nedim vardır. XIX. yüzyılda batı uygarlığının etkisi altında toplum yapısına paralel yeni bir edebiyat anlayışı ortaya çıkınca, divan edebiyatı yavaş yavaş canlılığını yitirmiştir. Buna karşılık zaman zaman yapılan yeni atılımlar, hareketi bütünüyle canlandıramamışsa da, bu köklü gelenek değişik kişi ve çevrelerde yaşamaya devam etmiştir. Hamâmîzâde İhsan da bu geleneğin yirminci yüzyıldaki temsilcilerinden biridir.

Kısaca çerçevesi çizilip başlıca temsilcileri verilen Divan edebiyatı tarihinde, bütün köklü edebî geleneklerde olduğu gibi birtakım üslûp farklarından, bir başka deyimle edebî akımlardan söz edilebilir. Bu akımlar batıdaki örnekleri kadar kesin çizgilerle birbirinden ayrılır nitelikte değildirler. Klasik üslubu, anlamda derinlik, hayallerde genişlik, dil ve üslupta incelik üzerine kurulan sebk-i hindiye ve bir anlamda buna tepki olarak ortaya çıkan mahallişemeyi bunlar arasında sayabiliriz. Bunlara ek olarak bazı büyük şâirlerin etrafında da edebî halkalar teşekkül etmiştir. XVI. yüzyılda Zâtî'nin çevresindeki genç şâirler, Bâkî'nin tarzını devam ettirenler, buna örnek olarak gösterilebilir. Ama hemen belirtmek gerekir ki bu edebî toplanmaların sayıca en kabarığı ve en kalıcı olanı Nedim'in etrafında teşekkül edenidir. XVIII. yüzyılın başında üstad tanınan Nâbî, Nedim'in yeni bir sesle ortaya çıkması üzerine önemini yitirmiş ve böylece Nedim, kendisine en çok nâzire yazılan şâir hâline gelmiştir. Yine "Nedimâne" denilen kendine has yepyeni tarzıyla da pek çok şâir için yeni bir yol açmıştır. Daha çağında Râşid, Seyyid Vehbî, Neylî, Haşmet, Fıtnat Hanım, İzzet Ali Paşa, Çelebizâde Asım ve daha pek çok şâir Nedim tarzını sürdüren isimlerdir. XIX ve XX. yüzyılda yaşamış pek çok şâiri de bu adlara eklemek mümkündür. Denebilir ki Nedim'den sonra Divan şiiri

tarzında eser veren hemen her şâir, Nedim tarzının mensubudur. Bunda XVIII. yüzyılda Nedim’le sadeleşen, deyimleri ve atasözleriyle halkın kullandığı mahalli dilin, yani İstanbul Türkçesini şiire sokan tekellüfsüz üslubun büyük etkisi olmuştur.

Hamâmîzâde İhsan da üzüntüden, dertten uzak bir dünya görüşü, şen, neşeli, coşkun söyleyiş biçimi ile Nedim tarzının takipçilerinden biridir. Bunu Divan’da yer alan ve Nedim’in gazellerine yazılan iki tahmisi yanında (Dördüncü ve beşinci tahmis), bazı gazellerde adının zikri (48. gazeldeki):

“Zemîn âlem-i işret mi lâle-zâr mıdır

Bu yerde rûhu Nedîm’in piyâle-kâr mıdır”

ve şiirlerinin tümüne hakim olan Nedîmâne edâdan açıkça anlamak mümkündür.

Nedîmâne tarzın şiirimize getirdiği önemli unsurlardan biri de devrin olaylarının şiire yansımalarıdır. Meselâ Hamâmîzâde Divanı’nda yer alan ilk kaside dil bakımından eski olmasına rağmen muhteva bakımından tamamen çağdaş meseleleri ele alır. Burada şair, toplumun perişan halini kendisine konu olarak seçmiştir. Süleyman Nazif’e yazılan tahmis de aynı konuyu dile getirir. İydiyye ise çağdaş bir kasidedir.

Bunun yanında Hamâmîzâde İhsan Bey, Divan edebiyatının klâsik çizgisinden gelen pek çok mazmunu da şiirlerinde kullanır. 23. gazelin 6. beytinde yer alan “Mûsâ-yı Kelîm”, 40. gazelin ikinci beytinde yer alan “leblerin can bağışlaması”, 63. gazelin beşinci beytindeki Hz. Yusuf ve Hz. Yakup göndermeleri bunların rasgele seçilmiş birkaç örneğidir. Bazan da şair bu klâsik mazmunları çağdaş bir dille ifade etmektedir. Divan’da yer alan 127. gazel bunun bütünüyle güzel örneklerinden biridir. Hamâmîzâde zaman zaman da Divan şiirine has nazım şekillerini çağdaş bir dille ifade eder. Örneğin Divan’daki dokuzuncu şarkı, yirmi beşinci, elli ikinci ve yüz kırk beşinci gazel bu türdendir, işte bir örnek:

Çalacakmış seni benden bile hırsız geceler

Çıkma bensiz güzelim gezmeye yalnız geceler

İnce sisler dağılırken yine yorgun yorgun

Tüller altında örer gökleri yıldız geceler

Parlıyor titreyerek inci denizler kıyıları

Yağdırır altın ayın sorgucu yıldız geceler

Pamuk ellerle gelip silsene gözyaşlarımı

Hıçkırık seslerinin çıktığı ıssız geceler

Sevgimin şimdi gülümser yüzü gönlümde benim

Girer İhsân sanırım koynuma bir kız geceler

Bilindiği gibi Divan şiiri kendine has kuralları olan bir edebiyattır. Bunların büyük bir bölümünü de edebî sanatlar meydana getirir. Klâsik edebiyatta sık kullanılan istiare, tenasüp, hüsn-i talil ve tevriye sanatlarına Hamâmîzâde Divanı'nda da çok sık tesadüf edilir. Hazret-i İbrahim'in ateşe atılmasını anlatan:

Nâr-ı gam-ı hicrimle cinân zevkini buldum

Mânend-i Halil'im ben o âteşlere yanmam (100. gazel)

beyti tevriye ve tenasüp için ilk akla gelen örneklerden biridir. Bunların yanında Divan'da, klasik şiirde az rastlanan sanatları da görmek mümkündür. Beşinci nâ't'da yer alan matla'daki ilk mısraın makta'da tekrarıyla ortaya çıkan "tecdîd-i mısra" ile 44. gazelde yenilenen aynı durum, bu tür örneklerdendir.

Nedim'in Divan şiirine getirdiği yenilikler arasında dili kullanımının önemli yer tuttuğu daha önce belirtilmişti. Hamâmîzâde, çağına göre külfetli bir dil kullanmış olmakla birlikte, Divan şiiri geleneği çerçevesinde düşünüldüğünde bunun sade, samimi ve akıcı bir dil ve üslûp olduğu görülecektir. Halk dilinde kullanılan kelime ve deyimler,

atasözleri onun şiirinde çok bol ve ustaca kullanılmıştır. Yazı dilimizde eskiden beri kullanılan atasözü ve deyimler, az sözle anlatılmak istenen veciz bir tarzda ifade etmek gerektiğinde, Divan şairlerince tercihan kullanılmışlardır. Kullanım sırasında bu kültür hazinesi, sözdizimlerinde ve kelime yapılarında ortaya çıkan değişikliklerle asıl anlamlarını büyük oranda yitirirler. Ama bu uygulama onları daha da güzelleştirir.

“Ab bardakta demişlermiş gemi duvarda”

veya,

“Dünyâ ile ukbâyı sen bir pula satmışsın”

ya da,

“Yüzemezmiş denilir lâf ile peynir gemisi”

bunların örnekleridir.

Herhangi bir şairin eserlerinde rastlayabileceğimiz bu örneklerin ötesinde Hamâmîzâde, atasözü ve deyim alanında derlemeler yapmış biri olarak bu gelenekten daha ileri boyutlarda yararlanmışır. Divan’ın sonunda yer alan on dokuz kıta, atasözlerinin nazma çekilmesinden meydana gelmektedir. Başta Güvâhi olmak üzere pek çok şairce denenmiş bu yolda Hamâmîzâde, atasözlerini kendince yorumlayarak nazma çekmiştir. İşte bir örnek:

“Hani meydanda eser lâfla değirmen mi döner

Dereden kurbağalar ses çıkarır vakvak ile

Bizde yok fikr-i a’lâ lâf atarız subh u mesâ

Leyleğin bâd-ı hevâ ömrü geçer laklak ile”

Hamâmîzâde İhsan Bey, Divan’ında topladığı şiirlerinde biri hariç aruz vezni kullanmıştır. Bu şiirler, aruz kusurlarının az rastlandığı başarılı örneklerdir. Şair, Türk şiirinde sıkça kullanılan aruz kalıplarını tercih etmekle birlikte zaman zaman şiirimizde çok az kullanılan kalıplara da yer verir.

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün kalıbının kullanıldığı 13. Gazel ile Mefâilâtün/Mefâilâtün/Mefâilâtün/Mefâilâtün kalıbının kullanıldığı 106. gazel bunlar arasındadır. Fakat o, aynı tef'ilelerin tekrarından meydana gelen monoton kalıpları çokça tercih eden bir şairdir.

Toparlayacak olursak Hamâmîzâde Mehmed İhsan, şairliği yanında edebiyat, tarih, biyografi, bibliyografya ve folklor alanında son derece dikkate değer çalışmalar yapmış, zeki, zarif ve mizaha yatkın kişiliği ve hafızasındaki binlerce beyitle edebiyat ortamlarının aranan kişilerinden olmuştur. Geleneğin son temsilcilerinden biri ve eski harflerle basılmış son divanın sahibidir. Divan şiirinin yaşama gücünü kaybettiği bir dönemde geleneğin sesini hatırlatan şiirleriyle kültürel belleğin bugünlere aktarılmasına katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Arseven, Mesud Necati. *İhsan Hamâmî'nin Hayatı (Kırk Beş Yıllık Hususi ve Resmi Mektuplarına Göre)*. Orhan Okay'ın özel kitaplığındaki notlar.
- Bal, Mehmet Akif (2009). "Hamamioğlu İhsan, Osmanlıdan Günümüze Trabzonlu Simalar ve Aileler". *Trabzonlular Ansiklopedisi*. İstanbul.
- Çalka, Mehmet Sait (2017). "Nüktedan Şair Hamamizade İhsan Ve Divanındaki Mizahi Manzumeleri". *Karadeniz Araştırmaları Dergisi* 53.
- Hakkı Süha (1940). "Edebî Portreler". *Yeni Mecmua* 6 (1 Haziran).
- Hamâmioğlu, İhsan (1947). *Trabzon'da İlk Kitapçı Kitabî Hamdi Efendi ve Yayınları*. İstanbul.
- Hamâmîzâde İhsan (1928). *Hamsinâme*. İstanbul.
- Hamâmîzâde İhsan (1949). *Lâf Olsun Diye*. İstanbul.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal (2000). *Son Asır Türk Şairleri*. Ankara: AKM Yay.
- İpekten, Halûk (1985). *Eski Türk Edebiyatı, Edebî Bilgiler - Aruz Ölçüsü*. Ankara.
- İsen, Mustafa ve Rıdvan Canım (1989). *Hamâmîzâde İhsan Hayatı, Eserleri ve Divanı*. Ankara: KB Yay.
- Kayaoğlu, İ. Gündâğ (1988). "Hamamizade İhsan, Hayatı ve Eserleri". *Trabzon Kıyı Kültür Sanat Dergisi* 25 (Nisan).
- Kayaoğlu, İ. Gündâğ (1995). "Hamâmîzâde İhsan Hayatı ve Eserleri". *Müteferrika* 7: 97-105.
- Mazıoğlu, Hasibe (1957). *Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*. Ankara.
- Mengi, Mine (1986). "Necati'nin Şiirlerinde Atasözlerinin Kullanımı". *Erdem* 2 (4): 47.
- Necatigil, Behçet (2007). "Hamâmîzâde İhsan". *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul.

Revnakoğlu, Cemalettin Server. Orhan Okay'ın özel kitaplığındaki Hamâmîzâde ile ilgili notlar.

Cemaleddin Server. "Hamâmîzâde İhsan". AA. V. 1470-1471.

Sayılır, Burhan ve Murat Babuçoğlu (2007). *Hamamizade İhsan Hamsinâme Küçük Balığın Büyük Öyküsü*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Talu, Ercüment Ekrem (1949). *Lâf Olsun Diye*. İstanbul.

Tarlan, Ali Nihat (1949). "Hamâmîzâde İhsan'da Nükte ve Zerâfet". *Lâf Olsun Diye*. İstanbul.

Us, Aydan Eren. <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com>.

Uzun, Mehmet (Baboğlu) (2000). *Müteferrika* 18: 215-233.

Uzun, Mustafa. "Hamâmî, Mehmed İhsan". *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yay.

DIVAN

NA'TLAR

1

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Felekte bir şebi görmüştü dîde-i bînâ

Ki hayret etmede vafında fikre isti'lâ

Sevâdı sûre-i “velleyl”den ederdî beyân

Beyâzı eyler iken nûr âyetin inbâ

O rütbe vardı tecelli ki şu'le-i zerrât

Ziyâ-yı feyz ile olmuştu bir güneş gûyâ

Hudâyı zikr ile meşhûn iken sürâdık-ı kevn

Hudâyı fikr ile mebtûn iken zuhûr u hafâ

Hücûm-ı cilve-i rûhâniyânın oldu hemân

Garîk-ı lücce-i eşvâkı sâha-i gabrâ

Tebeddül etti bütün şekl-i evvel-i âlem

Cihan değil görünen bir cihân-ı reng ü ziyâ

Sükût olurdu hükümrân-ı kâinat ancak

Gelirdi semt-i fezâdan nidâ-yı âmennâ

Şu turfa hey'et içinden dehân-ı mevcûdât
Birer zebân olup eylerdi arz-ı hamd ü senâ

Kulûb-ı âlemi etmişti mest-i müstagrağ
Olunca zevk demâdem bu rütbe neş'e-fezâ

Nedendi tuhfe-i ta'zîm-i kâinat bütün
Nedendi bâis-i cûş-ı avâtıf-ı uzemâ

Bu türlü ebda'-ı âsâra cilvegâh oldu
Bu şeb nasıl dem-i sâd-âferin imiş âyâ

Bu leyl-i akdes olur matla'-ı füyûz-ı vedûd
Olunca mevlid-i pâk-i peyâmbere-i dü-serâ

Bu şebde âlemi etmiş kemâl-i lütfundan
Habîb-i hâs-ı Hudâ reşk-i cennetü'l-me'vâ

Habîb-i hazret-i Hak sırr-ı rahmet-i mutlak
Medâr-ı devr-i nesak ber-güzîde-i eşyâ

Fürûğ-ı subh-ı ebed şem'-i mahfel-i sermed
Şu'â-i nûr-ı samed mâh-ı leyletü'l-isrâ

Delîl-i bezm-i hidâyet celîl-i pür-himmet
Karîn-i vahdet-i hazret emîn-i ümm-i kurâ

Cenâb-ı mazhar-ı levlâk bâdi-i eflâk
Nebiyî-yi tâhir ü pâk-âsumân-ı azz ü alâ

Murâd-ı hilkat-i mevcûd esâs-ı kasr-ı vücûd
Binâ-yı gâye-i maksûd şâhid-i Mevlâ

İmâm-ı ekmele-i küll pîşvâ-yı ceş-i rasûl
Verâg-ı bezm-i tekemmül ziyâ-yı şems-i bekâ

Muhammed Ahmed ü Mahmûd u Mustafâ Muhtâr
Cemâl-i pâkidir âyine-i cemâl-i Hudâ

Zebân-ı efsahı bir nâvidân-ı feyz ü fütûh
Beyân-ı emlahı mecrâ-yı sırr-ı mâ-evhâ

Nigâh-ı pâki olur feyz-i devlet-i câvid
Gubâr-ı hâki olur kuhl-i ayn-ı ehl-i vefâ

Cenâb-ı akdesi hulk-ı azîme sahiptir
Be-hükm-i nass-ı celîl “ve inneke le’alâ”

Kemîne zerre-i hurşîd-i feyzinin olamaz

Kemîne zerresi hurşîd-i âsuman-ârâ

Sehâb-ı mekremetinden kapaydı reşha-i nem

Zemîn-i sûrede güller bulurdu neşv ü nemâ

Müsâdif-i nazar-ı lûtfu olsa katre-i âb

Gelir hurûşa olur bî-nihâye bir deryâ

Düşeydi lemha-i enzârı zerre-i nâçîz

Ederdi gark-ı ziyâ dehr-i âfitâb-âsâ

Ataydı destini şemşîre kahr için bir dem

Serâ olurdu mekân-ı sipihr-i turfa-edâ

Nebiy-yi zî azamettir ki hâk-i ravzasının

Gubârı arş-ı azîm üzre etmiş isti'lâ

Hatîb-i minber-i kudsî ki câmiinde eder

Kemâl-i tuhfe-i ta'zîmi kudsiyân icra

Safâ-yı aşkı semâhânesinde müstagrağ

Döner sufûf-ı melâik misâl-i Mevlânâ

Ne şâh-ı taht-ı risâlet ki dergehinde onun
Olur halâik-i lâhût cümle nâsiye-sâ

Nikâb-ı hüsnünü tehzîz edince rûyinden
Düşürdü dağlara Cibril'i vâlih u şeydâ

Nikâbsız eğer etseydi arz-ı nûr-ı cemâl
Yanardı âlem-i imkân o demde ser-ta-pâ

Zihî şeref ki olur gayr ez-rubûbiyyet
Senâ-yı zât-ı cemîlinde her ne dense revâ

Nebiy-yi muhterem ey şefî-i her dü-serâ
Eyâ hülâsa-i mevcûd melce-i fukarâ

Sen öyle ecmel-i mahbûbusun ki Mevlâ'nın
Zuhûr-ı nûrun olur kâinata cilve-nümâ

Habîb-i ferd-i Hudâvend ferd iken yine sen
Değildi âlem-i kesrette bir eser peydâ

Vücûdun oldu senin nakş-ı evvel-i hâtem
Egerçi hâtemi sensin nebîlerin ammâ

Sen öyle ekmelisin anların ki ferd-â ferd
Kemâl-i şevk ile etmişler incizâb sana

Sen âfitâb-ı kerem ma'den-i mürüvvetsin
Şefî-i rûz-ı cezâsın şefî-i rûz-ı cezâ

Benim o rütbe garîk-i güneş ki oldu benim
Sevâb olur diye ettiklerim de hatâ

Geçince hâtıradan seyyiât-ı a'mâlim
Yakar yıkar beni te'sir-i âteş-i ferdâ

Gönül garîbini her an düçâr-ı hayret eder
Şu kâr-zâr-ı musîbetle çektiğim bu cefâ

Şununla dil mütesellî olur ki hâlinden
“Vesîle-i şeref-i kurb olur nüzûl-i belâ”

Huzûr-ı pâkine ma'lûm iken melâl-i derûn
Ne hâcet eyliyeyim hâl-i zârı ben inhâ

Be-nûr-ı meş'ale-i lâilâhe illallâh

Be-hakk-ı tal'at-ı Mevlâ be-Manzûr-ı Sinâ

Be-sıdk-ı lehçe-i Kur'ân be-feyz-i ümm-i kitâb

Be-sırr-ı âyet-i İsrâ be-sûre-i Tâhâ

Be-çâr-yâr-ı mükerrerem be-hürmet-i Hasaneyn

Be-hakk-ı beyt-i muazzam be-hânedân-ı safâ

Bu abd-i kemteri dûr etme iltifatından

Eyâ defîne-i ihsân-feşân-ı lâ-yefnâ

Muhît-i lücce-i isyanda kaldı zevrak-ı dil

Nesîm-i lutf ile olsun kenâra bend-i rehâ

Hudâ bilir ki gönül teşnedir cemâlin için

Zülâl-i tal'at-i pâkinle eyle sen irvâ

Fedâ-yı cân ne demekmiş değil bu cân-ı kemin

Kemâl-i şevk ile cân-ı cihan yolunda fedâ

Terahhum eyle amân ey melâz-ı kevn ü mekân

Kapından eyleme "İhsân"-ı bî-nevâyı cüdâ

Revân-ı pâkine olsun tebâr u âline hem

Salât-ı bî-ad ü pâyân selâm-ı lâ-yuhsâ

2

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Matla' u'l-envâr-ı sevdâ kaşların işrâk eder

Rü'yet ehlin sâcid-i mihrâb-ı istigrak eder

Bir görünsen şöyle ey didâr-ı illiyyîn-fürûz

Âlem-i imkânı nâr-ı gayretin ihrâk eder

Meyl-i güftârın senin ey âfitâb-ı kibriyâ

Hey ne mu'ciz şivedir zerrâtı hep intâk eder

Mâye-i derman gıdâ-yı âşıkân derdin yeter

Derd o nekbettir ki derdinden gönül ıtlâk eder

Yâ habîballâh bir şûride-ser meczûbunum

Dem gelir İhsân'ı feyzin şöhre-i âfâk eder

21 Şubat 1319/1901

3

Mefûlü/Fâilâtün/Mefûlü/Fâilâtün

Ben cür'a-nûş-ı aşkım peymâne-i bekâdan
Sermest-i neş'e geçtim meyhâne-i fenâdan

Bir vasla mahrem oldum âvâze-i mahabbet
Aks-âver oldu yer yer her âşinâ sadâdan

Gönlüm bu ibtilâdan âzâde kılma yâ Rab
Âzâde kılma yâ Rab gönlüm bu ibtilâdan

Bir derdmend-i aşkım yanmaktayım demâdem
Mihri cemâl-i pâk-i mahbûb-ı kibriyâdan

Mahbûb-ı kibriyâ bir sultân-ı enbiyâdır
Maksûd odur muhakkak îcâd-ı dü-serâdan

Erbâb-ı aşka olmuş hâk-i harîmi her an
Kuhl-i cilâ-yı vicdan bin türlü tûtüyâdan

Ey menba-ı şefâat vey meş'al-i hidâyet
İhsanı kesme lutf et ihsân-ı bî-nevâdan

4

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Nazargâhımda her yer cilve-zâr-ı hûr aşkıdan

Tecellîhâne-i âlem serâser Tûr aşkıdan

Zihî garrâ temâşâ hakkı bâtıldan eder tefrîk

Gönüllerden çıkan âvâze-i Mansûr aşkıdan

Görenler ebruvânın sayha-i Allâhü Ekberle

Birabbi'l-beyt olurlar sâcidân-ı nûr aşkıdan

Füyûz-ı aşk-ı pâkin birbirinden eyler istirkâb

Zemin bir mest-i ma'zûr âsumân meshûr aşkıdan

Yanardım misl-i İhsân âteş-i cânsûz-ı gayretten

Maazallâh eger bir an olaydım dûr aşkıdan

29 Haziran 1320/1902

5

Feûlün/Feûlün/Feûlün/Feûl

Gönül iştiyâkınla tehlîl eder

Yakar şevki hemrâz-ı Cibrîl eder

Gören mushaf-ı tal'atından varak

Hemân âyet-i nûrî tertîl eder

Hudâ hüsn ü aşkın kemâlâtını

Mübârek vücûdunla temsîl eder

Ne mümkün diger söz ki Mevlâ-yı hüsn

Cemâlinle teşkîl-i tenzîl eder

Senâ-yı edeb-pâyidârın senin

Debîr-i ezel zeyn-i İncil eder

Kılar hâkdân yerde vird-i zebân

Döner kudsiyân gökte tebcîl eder

Leb-i mümkinât ihtirâmât ile

Gubârîdir uşşâkı takbîl eder

Habîb-i necîb-i Hudâ merhabâ

Gönül iştiyâkınla tehlîl eder

15 Temmuz 1325/1907

6

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Bâb-ı inâyetinde gedâ pâdişâh olur

Kerrûbiyâna hâk-i derin secdegâh olur

Şevk-i visâl ü derd-i firâkınla dembedem

Pür-nûr olur leyâl güneşler siyâh olur

Bir zerre düşse mihr-i cemâlinden âleme

Kevn ü mekân semâsına hurşîd ü mâh olur

Seyr-i cemâl-i pâkin için ey ilâh-ı hüsn

Her zerre cezb-i aşk edecek bir nigâh olur

İhsan ümîd-i lutf-ı visâl eyler ağlarım

Âşıkların terânesi hep âh ü vâh olur

8 Eylül/1330/1911

KASİDE

TASVÎR-İ HÂL

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Tâ-be-key biz kûşe-i zıll ü atâlet bekleriz

Arz için ahvâli yâ erbâb-ı gayret bekleriz

Şimdilik bir nebzecik tasvîr-i hâl etsek gerek

Hayli demdir böyle bir fırsat ganîmet bekleriz

Korkumuz yok kimseden ancak yaman bir âfetin

Gamze-i mu'ciz-nümâsından icâzet bekleriz

Himmetinden bir şehin âsûde-ahvâliz diye

Şükrederken halk-ı âlem biz şikâyet bekleriz

Hep şikâyet üzre takrîr-i şü'ûnât eyleriz

Çehre-i endîşeden çeşmân-ı dikkat bekleriz

Dâiriz hüsranda hâlâ etmişiz izhâr-ı acz

Kûşe-gîr-i inzivâyız pür-kesâlet bekleriz

Seyr ü tayr eyler cihan fevka's-semâ tahte'l-bihâr

Meskenet bâbında biz peyveste nevbet bekleriz

Devlet-i aksâya etmiş i'tilâ-cûyân su'ûd
Zillet-i kusvâda biz gûyâ hakâret bekleriz

Kayd-ı âb ü dânededen âzâdeyiz Mevlâ kerîm
Dâm-ı gayret kurmayız âmâde kısmet bekleriz

Dest-i tedbîr-i beşerdeyken zimâm-ı hayr ü şer
Rûzgârın pençesinden tâb ü kudret bekleriz

Garb olur bir meşrık-ı feyz ü refah anlar yaşar
Biz ne gaflettir kıyâmetten alâmet bekleriz

Neşve-i renc-i bidâyetten ki nevmîd olmuşuz
Âlemin zâhir şü'ûnundan nihâyet bekleriz

Zevk-i dünyâdan da biz me'yûs olan gâfilleriz
Bilmedik ârâm ü kadr-i ömrü rıhlet bekleriz

Dün bugün derken çalar bir gün bu ömrün sâati
Hâli ıslâh etmeden ferhunde-sâat bekleriz

Servet-i millet diğer ellerde devr ettikçe biz
Kenz-i gaybîden ne hoş ümmîd-i servet bekleriz

Hakkı ihkâk eylesek ehvendi cürm-i irtikâb
Biz fakat dünyâda haksızdan da rüşvet bekleriz

Hâmil-i nakd olmadık zîra ricâlül-gaybdan
Ay başından bir maaş almakta âdet bekleriz

Ehlimizken fevt olup gitmiş ricâl-i sâbikûn
Dullarız üç yüz yıl olmuş ehl-i vâ'det bekleriz

Mezra-ı endîşe kalmış bî-nasîb-i rûzgâr
Mülki i'mâr etmeden feyz-i tabîat bekleriz

Milletin ebvâb-ı beytü'l-mâli me'keldir bize
Altı yüz yıldır ki ebvâb-ı hükûmet bekleriz

Devr eder gûyâ dü-bâb üstünde emr-i intiâş
Bâb-ı âlî yoksa esfelden ma'îşet bekleriz

Hükmeder san'atla hem servetle her millet bugün
Millet-i mahkûmeyiz gûyâ raiyyet bekleriz

Elde yok burhânı var da'vâsı insâniyyetin
Kâdiyü'l-hâcâta baş urmaz da hüccet bekleriz

Bilfiil gayret nedir gâyet nedir fark etmeyiz

Eyleriz ancak du'â der-ân icâbet bekleriz

Püşt ü pâ urmaktayız Sahrâ-yı Nûrda gayretiz

Habbe-i sermâyemiz yokken de ragbet bekleriz

Eylemez bîmâra devrân merhamet gaddâr olur

Ez'afü'l-mahlûk iken andan şefâat bekleriz

Sîne-i millet serâpâ cerha-i pür-zehrdir

Biz şifâ-yı sadr olur dârû-yı devlet bekleriz

Mihrimiz gârib semâlar mükterib fark etmeyiz

Sâyelerden vâyelerden istirâhat bekleriz

Eyleriz dü-nâna bin şekl üzre arz-ı ihtiyâc

Bir serâb-âbâd içinden şimdi rahmet bekleriz

Vermemişken gülşen-i âmâle tarh u takviyet

Gonca tasvîr eyleriz bûy-ı hakikat bekleriz

Onda sûret-yâb olurken zişt-i eşkâlimiz

Sûret-i âyîneden zîbende sûret bekleriz

Dâd-hâh olmakla bir kalb-i adâvet-pîşeden
Seng-i hârâdan nasıl nermî-i tıynet bekleriz

Zümre-i eslâfi hem ahyârı tebcil etmeyiz
Bir alay esrârdan fikr-i hamîyyet bekleriz

Pây-ı dûn-ı cehle her ân âb-rû dökmekteyiz
Hey ne rüsvâyız ki zilletten sa'âdet bekleriz

Tûşemiz olmuş müheyyâ şîşemiz bâd-ı hevâ
Kûşemiz zillet-nümâ bir dâr-ı işret bekleriz

Kûşe-gîr-i inzivâ olmakla bir dergâhda
Şeyh-i câhilden aman yâ Rab kerâmet bekleriz

Olmadan aslâ mürîd-i hânkâh-ı ma'rifet
Tıfl-ı endek-sâl iken feyz-i velâyet bekleriz

Etmeden Allah için beyne'l-ehibbâ bir kelâm
İsteriz bin bir kelânullâhı sohbet bekleriz

Turfâ bîmârânız a'dâdan devâ-cûyâlarız
Kâse-i zehr-âb içer dermân u sıhhat bekleriz

Olmayız temşiyet-i ahvâle dâmen der-miyân

Dest-i ihyâkâr-ı gaybîden i'ânet bekleriz

Hâl ü mâzîden ki istidlâl-i âtî etmeyiz

Râh-ı istikbâl için ders-i nedâmet bekleriz

Cilve-i ibretle mâlîdir kitâb-ı kâinat

Hangi bâbından onun bilmem ki ibret bekleriz

Sardı her yandan cehâlet biz girân-hâb u hayâl

Çünkü bîdâr olmayız sûr-ı kıyâmet bekleriz

Seyr-i girûdâr-ı dünyâdan peşimân olmuşuz

Girmeden gavgâya bir an emr-i ric'at bekleriz

Bağlıdır mevcûdumuz mânende-i kâr u şu'ûr

Reh-neverd-i rihletiz düşmanda savlet bekleriz

Mâlik-i târih idik mâzide memlûküz bugün

Hâzırız dârü'l-vatan sahnında hicret bekleriz

Oldu bir vîrâne dârü'l-mülkümüz ma'mûr iken

Biz mutalsam bir der-i genc-i kanâat bekleriz

Hâki süfliyyetle meşhûn âsumânı tîre-gûn
Her zaman meş'ûm u dûn bir sahn-ı nekbet bekleriz

Bir harâb-âbâd mülkün pâsbân-ı genciyiz
Bûm-ı meş'ûmuz bu mevhûş yerde zulmet bekleriz

Nâhudâ yok fûlk-i millet köhne sâhil nâbedîd
Lücce pür-mevc-i felâket biz selâmet bekleriz

Muntazırlar muhtazırdır muhtazırlar muntazır
Bekleriz ammâ bilen yoktur ne hâlet bekleriz

Cân ü dil giryende millet bînevâ mâtem-nümâ
Dîdeler pür-sütrem pür-hâb-ı cehâlet bekleriz

Bid'at olmuş ma'rifet san'at olur merdûdumuz
Peyrev olmaz sâhibü'l-furkândan âyet bekleriz

Dîvdir cindir perîdir cümleten huddâmımız
Herbirinden çünkü bir sûretle hizmet bekleriz

İlm ü hikmet fen birer efsânedir gûş etmeyiz
Râviyândan nâkilândan hoş hikâyet bekleriz

Kârübâr-ı dehri yüklenmiş durur gâv-ı zemîn
Himmetinden muttasıl tahmîl-i sıklet bekleriz

Bir alay deryâ-diliz ammâ mekîniz misl-i kûh
Gâvi hâmil hût imiş andan seyahât bekleriz

“Âb bardakta-dimişlermiş gemi dîvârda”
Hikmetü'l-eslâfa âtîden riâyet bekleriz

Kârımız olmuş duman püf-kerde şem-i cânımız
Tütsüler yaktık edip ervâhı da'vet bekleriz

Fâlımız yâ sihr olur yâ remi yâ efsûn olur
Her birinden başka bir ümmîd ü nusret bekleriz

Öyle üstâdız ki hem iblîsi tedrîs eyleriz
Hem de dergâh-ı Hudâ'dan feyz-i rahmet bekleriz

Ol kadar ehl-i dalâl olduk ki peymân etmişiz
Varsa hep birden har-ı deccâla bî'at bekleriz

Hâk-i iflâs üzre düşmüş can verir ahlâkımız
Hangi vicdandan rehâ kimden fazîlet bekleriz

Dâd-hâhız dest-i bî-dâd-ı zamândan tâ-be-key

Tâ-be-key zulmün ocağından sahâbet bekleriz

Kan dökerken dehr-i dûn âfâk olurken tîre-gûn

Sell-i seyf-i rezm için bilmem ne âfet bekleriz

Câmi-i milletteyiz ihvâna hayyâle'l-felâh

Eyleriz bir hayli müddettir ikâmet bekleriz

Ehl-i azm ü rezme fi'l-hâl intizâr etmekteyiz

Pençe-i ashâb-ı himmetten de şiddet bekleriz

Âsiyâb-ı memleket zîr ü zeber dönmektedir

Kudret-i tedvîre mâlik bir siyâset bekleriz

Bir mu'ammâ-yı veleh-zâdır bütün ahvâlimiz

Vâkıf-ı remz-i mu'ammâdan liyâkat bekleriz

Kâbiliyyet bizde hâlâ etmemiş isbât-ı rüşd

İsteriz rehberlik ehlinden delâlet bekleriz

Hâle uygun bir gazel tarh eylemek eyyâmıdır

Arz-ı mâfi'l-bâle çoktan vakt-i fırsat bekleriz

Âşık-ı hürriyetiz peyveste vuslat bekleriz

Yâre dil-bend olmuşuz kayd-ı esâret bekleriz

Öyle maktûlüz ki bismilgehde yok cân kaydımız

Gamze-i i'câz-ı cânândan işâret bekleriz

Hey ne bitmez zulmet-i hicrân şeb-i yeldâ amân

Bir sabâhu'l-hayr için bir mihre rü'yet bekleriz

Ey İlâhi yâr gel olsun fedâ canlar sana

Hep kudûmünden refah ister sa'âdet bekleriz

Şart-ı evveldir mahabbet ittihâd-ı rûh için

Biz mahabbetten de ulvî bir uhuvvet bekleriz

Şâhid-i hürriyet olsun zîb-i âgûş-ı vatan

Azm ü rezm ehlinden ey İhsân metânet bekleriz

Nûr-ı âlem-sûz-ı aşkından dil olsun müstenîr

Ey Fuzûlî rûh-ı pâkinden de himmet bekleriz

MUSAMMATLAR

1

MUHAMMES

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Feûlün

1

Sevdik seni yol yok bunu izhâra efendim

Akmaz mı gönüldür bu o reftâre efendim

Bağlatma o gîsû-yı siyekhâre efendim

Ağlatma yazık etme dil âvâre efendim

Olduk elem-i aşk ile bîçâre efendim

2

Âhû bakışın hâl-i siyahın ruh-ı âlin

Etmiş bizi üftâde-i dîvâne misâlin

Dünyâya bedeldir dem-i mes'ûd-ı visâlin

Yakmış bizi mihr-i şegaf-ârâ-yı cemâlin

Bir nûr-ı tûvânsûz ile bin nâre efendim

3

Bülbülleri nârende eder gonca çiçeğsin
Âşıkları ağlatma cezâsın çekeceğsin
Firdevs-i mahabbetteki nârende meleğsin
Nârende meleğsin kuzucuksun küçücüksün
Kâfi seni bir nazramız âzâre efendim

4

Aşkınla senin görmedeyiz gülleri bî-hâr
Gayr oldu nihân cân u cihân oldu bütün yâr
Bir tal'at-ı dîdâr ile ettin bizi bîdâr
Var sende o gözler ki füsûnkâr u cihândâr
Yok bizde fakat tâkat-ı nezzâre efendim

5

Bir nahl-i revânsın ki melâhatle müzehher
Sensin yine hûbân-ı Trabzon'a muzaffer
Aşkın bizi ettikçe sa'âdetlere mazhar
Etsin seni hüsnünle de Allâh mu'ammer
Lutf et bu gönül hânesin i'mâre efendim

14 Şubat 1319/1901

2

MUHAMMES

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

1

Ahbâb elinde yandı harâb oldu gülşenim

Nekbet- sarây u bûm u gurâb oldu meskenim

Terk eyledim diyârımı âvârelerdenim

Olmuş küşâde-gâret-i yârâna me'menim

Gelmiş zuhûra sûret-i rehberde rehzenim

2

Ağlar düşen muhîtime bir zıll-i pür-elem

Lâyık değil mi ömrüme bir âhdır desem

Bilmem ne yapsam olmaya âzâde-i sitem

Yok bir ümîdim eylemem izhâr-ı derd ü gam

Giryân iken bu hâl ile ben sûretâ şenim

3

Çökmüş leyâl-i târîma kasvetli bir melâl
Geçmiş melâl içinde günüm garka-i leyâl
Etmem sunulsa âb-ı bekâ arz-ı ibtihâl
Bulmam sükûnet olsa da bin cilve-i cemâl
Me'lûf-ı şîvenim yine me'lûf-ı şîvenim

4

Yokmuş ümîd-i vuslatı hicrân yetfîminin
Esmez başımda nefhası cânân nesfîminin
Terk etmişim hayâlini ümmîd ü bîminin
Olsun ziyâsı vâdi-i Eymen Kelfm'inin
Kalmış zalâm içinde tecellîlerim benim

5

İhsân garîb ü haste gönül şerha-nâk ise
Bîçâreler devâsı devâ-yı helâk ise
Encâm-ı hasretimde yerim zîr-ı hâk ise
Yâ Rab nikâb-ı merhametin çâk çâk ise
Kalsın benim de dest-i felâkette dâmenim

17 Eylül 1323/1905

3

TAHMÎS

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

1

Şarâb-ı aşk olur şevkinle cûşân bezm-i sevdâdan
Cemâlin en mukaddes bir nişandır zât-ı Mevlâdan
Çıkar zikrinle gülbang-i mahabbet zîr ü bâlâdan
“Hayâlinle tecelli berk urur çeşm-i temâşâdan
Doğar rûhu'l-kudüs yâdınla âh-ı arş-peymâdan”

2

Sezâdır şu'le-i hüsnünle ser-tâ-pâ adîm olsa
Acîb olmaz dönüp hurşîd gökten meh dü-nîm olsa
Bulunmaz bir mesîlin zerreler mihr-i cesîm olsa
“Eger nûr-ı ruhun pertev-dih-i çeşm-i Kelîm olsa
Hicâb-ı len-terânî çâk olur berk-i tecellâdan”

3

Garîk-ı hayretindir sâkinân-ı âlem-i nâsût
 Bütün kevn ü mekân meşgûl-i tebcîlin fakat meskût
 Senin müştâk-ı hüsnündür döner kerrûbiyân mebhût
 “Nazîr olmaz sana ey şâhid-i halvetgeh-i lâhût
 Eğer Yûsuf tevellüd eylese sulb-i Mesîhâdan”

4

Eyâ maksûd-ı mutlak zât-ı Hakkın mahz-ı matlûbu
 Bihîn mesned-tırâz-ı tahtgâh-ı mülk-i mahbûbu
 Yakarken derd-i âteşnâk-ı aşkın sabr-ı Eyyub’u
 “Tutardı hûn-ı hasret dâmen-i ferzend-i Ya kub’u
 Geçeydi sâye-i verd-i ruhun fikr-i Züleyhâ’dan”

5

Açıp esrâr-ı mir’âtı mahabbetten leb-i kudsî
 Bu tahmîsiyle İhsan yâd eder bir matlab-ı kudsî
 Kemâl-i iştiyâkından dönüp rûz u şeb-i kudsî
 “Salât-âmûz olur ervâha pîr-i mekteb-i kudsî
 Sudûr ettikçe na’tın hâme-i Avnî-i şeydâdan”¹⁰

27 Teşrinievvel 1329/1911

¹⁰ Manzume, Yenişehirli Avnî Bey’in bir na’tını tahmistir.

4

TAHMÎS

Mefâîlün/Mefâîlün/Feûlün

1

Cemâlin gösterirken can-fezâ nûr

Olur tahte's-serâ fevka'l-alâ nûr

Zihî mir'ât-ı pâk-i hâk-nümâ nûr

“Ruhun nûr u cebîn-i pür-safâ nûr

Senin hakkındadır nurun alâ nûr”

2

Yed-i tasvîre hüsnün hâme vermiş

Debîr-i aşk sevdâ-nâme vermiş

Kad-i ta'bîre şevkin câme vermiş

“Ruhun subha cebînin şâme vermiş

Eyâ şemsü'd-duhâ bedrü'd-dücâ nûr”

3

Tarîkindir senin ey şanlı minhâc
O minhâc üzre ervâh oldu mevvâc
Cihan farkında ey na'lini ser-tâc
“Değil encüm-felekte şâm-ı mi'râc
Bırakmış aks-i hüsnün câ-be-câ nûr

4

Ne muhrik zevki var bîmâr-ı aşkın
Olur pervâne-i dîdâr-ı aşkın
Tutar kalbinde yer envâr-ı aşkın
“Sivâyı yaktı dilden nâr-ı aşkın
Celîdir kim olur zulmet-zedâ nûr”

5

Gönüldür bülbül-i âteş-terâne
Olur sûzân demâdem vâlihâne
Yok İhsan benliğimden bir nişâne
“Bakıp misbâh-ı vahdetle cihâne
Bana Ruhî göründü mâsivâ nûr”¹¹

17 Teşrinisani 1319/1901

¹¹ Manzume, Ali Ruhî Bey'in bir na'tını tahmistir.

5

TAHMÎS

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

1

Perîşan dil mukîm-i kâkûl-i cânâne olmaz mı

Perîşan kalsa gönlüm değmesen ey şâne olmaz mı

Olan Mecnûn'a peyrev dehre bir efsâne olmaz mı

“Dil-i çeşm-âşinâ sâmân ile bîgâne olmaz mı

Hemîşe mest ile ülfet eden mestâne olmaz mı”

2

Fezâdan neş'eler perrân olur bâd-ı sabâ nâzân

Akar dîvâne ser-cûlar terennüm-sâz olur murgân

Hırâmân serv-kadlerdir edenler câ-be-câ seyrân

“Hevâ hoş her taraf gülzâr bülbül zâr ü gül handan

Bu esbâb-ı cünûnu seyr eden dîvâne olmaz mı”

3

Eder üftâdegânın bezme her an mehlîkâlar sevk
 Ne hâlettir olur yek-reng uyar mâdûna her mâ-fevk
 Kurulmuş bak behişt-âbâdda eyvân-ı zevk-â-zevk
 “Kenâr-ı âb sâkî tâze bâde köhne dil pür-şevk
 Bu bezme tevbeler nukl ü verâ’ peymâne olmaz mı”

4

Mahabbet anda mutrib andadır elhan-serâ anda
 Eder î mâ-yı vuslat çeşm-i şûh-ı dil-rubâ anda
 Aman yâ Rab neler yapmaz dil-i pür-ibtilâ anda
 Mey anda dilber anda cümle yârân-ı safa anda
 Geçip cennetten Âdem sâkin-i meyhâne olmaz mı”

5

Bahâr-ı neş’e-peydâ âşîkân gülzâr-ı sohrette
 Niyâz ü nâz olur peyveste rindân zevk u işrette
 Döner raksân u hayrân şevki gör sahn-ı mahabbette
 “Sebû zânûde sâgar elde yâr âgûş-ı vuslatta
 Bu tarz-ı hâs ile meclis aceb rindâne olmaz mı”

6

Olur cûşân nevâ-yı aşkı gûş et bülbül-i neyden
Negam-kârân-ı sevâ dem tutarlar şöyle heyheyden
Saçılmış rûh-ı Cem etrâfa akdâh-ı pey-â-peyden
“Açılmış gül gibi pehlû ruh âteş-bâr olup meyden
Gönül hem bülbül-i şûrîde hem pervâne olmaz mı”

7

Hayâl-i tâbnâkin cevher-i ilhâmadır ma'den
Senin âyine-i tab'ında var bin sûret-i rûşen
Dilin bir gülşen-i hüsn-i edâ hayrette kaldım ben
“Bu mahsûd-ı tabâyî sözleri nerden bulursun sen
Kudûret vermesen Vecdî dil-i yârâna olmaz mı”¹²

11 Nisan 1327/1909

¹² Manzume, Vecdî'nin bir gazelini tahmistir.

6

TAHMÎS

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

1

Tâli'imden gördüğüm sîmâ-yı hüsrân oldu hep
Döktüğüm yaşlar pey-i dâmende al kan oldu hep
İstedim vuslat nasîbim döndü hicrân oldu hep
“Aşka düştüm cân u dil müft-i civânân oldu hep
Sabr u tâkat masraf-ı çâk-ı girîbân oldu hep”

2

Gittim elden dâstlar bir yâre dil verdim zebûn
İşvegerlik fitnelik bahsinde gayet zû-fünûn
Pâyidar olsun dedim koynunda baht-ı tîre-gûn
“Açmış oldum sînesin bir kerre ârâm u sükûn
Sîneden bilmem ne hâlettir girîzân oldu hep”

3

Görmedim dîdârı hayfâ dîde-i bîdâr ile
Geçti ömrüm kûşe-i mihnette âh ü zâr ile
Koymayıp bir dem beni agyâr o gül-ruhsâr ile
“Olmadı tenhâca bir işret çemende yâr ile
Üstüme göz dikti nergisler nigenbân oldu hep

4

Bûs ederken gözlerinden fitneler gördüm nihân
Ukde çözdüm kâkülünden çıktı âh-ı âşıkân
Kalmasın sen kâfirin destinde bir tek müslümân
“Hâl kâfir zülf kâfir çeşm kâfir el-amân
Ser-te-ser iklîm-i hüsnün kâfiristân oldu hep”

5

Çeşm-i şûhundan nigâh-ı hande-ver etmişti va'd
Çîn-i zülfünden şemîm-i müşk-i ter etmişti va'd
La'l-i nâbından mey-i şîrîn-güher etmişti va'd
“Gerdeninden sînesinden bûseler etmişti va'd
Cümlesinden neyleyim kâfir peşîmân oldu hep”

6

Bülbül etmiş bâgda taklîd-i nutk-ı gül-femin
 Destmâl-i işve almış gül yüzünden şebnemin
 El-amân ateşlemiş gittikçe sevdâ âlemin
 “Bir nezâketle açıp fes kûşesinden perçemin
 Şöyle göstermiş ki kim gördüyse hayrân oldu hep”

7

Gülsitanlar âb ü tâbından bulur feyz-nemâ
 Böyle hoş-reftâra hoş-güftâra cân olmaz bahâ
 Kebke nâzından mı ta’lîm eyledin reftârı yâ
 “Şîve-i güftârı hemşîren mi öğretti sana
 Her sözün şîrîn-zebânım cânıma cân oldu hep”

8

Derd-i hicrânımla Sa’d-âbâd pûyândır Nedîm
 Şevk-i dîdârınla ıyd-ı vasla kurbândır Nedîm
 Böyle bir tarz-ı tegâfûl üzre hayrândır Nedîm
 Sen demişsin kim kimin derdiyle giryândır Nedîm
 Hep mürüvvetsiz senin derdinle giryân oldu hep”¹³

11 Eylül 1329/1911

¹³ Manzume, Nedîm’in bir gazelini tahmistir.

7

TAHMÎS

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

1

Rûhü'l-kudüsün ruhu olurdum tenin olsam

Hep gerden-i sâfindan öperdim benin olsam

Nâz eyler idim subha senin gerdenin olsam

“Bir kimseye açılmaz idim dâmenin olsam

Kim görür idim sîneni pîrâhenin olsam”

2

Va'd etmiş iken hânemi teşrîfi geçende

Beklettin efendim beni çok beyt-i hazende

Zannetse cihân çok mu a cânım beni sende

“Dâim arayan bulsa civânım seni bende

Bir gonca gül olsan da senin gülşenin olsam”

3

Rûh oldu vücûdumda yanıp câm humârı
Eczâ-yı tenimden oluyor neş'esi cârî
Keyfiyyetin olmuş o kadar rûhuma sârî
“Destide kadehde doyamam görmeğe bâri
Ey cevher-i şeffâf senin mahzenin olsam”

4

Aşkınla gezerken yine dergâh-be-dergâh
İhsânına şâyân olmazsam bana eyvâh
Rahm et bana fermân senin İhsân senin ey şâh
“Döğülmeye söğülmeye kovulmaya billâh
Hep râzıyım ammâ ki efendim senin olsam”

5

Hem-reng-i hazân etme gülüm zevk-i bahârı
Mânend-i hezâr etmeyeyim nâle vü zârı
Nûr eyledim ey mâh yanıp dildeki nârı
“Şem' olmaz isem bezmine bu sûz ile bâri
Dergâhına bir meş'ale-i rûşenin olsam”

6

Aşkınla perişân olanın almadan âhın

Afv ettirebilsem de dilin baht-ı siyâhın

“Çeşmânının öğrensem o kâfirce nigâhın

Bir lahza Nedîm-i suhen-i pür-fenin olsam”¹⁴

7 Mayıs 1330/1911

¹⁴ Manzume, Nedîm’in bir gazelini tahmistir. Baskıda bu bendin 3. mısraı eksiktir.

8

TAHMÎS

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

1

Düşerek vâdi-i hicrânına nâlân olayım

Harem-i hüsne bu takrîb ile şâyân olayım

Bırak ey cân beni hâk-i reh-i cânân olayım

«Sademât-ı elem-i aşk ile vîrân olayım

Devlet-i vasla erip nâil-i umrân olayım»

2

Âyet-i hüsnüne âfâkı inandır ne olur

Kevser-i la'lini sun gönlümü kandır ne olur

Beni ser-tâ-be-kadem şevkine yandır ne olur

«Dil perîşân edivermek sana şândır ne olur

Ey perîşan döküver zülfü perîşân olayım»

3

Neşve-i bezm-i ezelden beri peymâne çıkar

Şu'leden âb-ı bekâdır harem-i cânâ akar

Geh celâliyle bakar gâh cemâliyle bakar

«İstese lemh-i basarda bütün ekvânı yakar

O siyah gözlerinin hışmına kurbân olayım»

4

Elde sahbâ-yı velâ dilde nevâ-yı sevdâ
Dolaşıp mest-i hevâ âşık-ı şûrîde-likâ
Oldu dîdârına hayran bakarak gaşy-ı safâ
«Zevk-i hayrâni-i dîdârına bin zevk fedâ
Bir görün kevkebe-i hüsnüne hayrân olayım»

5

Olmuşum pîş-i celâlinde cebîn-sây-i sücûd
Nazar-ı pâkime yeksân görünür bûd u nebûd
Cân bulur nârına yandıkça dil-i neş'e-füzûd
«Nûr olur aşkın ile eyleyen ifnâ-yı vücûd
Bırak ey mihr-i bahâ nârına sûzan olayım»

6

Görmeyip rûy-ı hazân gülşen-i şâd-âbterin
Ola zîbende tarâvetle bahârın seherin
Bülbül-i nâtıkam oldukça senin nağme-gerin
«Solmasın taraf-ı ruhunda açılan goncaların
Gözyaşım şebnem olur anlara giryân olayım»

7

Cennet ister mi bugün cânını cânâna veren
Dergeh-i yâr olur İhsân bana ni'me'l-medfen
Böyle dergâha düşen arşa olur sâye-fiken
«Tâc-ı ser olmak için âleme ey Muhyî ben
Reh-i aşkında onun hâk ile yeksân olayım»¹⁵

8 Teşrinievvel 1333/1914

¹⁵ Manzume, Muhyiddin Râif Bey'in bir gazelini tahmistir.

9

TAHMÎS

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

1

Safâ bir dürlü gam bir dürlüdür gam-hâr bir dürlü

Dem-i ikbâl olur âfet-nümâ idbâr bir dürlü

Vefâ düşmen ehibbâ-yı zaman agyâr bir dürlü

“Zamân bir dürlü ben bir dürlü vaz’-ı yâr bir dürlü

Hayâtım bir dem olsun geçmiyor hem-vâr bir dürlü»

2

Nasîb olmaz mı yâ Rab iktirân ol mâh-ı tal’atle

Gözüm yollarda kaldım ellerim koynumda hasretle

Gönül bir hoş tecellîzâr iken sevdâ-yı rü’yetle

«Cihâna arz-ı dîdâr eyledi bir dürlü sûretle

Bana göstermedi dîdârını dildâr bir dürlü»

3

Garîbiz bî-nevâyız şâir-i bergeşte-sâmânız
 Demâdem ağlarız me'nûs-i gam me'lûf-i hicrânız
 Kimin derdiyle ammâ fark olunmaz böyle giryânız
 «Bilinmez hangi zülfün iftirâkıyla perîşânız
 Müyesser olmuyor cem'iyet-i efkâr bir dürlü»

4

Ne erbâb-ı hakîkat var ne merdân-ı mahabbet var
 Mahabbette hemân mâzîde kalmış bir rivâyet var
 Bu bezmin varsa rindânı kadeh-nûşunda hâlet var
 «Ne ebrârında yek-rengi ne ahyârında vahdet var
 Bütün ebrâr bir dürlü bütün ahyâr bir dürlü»

5

Tecellî neş'esinden hıyre-çeşm olmuş ulü'l-epsâr
 Teveccüh eyle İhsân kıble-i dîdâra Mûsâ-vâr
 Bakıp kesrette görmüş zevk-i vahdet dîde-i bîdâr
 «Bu rengârenk meşhûdâtda Tal'at cemâl-i yâr
 A'yândır dîde-i hak-bînime her bâr bir dürlü»¹⁶

19 Eylül 1334/1915

¹⁶ Manzume, Üsküdarlı Talat Bey'in bir gazelini tahmistir.

10

TAHMÎS-İ MÜZEYYEL

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

1

Yetîm olmuş bükülmüş boynu ümmet bî-nevâ ağlar

Ser-â-ser memleket millet olur mâtem-serâ ağlar

Gam ağlar matem ağlar yâd ağlar âşinâ ağlar

«Kırılmış keştî-i ümmîd-i millet nâhudâ ağlar

Değil keştî-nişîn ü nâhûdî belki Hudâ ağlar»

2

Sükûn bulmaz mı yâ Rab bir zaman dinmez mi hengâme

Felâket intihâ bulmaz mı zulm ermez mi encâma

Hayât olmaz nasîb islâma pâyân yok mu âlâma

«Yine bilmem ne hâl olmuş diyâr-ı zâr-ı islâma

Yerinden sarsılır arş-ı Hudâ dest-i du'â ağlar»

3

Derin bir âh çektim şanlı bir mâzî hayâl ettim
Siyeh rengin hilâlin yaşarımdan âl âl ettim
Şehîdân-ı gazâdan derdin islâmın su'âl ettim
«Bu şeb rûhü'l-emînle gizli gizli hasbihâl ettim
Dedi cennette gördüm ben Cenâb-ı Mustafâ ağlar»

4

Yıkılmış hânümânlar ravzalar nirâne dönmüştür
Bu ümmet zulme gerden-dâde bir kurbâne dönmüştür
İlâhî kişver-i islâma bak vîrâne dönmüştür
«Tarab-gâh-ı vatan bir mahşer-i sûzâna dönmüştür
Bu gülşenden geçerken âh eder bâd-ı sabâ ağlar

5

Karanlıklarda kalmış fark olunmaz reng-i istikbâl
Yatar tâbût-veş yerlerde bir kâşâne-i âmâl
Ederken lâne-i âmâli hayfâ bûmlar pâmâl
«Görünce taht-ı Osmânî'yi mâtem-dâr-ı izmihlâl
Sitanbul'un semâsından geçen zıll-ı hümâ ağlar»

6

Hakîr olsun mu yâ Rab kalb-i hicran dağlayan islâm

Sürüp dergâha yüzler ağlayan el bağlayan islâm

Gelir feryâd ü istimdâda mâtem çağlayan islâm

«İlâhî gülsün artık bunca yıl kan ağlayan islâm

Dil ağlar çeşm-i cân ağlar zemin ağlar semâ ağlar»¹⁷

19 Eylül 1335/1916

¹⁷ Manzume, Süleyman Nazîf Bey'in bir gazelini tahmistir.

11

TAHMÎS

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

1

Dîdeler sahbâ-yı la'l-i dil-rübâdan geçtiler
Mest ü sergerdân düşüp âb-ı bekâdan geçtiler
Haste-gân-ı firkat ümmîd-i rehâdan geçtiler
«Mübtelâ-yı derd olan diller devâdan geçtiler
Neşveden ateşlenen neyler nevâdan geçtiler»

2

Gösterip âyîne-i enfüsde âfâkîleri
Buldular intâka yol bir meyden işrâkîleri
Kıldılar cânânı hemdem terk edip bâkîleri
«Geçtiler câm elde meclisten ezel sâkîleri
Sîneler seylâbdan canlar safâdan geçtiler»

3

Bâdeler âvâre ser-cûlar revân şellâleler
Hây ü hûlar işve-perver mehlikâlar bâdeler
Taze mutribler gazelhânlar safâdan nâleler
«Yâsemenler lâleler güller çemenler jâleler
Handeler demler terennümler sabâdan geçtiler»

4

Şâhid-i hüsn etti zât-ı aşka ref'-i pîrehen
Oldular bir perdeden vuslatla firkat nağme-zen
Şevk istîla edip olmakla bitâb encümen
«Geçtiler eller nevâzişden dudaklar bûseden
Dil-rübâlar cevrden diller recâdan geçtiler»

5

Seyredip mir'ât-ı hüsn-i yâri hayrân oldular
Gamzeler derdiyle demlerdir ki giryân oldular
Bir şeb-i kadr-i mahabbet yâre mihmân oldular
«Hacle-i vuslatta gark-ı nûr-ı müjgân oldular
Tâb-ı zulmetten içen gözler ziyâdan geçtiler»

6

Şâhidân-ı bezm-i vahdettir cemâl âşıkları
Gark-ı ummân-ı mahabbettir visâl âşıkları
Etme ey bâçâre zâhiden su'âl âşıkları
«Gâibân-ı bâğ-ı hayrettir kemâl âşıkları
Mest-i sahbâ-yı ezel kâlû-belâdan geçtiler»

7

Bir nevâdır inleyen dergâhda ney nâbedîd
Ser-nigûn peymâne-i âlem-nümâ mey nâbedid
Olmuş erbâb-ı kemâl İhsân pey-â-pey nâbedîd
“Geç geçenlerden o nâçiz ol ki sen ey Nâbedîd
Nâbedidân-ı Hudâ’ dırlar Hudâ’ dan geçtiler”¹⁸

31 Mart 1338/1919

¹⁸ Manzume, Nâbedîd mahlasını kullanan Cemal Bey’in bir gazelini tahmistir.

12

TAHMÎS

Müstefilün/Faûlün/Müstefilün/Faûlün

1

Şeydâ hezârı saldım gülzâr-ı nev-bahâra

Verdim o nev-bahârı bir yâr-ı gül-izâra

Sevdâ yolunda uydum reftâr-ı rûzgâra

«Düşüm güzel yolumdan mehcûr bir diyâra

Her kuş derim götürsün benden selâm o yâra»

2

Muzlim leyâl-i hicrân ey mâh tâb ü fer ver

Ey hâk-i âsmân-şân mihmân-ı zâre yer ver

Gel ey berîd-i cânân bir müjde-i zafer ver

«Git ey nesîm-i perrân git yurduma haber ver

Artık tahammûlüm yok gurbette âh ü zâra»

3

Bigâneler gamından bîzâr ü nâ-şekîbim
 Derd-i vatanla giryân âvâre bir garîbim
 Yâd eylemezse bir an dil-hastasın tabîbim
 «Hasretle böyle nâlân ölmekse son nasîbim
 Değmez bu ömr-i hüsrân bir günlük intizâra»

4

Cânandan ayrı düştüm me'lûf-i hasret oldum
 Feryâda yok mecâlim hâmûş-ı hayret oldum
 Sevdâya düştü gönlüm me'nûs-ı mihnet oldum
 «Hicrân bucaklarında nevmîd-i sıhhat oldum
 Göster nedir İlâhî her derde varsa çâre»

5

Gördükçe şekl-i hicrân âyîne-i sitemde
 Feryâdlar duyardım âheng-i zîr ü bemde
 Kaldıkça böyle giryân peygûle-i elemde
 «Tutmazsa yâr elinden Sâmih bu deşt-i gamda
 Candan uğurlar olsun seyyâh-ı bî-karâra»¹⁹

2 Haziran 1338/1919

¹⁹ Manzume, Samih Rıfat Bey'in bir gazelini tahmistir.

13

TAHMÎS

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

1

Mâzî ki bugün fevk-i hayâlimde yüceldi

Sâkiydi onun neş'esi mutribdi gazeldi

Şevkiyle cemâliyle gülen nûr-ı ezeldi

«Aşkıyle hayâliyle o mâzî ne güzeldi

Bir göz kapayıp açma kadarmış sonu geldi»

2

Kalmazdım uzaklarda mahabbet kucağından

Bir katre visâl içsem o kevser yatağından

Bir şemmecik alsam gül-i nermîn yanağından

«Bir kerrecik emsem ben o nûşîn dudağından

Uğrunda ölüm rûhuma en tatlı emeldi»

3

Her şîvesi her cilvesi bir nâz ü edâyımış
Noksânı eğer var ise bir parça vefâyımış
Mecmûa-i hüsn olmuş onun hattına hâyımış
«Baktım ki güzel gözleri tahrîrli elâyımış
Kırpikleri hançermiş onun kalbimi deldi»

4

Nûşâbe-i zevk içmeye bezm-i meye kaçtım
Vuslat diledim meclis-i çeng ü neye kaçtım
Aşkımda mukadderse bu hicran niye kaçtım
«Hicrân acıdır dâmına düşmem diye kaçtım
Kaçtıkça hayâliyle gelip aklımı çeldi»

5

Sevdâ heyecan neş'e-i peymâne mahabbet
İhsân halecanlarla geçerken dem-i vuslat
Yâdıyla yaşar şimdi hayâlimde bu hâlet
«Yâd eyle hayâlinde bu gün aşkını Necdet
Zîrâ ki onun bir demi bin ömre bedeldi»²⁰

9 Eylül 1339/1920

²⁰ Manzume, Necdet Rüşdi Bey'in bir gazelini tahmistir.

14

TESDÎS

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

1

Bir nevîn pûşîde konmuş ka'be-i ân üstüne
Yâ dolanmış hâledir bir mâh-ı rahşân üstüne
Çöktü gûyâ subh-ı vaslın şâm-ı hicrân üstüne
Kâfîristân üştü yâhud ehl-i îmân üstüne
«Düştü kâküller yine ruhsâr-ı tâbân üstüne
Bir demet sünbül saçılmış verd-i handân üstüne»

2

Yâr peymânen gehî ikrâr gâh inkâr eder
Gösterir yüz bin sebep dildâdesin bîzâr eder
Görse Azrâil onun hışmından istigfâr eder
Handesinden mu'ciz-i İsa'yı Hak tekrâr eder
«Nergis-i fettânı gör bîmârlık izhâr eder
Gâlibâ kasdı yine kan eylemek kan üstüne»

3

Goncasından ayrı düşmez bülbül-i şûrîde-hâl

Şem'adan pervâneler etmez kabûl-i infisâl

Oldu âşıklar bu sevdâdan giriftâr-ı melâl

Hâle bak yokken ümîd-i vasl için bir ihtimâl

«Hep gönüller târına bend olmayı eyler hayâl

Âlemin gavgâsı ol zülf-i perîşân üstüne»

4

Tîg elden na'ra-zen sâgar-şiken mestâne-ser

Der-kemân peykân-ı müjgân ebruvân hançer çeker

Aks eder âfâka tâ âvâze-i eyne'l-mefer

Şehlevendim kan döker canlar yakar eyler sefer

«Sâf sâf olmuş hep hücûm emriyle kâfir gamzeler

Bir günâhı olmayan bir tek müselmân üstüne»

5

Bin bahâr-ı şevk olur bir şîvesinden cilve-ger

Fitneler şûrişler âfetler pey-ender-pey gider

Her tecellîden bulur bir başka âlem tâb ü fer

Hüsni mir'âtında kendinden geçen ehl-i nazar

«Fitne ikliminde ol kâfir gibi yok dediler

El koyup îmân getirdim kalb ü vicdân üstüne»

6

Çaldı cân nakdin dolandırdı dolandırdı beni
Bin bir efsûn eyleyip bâzen inandırdı beni
Vasl için kandırmadan söz verdi kandırdı beni
Mihri yok bir meh-likâdır yaktı yandırdı beni
«Nâz ü istiğnâsı cânımdan usandırdı beni
Titriyor ammâ neden bilmem yine cân üstüne»

7

Yâr olur agyâr için sâkîlik eyler mey çakar
Sâgar-ı uşşâka ammâ hep mey-i zehrin akar
Her şikenc-i zülfe bin Mecnûn-nümâ âşık takar
«Baksa bir dem hânümânlar söndürür canlar yakar
Fırsatın bulsam getirsem kâfiri yan üstüne»²¹

7 Eylül 1339/1920

²¹ Manzume, Halil Nihad Bey'in bir gazelini tahmistir. Yedinci bendin bir mısraı eksiktir.

ŞARKILAR

1

Mefâîlün/Mefâîlün/Faûlün

Neden yâr ağlayıp agyâr güldü
Yetîm oldum bugün boynum büküldü
Solup gül-nahl-i ümmîdim döküldü
Yetîm oldum bugün boynum büküldü

Nihândır dîdeden ârâm-ı cânım
Karanlıklarla meşhûn âsumânım
Perîşân oldu hayfâ âşiyânım
Yetîm oldum bugün boynum büküldü

Nişan yok nazra-pîrâ sûretinden
Haber gelmez mi bilmem cennetinden
Elim koynumda kaldım hasretinden
Yetîm oldum bugün boynum büküldü

Bu muhrik derde dermân ağlamaz mı
Tesellî-cûy-ı efgân ağlamaz mı
Boyun bükmez mi hicrân ağlamaz mı
Yetîm oldum bugün boynum büküldü

3 Teşrinievvel 13432/1913

2

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Bir şeb yine kaç gel seni serhoş edelim gel

Sen gel kadeh-i vuslata bir nûş edelim gel

Hicranla tehasürle der-âgûş edelim gel

Sen gel kadeh-i vuslata bir nûş edelim gel

Nûş et mey-i gül-fâm açıl ey gonca-i ra'nâ

Sahbâ gibi olsun yine gül gül ruh-ı zîbâ

Süz dîde-i can-bahşını süz bezmi kıl ihyâ

Sen gel kadeh-i vuslata bir nûş edelim gel

10 Teşrinisani 1339/1920

3

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Vuslat ümmîdiyle her an inleyen bir hastayım
Aşkının sâzında hicrân ağlayan bir besteyim
Merhamet etmez misin İhsân'a pek şâyesteyim
Aşkının sâzında hicrân ağlayan bir besteyim

Çırpınan kuştur perîşandır gönül kâkül gibi
Yâr elinden cerha-dâr olmuş yatar bir gül gibi
Gülsitân-ı sîneden mehcûr olan bülbül gibi
Aşkının sâzında hicrân ağlayan bir besteyim

10 Eylül 1337/1918

4

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Bana manzûr idi âyînedede bir hüsn-i ezel
Nerdedir âh o güzel gözlü siyeh-çerde güzel
Beni mahrûm-ı visal etti bu hicrân-ı emel
Nerdedir âh o güzel gözlü siyeh-çerde güzel,

Bir bakış baktı aman ondaki îmâ ne idi
Mest olan gözlere la'l-i lebi peymâne idi
Gamzeler vardı yanaklarda ne şûhâne idi
Nerdedir âh o güzel gözlü siyeh-çerde güzel

Muntazır makdem-i teşrîfine yârân-ı tarab
Yine gelmez mi bu şeb nerde o meh-pâre aceb
Kimlerin bezmini hem şevk-i bahâr etti bu şeb
Nerdedir âh o güzel gözlü siyeh-çerde güzel

5

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Hicrânımı peymâne-i la'linde bıraksam

Bir katre mey olsam da leb-i la'line aksam

Her an mütehasir o güzel gözlere baksam

Bir katre mey olsam da leb-i la'line aksam

Bin vasla bedeldir seni görmek yatağında

Çapkın ne güzel gamzeler açmış yanağında

Son zevkini ömrün bırakırdım dudağında

Bir katre mey olsam da leb-i la'line aksam

19 Ağustos 1340/1921

6

Mefâîlün/Feilâtün/Mefâîlün/Feilün

Dağıldı hep adalardan füsûn u şî'r ü semen
Hamakta sallıyorum ey güzel çocuk seni ben
Utanmasın mı bu şeb gökte mâh-ı şu'le-fiken
Hamakta sallıyorum ey güzel çocuk seni ben

Ziyâ-yı hüsne bürünmüş cemâl-i manzûrun
Yanaklarında gülen gamzelerde meshûrun
Şarâb-ı hâbını içmez mi çeşm-i mahmûrun
Hamakta sallıyorum ey güzel çocuk seni ben

Nedir bu nâz ü edâ böyle inceden ince
Nigâh ü şîve vü refât hepsi gönlümce
Uyandı bak uyuyan tâli'im benim bu gece
Hamakta sallıyorum ey güzel çocuk seni ben

19 Ağustos 1340/1921 -Büyükada-

7

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Peymâne-i mehtâb içerek sahile geldik
Çamlıklara gittik tura çıktık dile geldik
Gam nakşını zâten bu gönülden sile geldik
Çamlıklara gittik tura çıktık dile geldik

Çeşmân-ı gül-efşânını ettikçe imâle
Titrerdi gönül üstüne mânende-i jale
Hasretle mahabbetle dalıp seyr-i cemâle
Çamlıklara gittik tura çıktık dile geldik

Sevmekle sevmekle geçen cilve-i sohbet
Sevdâ, heyecan, zevk ü tarab, neş'e, mahabbet
Bir ân unutulmaz bu güzel leyle-i vuslat
Çamlıklara gittik tura çıktık dile geldik

19 Ağustos 1340/1921 -Büyükada-

8

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Âlemde sa'âdet seni candan sevenindir

Üftâdeni dîvâne eden çifte benindir

Aşkım da senin, dil de senin, can da senindir

Üftâdeni dîvâne eden çifte benindir

Bülbüllere reşk-âver olur nazlı sesin var

Ölmüşleri ihyâ edecek bir nefesin var

Gel sîneme sînemde mahabbet kafesin var

Üftâdeni dîvâne eden çifte benindir

1 Kânûnievvel 1340/1921 -Heybeliada-

9

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Düşerek sen yine bir yerde mi kaldın çapkın
Bakayım koynunu aç gönlümü çaldın çapkın
Beni benden geçirip sen ele aldın çapkın
Bakayım koynunu aç gönlümü çaldın çapkın

Ağlıyor günlerim ey sevgili sensiz geçiyor
Bu karanlıkta gönülsüz yapayalnız geçiyor
Geçiyorken sana derler yine hırsız geçiyor
Bakayım koynunu aç gönlümü çaldın çapkın

O nasıl tatlı bakışlar o ne baygın gözler
Büyüler sevgimi söyletmez o çapkın sözler
Sende kalmış yine gönlüm seni özler gözler
Bakayım koynunu aç gönlümü çaldın çapkın

25 Kânûnievvel 1340/1921

10

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

İşve-perversin, güzelsin, şûhsun, nâzendesin

Hasretin gönlümde, gönlüm sendedir, sen bendesin

Nahl-i sevdâsın leb-i sevdâda bir gül-handesin

Hasretin gönlümde, gönlüm sendedir, sen bendesin

Bir nefes âh etmem âh-ı inkisâr olsam da ben

Şemme vermem saçlarından rûzgâr olsam da ben

Bir avuç pejmürde hâk olsam gubâr olsam da ben

Hasretin gönlümde, gönlüm sendedir, sen bendesin

3 Teşrinisani 1341/1922

GAZELLER

1

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Hezâr tâli'imîn gülmeden bahârı bana

Hazâna uğradı gülzârı kaldı hârı bana

Zihî garâbet-i sâkî zihî garâbet-i mey

Ki câm-ı neş'eden evvel sunar humârı bana

Hudâ-yı nâz u niyaz eylemiş nasîb-i ezel

Kemâl-i işveyi dildâre, âh ü zârı bana

Hevâ-yı zülfünü her dem başımda gezdiririm

Müsahhar eylemişim çok mu rûzgârı bana

Vücûdu bir kelebektî elimden uçtu benim

Yerinde kaldı heman zer-nişân gubârı bana

Gözümde gözlerinin parlayan tebessümüdür

Zamân-ı vuslatının şâd-ı ber-güzârı bana

Cerîhadâr-ı cinân bir muhâcirin İhsân

Dokundu âh-ı yetîmâne inkisârı bana

Vatan denen o mübarek diyâr-ı ma'mûrun

Harâbesinde bugün ağlıyor mezârı bana

7 Nisan 1332/1913

2

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâîlü/Fâilün

Açmaz nikâb-ı hüsnünü dildâr-ı mehlikâ
Tutmuş muhît-i ufku sükûn-zâr olan mesâ

Bilmem zalâm-ı şâmı nasîb-i ezel midir
Ağlar sevâd-ı bahtıma bir zühreden ziyâ

Göz yaşarımla akmada rûh-ı revân gibi
Her dem'a bin niyâz ile bin râz-ı mâcerâ

Dökseydi pâye zülfünü leyl ü nehârımın
Olsaydı bâri hâl-i tesâvîsi rûşenâ

Düşmüş değil bu ömr-i hezâr irtisâmda
Mir'ât-ı ser-nüvişteme bir şekl-i gamz-edâ

Bir katre neş'e, zerre ziyâ, şemme tesliyet
Yok bir nazar bu sahnede üftâde âşinâ

Enfâs-ı vâpesîn ile İhsân sürüklerim
Şûrîde bir hayâl-i perîşan vatan-cüdâ

17 Ağustos 1332/1913

3

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Faûlün

Efvâh-ı cihân olsa da meşhûn-ı temennâ

Teshîr edemez rûhumu efsûn-ı temennâ

Etmiş leb-i âmâlimi bîgâne niyâze

Âmâli kılan halkta makrûn-ı temennâ

Ahbâb ona derler mi ki ahvâli bilirken

Eyler yine hâcâtını merhûn-ı temennâ

Kahrolsun o ni'met yere batsın ki edermiş

Bir merdüm-i âzâdeyi medyûn-ı temennâ

Zilletle sefâletle ayaklarda sürünmek

İhsân bu mudur kahr ola kânûn-ı temennâ

17 Eylül 1332/1913

4

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Şi'r ü sevdâ nefh-i râz etmiş me'âlinden sana

Neş'e vermiş sâgar-ı sahbâ cemâlinden sana

Eylemiş gûyâ Hudâ bir yerde cem'-i lûtf u kahr

Bezl ü nesr etmiş cemâlinden celâlinden sana

Fitne-i bîdâr-ı çeşmin belki eyler meyl-i hâb

Sâyebânlar olsa nûrun perr ü bâlinden sana

Ta'atından bir cihân-ı pür-nigâr etmiş zuhûr

Ebruvân olmuş onun gûyâ hilâlinden sana

Ey ilâh-ı hüsn olur reng-i nikâb-ı ihtişam

Râyet-i Osmânîyânın reng-i âlinden sana

Aşinâ-yı hâl isen gelmez mi bir an merhamet

Dîde-i mahzûnumun ma'nâlı hâlinden sana

Bir mu'allâ dâstândır çehre-i İhsân'a bak

Nakl eder bin vak'a hecrinden visâlinden sana

11 Eylül 1333/1914

5

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Şemîm-i vuslatın bir sineden taktîridir sevdâ

Gönül bîmârının peymâne-i iksîridir sevdâ

Bulur üftâdeler âgûş-ı sehhârında bin sûret

Perî peykerlerin âyîne-i teshîridir sevdâ

Hayât elvân u eşkâliyle bir rü'yâ-yı mübhemdir

Onun mest-i tahayyül şîve-i ta'bîridir sevdâ

Nişân-ı nev-bahârîdir, bahâr-ı hande-pîrâdır

Tesâvîr-i şebâbın en güzel tasvîridir sevdâ

Kitâb-ı hüsn-i mutlak bir bedâyi'-hânedir İhsân

O nûr-â-nûr faslın mücmelen tefsîridir sevdâ

25 Eylül 1333/1914

6

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Hoş gelir dildârı seyretmek visâlinden bana

Nev-bahârın bir kız olmak ihtimâlinden bana

Nâz eder ammâ döner yüz bin tecellî gösterir

Gamzesinden her nigâh-ı infîâlinden bana

Bir dokunsam şöyle derdimden rebâb-ı sînemin

Bin tanîn-i gam çıkar evtâr-ı lâlinden bana

Öyle bedbahtım ki âlem olsa pür-âb-ı hayât

Sem yağar ser-çeşme-i Hızır'ın zülâlinden bana

Serv-i nâzım dehre İhsân sâyebânlar bast eder

Sâye vermez vâye vermez bir nihâlinden bana

27 Eylül 1333/1914

7

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Kısmet niyâz olur bana nâz ü edâ sana

Nâz ü edâda ben gibi bir mübtelâ sana

Var mâcerâyı gülşene cûy-ı revâna sor

Meylim benim akar sana ey dil-rübâ sana

Etmez o tıfl-ı tâcire bir nakd-i âh eser

Satmaz kumâş-ı vuslatı bâd-ı hevâ sana

Ceybinde yoksa dânesi mahbûb-ı asfarın

Etmez o mâî gözlü güzel merhabâ sana

İhsân diler misin dahî incâz-ı va'di sen

Yârin cevâbı oldu mazâ mâ mazâ sana

14 Teşrinievvel 1337/1918

8

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Dem-i can-perveri i'câza misâl oldu bu şeb

Nâtıkam şîve-i güftârına lâl oldu bu şeb

Toplayıp cilve-i tabânını hüsn-i ezelin

Yâr-ı dîdâr ile hem-hâl ü me'âl oldu bu şeb

Ne füsûn-pîşe ne fettan şu güzel gözlere bak

Zübde-i nûr-ı cihândâr-ı cemâl oldu bu şeb

Beni mehcûr-ı huzûr etti perîşân etti

Acaba kimlere hem-bezm-i visâl oldu bu şeb

Yalvarır âh ederek durmayıp ağlar İhsân

Dil-i bîçâreye bilmem ki ne hâl oldu bu şeb

9 Temmuz 1319/1901

9

Müstefilâtün/Müstefilâtün

Bilmez tekellüf bir sâde meşreb

Rindân-ı sahbâ âzâde-meşreb

Aşk ehli olmuş sırr-ı ezelden

Âyîne-tıynet küşâde-meşreb

Dergâha düşmüş âvâre gönlüm

Âvâre gönlüm üftâde-meşreb

Bir hâle girmiş nâz ü nevâziş

Dilberler olmuş dil-dâde-meşreb

Sermest ederler İhsân'ı her an

Hûbân-ı devrân hep bâde-meşreb

7 Mart 1323/1905

10

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Kırıldı bâis-i eşvâk iken sebû-yı şebâb

Döküldü şûre-i hüsrâna âb-rûy-ı şebâb

Sirişk-i hecr ile âh-ı elemle hem-cereyân

Şitâb eder gibidir vasl-ı yâre cûy-ı şebâb

Hazân resîde gülistan târmâr olmuş

Bahâr-ı ömr-i hazînimde reng ü bûy-ı şebâb

Belâ-yı aşk-ı civânânla ihtiyâr oldum

Gönül kocalmadı ammâ ağardı mûy-ı şebâb

Garîk-i hayretim İhsân ki eylemem izhâr

Ne bir sadâ-yı te'ellüm ne ârzû-yı şebâb

9 Nisan 1325/1907

11

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

İntihâb-ı bûse-gâh olmaz edeb

Arz edilmez böyle nâ-bercâ taleb

Turrelerdir kaplayan ruhsârını

Mest-i hâb olmakla ol meh nîm-şeb

Hâne-i hâtırda mevzûn kaddidir

Mısra'-ı şeh-kâr beyt-i müntehab

Yetmiyor mahbûb-ı asfar celb için

Rûy-ı zerd-âlûd-ı mihnet tâb u teb

Beste-leb kalmazdım İhsân böyle ben

Bir zaman yârimle kalsam leb-be-leb

13 Mayıs 1325/1907

12

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Gâhî düpâ-yı nâzı gehî meh-cebîni öp

Ser-tâ-be-pây bir ten-i rûh-âferîni öp

Aşkın gönülde dîn ise dînin de aşk olur

Ruhsâr-ı pâki mushaf-ı dîn-i mübîni öp

Destinde yoksa dâmeni bir âfetin çi-sûd

İster çık âsumânlara arş-ı berîni öp

Vermiş o gonca bir gül-i handâna bûseler

Ey nûr-ı dîde sen de fem-i bûse-çîni öp

İhsân edince gâye-i zevk u visâli kâd

Bî-tâb olup niyâz ile bir nâzenîni öp

8 Şubat 1334/1915

13

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün

Açılır hande-i ezhâr ile gülzâr-ı tabi'at

Saçılır neş'e-i gülzâr ile ezhâr-ı tabi'at

Bakarım cilve-i peyderpeye meshûr-ı mahabbet

Ne kadar sâhir imiş şûh-ı füsunkâr-ı tabi'at

Bana göstermede her nazarında bir sûret-i cennet

Ne güzel safha bu âyîne-i nevvâr-ı tabi'at

Sevilir yâr-ı vefâkârım olur sîne-i hilkat

Olurum şevk ile müstagrak-ı dîdâr-ı tabi'at

Nazar-endâz olan âfâk-ı hayâl-âvere elbet

Olur İhsân gibi bir şâir-i bîdâr-ı tabi'at

29 Mart 1331/1912

14

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

İtâb içinde geçerken bütün hitâb-ı hayât
Nedir beşerde bu meyl üzre incizâb-ı hayât

Sahâyif-i elem ü gamdan imtihân eyler
Kitâb-ı mihnet ü hicrân olur kitâb-ı hayât

Ederdim uğruna bir sermedî hayât fedâ
Olaydı kâbil-i avdet geçen şebâb-ı hayât

Doğar mı âlem-i dîgerde nerde bilmem ki
Açılmamış bana bir yüzden âfitâb-ı hayât

Bu în ü ânına İhsân bakar mı devrânın
Olan şarâb-ı mahabbetle neş'e-yâb-ı hayât

21 Haziran 1332/1913

15

Mefûlü/Mefâilün/Faûlün

Bir bûse olur visâle bâis

Bilmem ne bu infi'âle bâis

Sermende misin mahabbetimden

Ayâ ne izâr-ı âle bâis

Sevdim seni başka bir suçum yok

Aşkım mı bu kîl ü kâle bâis

Âvâre gönülde hâli servet

Bir fitne bin ihtilâle bâis

Peymâne-i iştiyâkım İhsân

Sermest-i ehl-i hâle bâis

8 Şubat 1322/1904

16

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Derd-i sevdâ çâre etmez imtizâc

Tâb-ı sıhhat yâre etmez imtizâc

Gamzeler oldukça berk-âsâ ayân

Lahza-i nezzâre etmez imtizâc

Kevkeb-i bahtımla yâr olmaz felek

Seb'a-i seyyâre etmez imtizâc

Takvîyet bulmazsa maddiyyâtdan

Sûretâ bir pâre etmez imtizâc

İmtizâc eyler de İhsân âb u nâr

Derd-i sevdâ çâre etmez imtizâc

9 Şubat 1322/1904

17

Mefâîlün/Mefâîlün/Faûlün

İşitmezken enîn-i iştikâ hîç

Olur mu hâle cânân âşinâ hîç

Değilmiş sâde yârim çevre mu'tâd

Güzellerden gören yokmuş vefâ hîç

Zebân dem-beste rîzân eşk-i hicrân

Aman vermez bu muhrik mâcerâ hîç

O hîçistanda pûyânım ki olmuş

Zemîn müstağrak-ı hîçi semâ hîç

Gözüm vahdet-nümâ dîdâra nâzır

Nazargâhımda İhsan mâsivâ hîç

8 Eylül 1329/1911

18

Fâilâtün/Mefâilün/Feilün

Sâkiyâ sun şarâb-ı nâb-ı sabûh

Dalgalansın gönülde feyz-i fütûh

Gamzeler çifte işve-bâz-ı kazâ

Dîdeler hande-ver piyâle-i rûh

Şerha-dâr oldu tîg-ı çeşminden

İstemez metn-i sîne başka şürûh

Seyreden gülsitân-ı hüsnünü der

Dest-i üstâd-ı aşkdan matrûh

Dil-i biçâre çırpınır İhsân

Düştü bir dâma tâir-i mecrûh

06 Nisan 1335/1916

19

Mütefâilün/Mütefâilün/Mütefâilün/Mütefâilün

Ey olan nesîm-i mahabbetin ser-i âşıkânda vezîde-şûh

Gül-i tâbdâr-ı melâhatın çemen-i ruhında demîde-şûh

Ne o hatt-ı ârız o hoş nükât bu ne hoş kitâb-ı abîr-i hat

Şuna ebruvân diyelim fakat ne kalem ki böyle keşîde-şûh

Açarak semâlara bâl ü per aramış cemâline bir nazar

O hayâ-nikâb o melek-siyer ne güzîde-cilve güzîde-şûh

O ne ince hilkat-i bî-bedel helecanlı sîne-i pür-emel

Ne kadar güzel ne kadar güzel o bedî'a-perver-i dîde-şûh

Olamaz o gonca-i işveden daha nükte-ver daha pür-fiten

Daha dil-rübâ-yı tüvân-şiken daha zinde-şîve ferîde-şûh

Ne kadar kolay oluyor revân nagamât-ı neş'e fezâ-yı cân

Bu ne hoş lisân bu ne hoş beyân dem ü beste-şûh neşîde-şûh

20 Eylül 1325/1907

20

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Vîrâne imiş dildeki kâşâne-i ümmîd

Ma'mûr-ı zamân olmadı vîrâne-i ümmîd

Gösterdiği hep şîve-i hüsrân u perîşân

Göstermedi didârını cânâne-i ümmîd

Âhır göremez kendi de bir subh-ı münevver

Şem' olsa da sûz-efken-i pervâne-i ümmîd

Sad-çâk olarak zülf-i girihgîri dolandı

Çözmez mi cefâ ukdelerin şâne-i ümmîd

Sîmâ-yı hakikat bana her vech ile ağlar

Güldürse biraz güldürür efsâne-i ümmîd

Ümmîd ile de tesliyet-i kalb-i hazînim

Terk etme İlâhi beni bîgâne-i ümmîd

Kesmem yine ümmîdimi ben dolsa da İhsân

Zehr-âbe-i hirmân ile peymâne-i ümmîd

21

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Aks-i ruhsârı eder kalb-i safâ-zâya nüfûz

Mey-i gülgûndur eden câm-ı musaffâya nüfûz

Görünen dâneyi zannetme süveydâ-yı derûn

Nokta-i hâlidir etmiş dil-i şeydâya nüfûz

Müteessir görünür belki o zâlim bir gün

Etse feryâdım eğer cevher-i hârâyâ nüfûz

Nûr-ı aşk olmasa bir sâye-i seyyâr olamam

Edemez bir yana nûr olmasa bir sâye nüfûz

Nağme-i bülbül-i ney nefha-i Mevlânâ'dır

İnletir cânları her dem ederek nâyâ nüfûz

Bugünün zevkini İhsân koma ferdâyâ sakın

Edemez kimse serâ-perde-i ferdâyâ nüfûz

10 Mayıs 1329/1911

22

Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Dil-i âvâre kûy-ı yâre gider

Uçarak gökte bir sitâre gider

Ayrılan bezm-i iltifâtından

Gidemez bir diyâra dâra gider

Şühedâ-yı vatan kefen bilmez

Dem-i horsende pâre pâre gider

Ömrümüz bir zavallı berk-i hazân

Reh-i sevdâda rûzgâra gider

Vermeyiz âha biz mecâl İhsân

Belki dildâre bir serâre gider

20 Mayıs 1324/1906

23

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Dem olur vuslatı uşşâkına şâyeste gelir

Gam-ı zülfünde fakat firkati peyveste gelir

Uçarak ravza-i cânâne giden bülbül-i cân

Dönemez dönse de bâl ü peri işkeste gelir

Yavru kuş lânedden oldukça bu yerlerde cüdâ

Uçamaz uça da bir dâma düşer deste gelir

Bulsa gülşende girîbânı rehâ hârından

Zîb-i dest olmağa bir gonca-i nev-reste gelir

İhtiyâr ile değil bezm-i mahabbet dönüşü

Dil-i bîçâre şitâbân gider âheste gelir

Rü'yet-i yâre giden olsa da Mûsâ-yı Kelim

Diyemez vâkı'a-i rü'yeti dembeste gelir

Olamaz çünkü devâ derdine aşkın İhsân

Bu şifâ-gâha gelen hasta gider hasta gelir

4 Şubat 1324/1906

24

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Yetmez benim âlâmımı teskîne denizler

Hem-râz olamaz kalb-i gam-âgîne denizler

Her dalgası bir levha-i sevdâyı eder yâd

Ahzân-ı dil-i zâra olur sîne denizler

Bûs-ı leb-i cânâne gelir hâtıra her bâr

Yüz sürdüğü dem sâhil-i sebzîne denizler

Cûşân u hurûşân gehî mahmûr u perîşan

Mestâne bakar sanki bu âyîne denizler

Gökler tepeler manzaralardan bütün İhsân

Olmuş nazar erbâbına âyîne denizler

7 Temmuz 1325/1907

25

Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Akarak gönlümü dağlar dereler

Ağlarım Şimdi ben ağlar dereler

Seni inler bana elhân-ı vatan

«Seni söyler bana dağlar dereler»

Zülfünün bendini ben çözmüş idim

Çözülen yâremi bağlar dereler

Besteler âhımı nâlân nâlân

Akar âhenk ile çağlar dereler

Hasta-i rûha Şifâ yok İhsân

Ağlarım Şimdi ben ağlar dereler

16 Eylül 1327/1909

26

Mütefâilün/Mütefâilün/Mütefâilün/Mütefâilün

Pey-i mukbilânene âlemin ni'âm-efzûnu revân olur

Bana hep nasîbe-i bî-kesî verilen ketîbe-i şân olur

Yine âşiyân-ı sa'âdetin o hezârı nerde uçar ki âh

Ele şâikâne öter durur bana karşı hâli figân olur

Bu uzun şitâ-yı hayâtımın dem-i sayfı gelmedi bir zaman

Bu kadar sinîn-i safâ geçer bu kadar bahâr u hazân olur

Ne gam ey nigâr-ı cefâ-meniş dil-i zârı vakf-ı gam eylesen

Anılır benim de mahabbetim bu cihân içinde zamân olur

Sitem-i zamâneyi sînelerden izâle eylemek isterim

Ne revâ ki sîne-i himmetim sitem-i zamâne nişân olur

Neden âsumân-ı ümîdime olamaz süheyl ziyâ-feşân

Bu zemîn-i cilvede herkesin meh-i tâbdârı ayân olur

Ne yaman belâya dûçâr imiş siyâh imiş ki bu tâli'im

Bana kendi zâde-i ni'metim de bu yolda düşmen-i cân olur

17 Mayıs 1328/1910

27

Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün

Yeşil gözler ki mahmûr-ı mahabbet in'itâf eyler

Olur handân-ı zevk ezhâr-ı âmâl inkişâf eyler

Nihâl-i kaddi ben eşk-i revân dökmüş büyütmüşken

Ne hâlettir ki bâr-ı vaslı eller iktitâf eyler

Der-âgûş etse bir cân-âferin endâmı şevkinden

Olur âzâde âşık sîne-i üryânı sâf eyler

O meh-ruhsâr için fevka'l-beşerlik ittifâkîdir

Perî der yâ melek der bunda insân ihtilâf eyler

Dolar ebkâr-ı ma'nâ kalbe İhsân iştiyâkından

Gelir züvvârı saf saf beyt-i ma'mûrun tavâf eyler

24 Haziran 1328/1910

28

Müstefilün/Müstefilün/Müstefilün/Müstefilün

Ruhsâr-ı yâri dem gelir meclisde câm-ı nâb açar

Envâr-ı feyz-i mihrden gül-gonca âb ü tâb açar

İ'câz-ı rûhullah olur her cünbüş-i la'l-i lebi

Mâü'l-hayât-ı nâz için peymânedен mîzâb açar

Bir şîve-i mümtâzı var bin dâstân-ı hüsn okur

Bir gamze-i gammâzı var bin nergis-i şâdâb açar

Nûş-ı rahîk-i bûseden gel fârig ol ki ey gönül

Nâgâh o şûh-ı fitne-cû çeşmân-ı nîm-hâb açar

Dûzah-nişîn-i hicr olan İhsân-ı derdmend için

Dârü'n-na'îm-i vuslatı bir fâtihü'l-ebvâb açar

6 Temmuz 1328/1910

29

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Sanma bir dem dîdeler handân gönüller şâd olur

Çıksa bir âvâze şâdîden döner feryâd olur

Evvelinden pür-figândır âhirinden pür-figân

Ömrümüz bir gün figânlardan kalan bir yâd olur

Âşıkız ümmü'l-garâmın zîver-i âgûşuyuz

Aşkımız elbet bizim bir aşk-ı mâder-zâd olur

Dilde var bir zevk-i bî-pâyân güzeller bî-amân

Kayd-ı sevdâdan bu cân bilmem nasıl âzâd olur

Gördüm İhsân cilve-gâh-ı hüsn ü aşk olmuş cihân

Seyr için dîdârı bak her cilve bir mirsâd olur

4 Ağustos 1330/1911

30

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Piyâle-i emelim ser-nigûn mülüm yoktur

Hezâr gülşen iken şimdi bir gülüm yoktur

Zaman zaman gezerim gözlerinde sevgilimin

Şikâr-ı gamze de olsam tegâfûlüm yoktur

Dilimde destelenir tûde tûde kâküller

Elimde koklayacak şemme sünbülüm yoktur

Bakınca mihr-i cihan-tâba dîdeler kamaşır

İzârı nûruna tâb-ı tekâbülüm yoktur

Hırâm-ı kâmete her an derûnî meylim akar

Cinânda serve nigâh-ı temâyülüm yoktur

Safâ kadehleri lebrîz-i şevk olur benden

Sebû-yı neş'eyim ammâ ki gulgulüm yoktur

Gelince bir yere mutriple ney nigâr ile mey

Benim bu meclise İhsan tahammülüm yoktur

15 Eylül 1330/1911

31

Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün

Semâ-yı nev-bahâr içinde şâirân melek sever

Zemîn zemîn çiçek sever izâr-ı yâri pek sever

Gönül teferrüd etmesin mi âşık-ı yegânedir

Kabûl-i şirket eylemez o mehlîkâyı tek sever

Çocuk değil figânı çok elinde ihtiyârı yok

Şu sâl-hürde aşka bak döner ufak tefek sever

Şu âb u tâb-ı hüsnünü gözümde ey melek-nazar

Bu âlem-i misâl içinde her bebek bebek sever

Dokunmaz öyle zülf-i yâre şâne-i nigâhı gör

Yapar şemîm-i turrenden güzîde bir çiçek sever

21 Mart 1331/1912

32

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Âşikâr olmakla zîr-i turrenden dîdâr-ı yâr
Oldu her yüzden çıkıp derdi nihânım âşikâr

Jâle-i aşkım ki düştüm gülsitân-ı hüsnüne
Karşılaştım mihr-î tâbânımla oldum bî-karâr

Şâhbâz-ı nâza şevk-âver gönüller âşiyân
Âsumanlar tal'at-ı dîdâra bak âyînedâr

Târ-ı zülfünden şemîm-i işve taktîr eyleyip
Ber-güzâr-ı rûzgâr eyler dem-â-dem rûzgâr

Neş'e bir peymânedir la'linde âteş-reng olur
Bezm-i Cem'den meclis-i rindâna kalmış yâdigâr

Leb değildir hatt-ı gird-i leb değil seyrettiğin
Bir çemenlikten geçer yâkûttan bir cûybâr

Cünbüş-i müjgânı bulmuş gamzesinden feyz-i tâb
Ârız-ı tâbânı olmuş kâkülünden sâye-zâr

Sâkiyâ mey sun pey-ender-pey âmân mey sun âmân

Kılsa mir'ât-ı dilimden mey kılar def'-i gubâr

Yâr bî-insâf agyâr-ı zaman pür-i'tisâf

Şîşe-i kalbim rakîk ü sâf-ı sehlü'l-inkisâr

Hâtırım meftûn ümidim vâjgûn derdim füzûn

Sûretin mahzûn piyâlem ser-nigûn bahtım nizâr

Kalb ü cânım münfa'il dûd-ı figânım muttasıl

Dûdmânım muzmahil İhsân diyârım târmâr

8 Temmuz 1332/1913

33

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Faûlün

Keyfiyyet-i sahbâ-yı safâ meşrebimizdir
Şevkiz tarabız neş'e bizim mezhebimizdir

Bir hâce-i şeydâ-yı perîşân-sühanız biz
Mecmû'a-i hûbân-ı zaman mektebimizdir

Ey pîr-i mugân meclis-i meyhânenin ancak
Bir şûh-ı kadeh-kârı bizim matlabımızdır

Ol mâh ile hem-bezm-i visâl olduğumuz şeb
Reşk-âver-i mâh-ı felek olmuş şebimizdir

Cânânımızın rûh-ı revândır lebi İhsân
Ser-çeşme-i cân bir dem-i leb-ber-lebimizdir

10 Şubat 1333/1914

34

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Eşk-i hasret gözlerimden tâ-be-dâmen serpilir

Nahl-i ümmîdim büyür şâdân hırâmân serpilir

Cûş eder gönlüm döner peymâne mey rîzân olur

Raks eder dâmân bu sevdâdan girîbân serpilir

Sîne üryân dîdeler mahmûr kâküller çözüc

Mest ü bî-pervâ düşer sînemde cânân serpilir

Can be-leb la'l-i leb ü ruhsârı bûs ettikçe ben

Câme-hâb-ı vasla ezhâr-ı gülistân serpilir

Hâk-pây-i yâre İhsân müjde-i teşrîf için

Nakd-i îmân cevher-i şehdâne-i cân serpilir

22 Şubat 1333/1914

35

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Bir şâhvâr-ı hüsnü temâşâyâ daldılar

Aşkın piyâde erleri yollarda kaldılar

Ruhsâr-ı âl-i yâr ile mestâne gamzeler

Destimden ihtiyârımı âl etti aldılar

Aşk ehli câm-ı Cem gibi devr ettiler müdâm

Hayrân dolup bu şevk ile hayrân boşaldılar

İhsân içirdiler bana zehrâb-ı iftirâk

Hûbân visâli va'd ile ferdâyâ saldılar

Havf etmeyenler âkıbet-i inkisârdan

Mir'ât-ı kalb-i pâkimi dîvâre çaldılar

14 Nisan 1335/1916

36

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Şeb-i vuslatta ki gözler süzülür dût açılır

Çeker ol meh-veşi cân halvete âgûş açılır

Yed-i sâkîden alırsan iki sahbâ-yı revân

Gönül eyler gam-ı dâreyni ferâmûş açılır

Nâtıkam bülbülü ağlar güler ol gülbün-i nâz

Jâle görmüş leb-i gül-gonca-i hâmûş açılır

Rind-i peymân-ı ezel mest-i müdâm oldu gider

Sanma ferdâ-yı kıyâmette o bîhûş açılır

Açılır bahtım o demlerde ki yârin İhsân

Dağıtıp zülf-i siyeh-kârını ser-pûş açılır

17 Mayıs 1335/1916

37

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Pîş-i nezâreden ki o nûr-ı nazar geçer

Bilsen neler geçer bu gönülden neler geçer

Hep dâsitân-ı firkatı tafsîl eden güzel

Bahs-i visâle geldiği dem muhtasar geçer

Kalmaz elinde dâmen-i tannâz-ı rûzgâr

Ömrün şebâb demleri misl-i seher geçer

Peykân-ı gamze tîr-i nigh zahm-ı cevri-yâr

Durmaz geçer bu kalbimi ammâ deler geçer

İhsân rüsûm-i külfete bîgâne tavr olan

Âzâde ser gelir yine âzâde ser geçer

19 Temmuz 1336/1917

38

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Ne câm-ı bâde-i devrân ne bir terâne döner

Bu bezm-i neş'ede hep âh-ı âşıkâne döner

Misâl-i kible-nümâ titreyip de ibre-i cân

O Kâ'be hüsne hemân cây olan cinâne döner

İdâre eylese akdâh-ı mevlevî şûhum

Girer semâ'a safâdan şarâbhâne döner

Ne sende hüsn-i civânî kalır ne bende bu aşk

Geçer bu nâz u recâ dem gelir zamâne döner

Eser yok ortada Allâh için mahabbetden

Hulûs adıyla hemân dilde bir fesâne döner

İnanma etse de va'd-i visâl o şûh İhsân

Arar bulur o güzel va'de bir bahâne döner

20 Mart 1337/1918

39

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Sevdiklerim ki kalbime bin yâre verdiler

Geh sabr u geh sefer dediler çâre verdiler

Yok ihtiyârım elde değil yâre bakmamak

Dîdâr-ı pâke ruhsat-ı nezzâre verdiler

Dâd ü sitâd-ı işvede yok zerre medhalim

Hemvâre aldılar beni hemvâre verdiler

Kısmet gününde “nahnü kasemnâ” deyip bana

Bin derd-i aşk bir dil-i sad-pâre verdiler

Bezm-i ezelde tîg-i kazâ hükm-i gamzeyi

İhsân dü dest-i çeşm-i füsûnkâra verdiler

3 Nisan 1337/1918

40

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Gamze cellâdiyle yer yer tîg bir an kan alır

Şîve îcâdıyle kâfir din alır îmân alır

Hep metâ'-ı cân için dâd ü sitâd eyler o şûh

Leblerinden cân bağışlar göz süzerken cân alır

Âferin bâdâ ki âşık germ eder bâzâr-ı aşk

Bir dil-i sûzân verir yüz bin gam-ı hicrân alır

Hûn-çegân müjgânı çekmez sînesinden bir zaman

Hûn eder rîzân şehîdân-ı mahabbet şân alır

Âşık-ı bîdâr-baht agyârı âgâh eylemez

Yâri şekker-hâb olurken bûsesin pinhân alır

Bin niyâz eyler de bir âh eylemekten korkarım

Tıfl-ı nâzım tâzedir pek âh alır efgân alır

Devlet ol şeydâ-yı aşkındır ki nakd-i cân döker

Hâle-i âgûşa üryân sîm-ten cânân alır

Ağlamaz tâ rûz-ı haşr İhsân o sermest-i neşât

Dest-i sâkîden ki bir şeb sâgar-ı handân alır

10 Nisan 1337/1918

41

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Handân görünce yâri gönül şâd-kâm olur

Gâhî visâli müjdeleyen ibtisâm olur

Âh el-amân bu şîve-i cânândan el-amân

Birkaç piyâle bâde çeker sonra râm olur

Yârin selâm-ı pâkine meclâ olan diyâr

Dûzah da olsa âdeme dârü's-selâm olur

Bûs et rahîk-ı la'lini öp sebz-i hattını

Zevk-i çemenle tâm olıcak zevk-i câm olur

İhsân o mehlîkâyı tamam on beşinde sev

Mâhın olunca on beşi bedr-i tamâm olur

3 Eylül 1337/1918

42

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Gîsû nikâbı kâ'be yüzüyle bekâm olur

Reng-i siyâh sütreci beytü'l-harâm olur

Reftâra gelse kadd-i sanavber-misâl-i yâr

Dârü'l-garâm-ı fitnede yevmü'l-kıyâm olur

Benden dirîg eder güzelim bir kelâmını

Tûr üzre bak Kelîm'ine bin bir kelâm olur

Uşşâk edince cennet-i dîdâra i'tilâ

Vâreste hâl-i kayd-ı salât ü sıyâm olur

Mihrâb-ı ebruvânına taptıkça ol bütün

İsm-i Celâl'i zikr ile İhsân imâm olur

3 Eylül 1337/1918

43

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Bigânelerle yâri gör âteş-hırâm olur

Her nazra bende bârika-i intikâm olur

Firkat gününde âb-ı hayât olsa istemem

Hızrın zülâli mâh-ı muharrem harâm olur

Dürr-i yetîm isem sadef-i aşk içindeyim

Dürr-i yetîm zâde-i ümmü'I-garâm olur

Vuslat sonunda etse gerek meyl-i hâb o çeşm

Sulh olduğunda tîg-i gazâ der-niyâm olur

İhsân açar cinânıma bin zahm-ı cânsitân

Ol gamzeler ki kavs-i kazâdan sihâm olur

3 Eylül 1337/1918

44

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Güzeller âteş-i sevdâ saçıp cân dağlamışlardır

Çözüp gîsûların dest-i nigâhım bağlamışlardır

Safâ-yı vaslı firkat sûru mâtemdir eder ta'kîb

Gülenler çok zaman hüsrâna düşmüş ağlamışlardır

Ümîd-i vasl-ı dâmân eyleyen eşk-âb-ı çeşmânım

Kopup vâdî-i hicrândan dökülmüş çağlamışlardır

O hûnî gamzeler üstünde zâhir sanma ebrûlar

Çekip tîg-ı kazâ seng-i cefâdan zâğlamışlardır

Siyeh bahtım ki İhsân mâni-i dîdâr olan hûbân

Çözüp gîsûların dest-i nigâhım bağlamışlardır

12 Teşrinisani 1337/1918

45

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Süzüyor çeşm-i füsunkârını yan yan gülüyor

Oluyor turre-feşân baht-ı perîşan gülüyor

Tâbiş-i meyle yanan mest-i safâ gözlerden

Çehre-i tâli'e âyîne-i devrân gülüyor

Geçerek karşıma oldukça şeker-hand-i emel

Bülbül-i zârına sîmâ-yı gülistân gülüyor

Şakıyor sâz-ı mahabbetteki evtâr-ı hevâ

Döküyor zülfünü sînemde o fettân gülüyor

Hande-i câm ile giryân iken âşüfte gönül

Cünbüş-i la'l-i lebinden bularak cân gülüyor

Şevk-i cûşânımı yok sormaya hâcet İhsân

Güler elbet dil ü cân şevk ile cânân gülüyor

15 Teşrinievvel 1337/1918

46

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Rebâb-ı aşk u mahabbette âh firkat var

Sen olmayınca diyâr-ı vatanda gurbet var

Tahassürünle gönül yandı kaldı bir nâle

Fakat o nâlede bilsen ne tatlı mihnet var

Kıyâmet oldu hüveydâ şu serv-kâmete bak

Riyâz-ı cennete bakmam gözümde rü'yet var

Hudûdu yok elemin cevri ü mihnetin derdin

Ne sevdiğimde mürüvvet ne bende tâkat var

Bileydim âh o güzel mâil-i visâl midir

Bu sırra dâir o gözlerde bir işâret var

Hamûş-ı hayret-i aşkım beyâna hâlim yok

Gönülde rûhu yakan gizli bir şikâyet var

Misâl-i sihr-i helâl oldu sözlerin İhsân

Lisân-ı ehl-i mahabbette başka hâlet var

2 Haziran 1338/1919

47

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Âlem ü zevk ü safâ âlem-i sahbâda çıkar

Sâkiyâ bâde ver âlâmı hemân bâde çıkar

Girse dîvânıma feyz almağa bir çâr-ebrû

Şevk-i te'sîr-i rubâ'îyle ruh-ı sâde çıkar

Görmedim kişver-i sevdâda gezen şâd gönül

Bu mahabbet yolu hep vâdi-i feryâda çıkar

Bezm-i handânına endîşeden âzâde giren

Zülfü bendinde kalır çıksa da üftâde çıkar

Dili hayrân görünür dîdesi giryân İhsân

Kimi söyletse gönül ben gibi dildâde çıkar

20 Teşrinievvel 1338/1919

48

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Zemîn-i âlem-i işret mi lâle-zâr mıdır

Bu yerde ruhu Nedîm'in piyâle-kâr mıdır

İzârı mâhına sâkî-i meclisin dökülen

Nesîc-i işve mi yâ zülf-i hâle-târ mıdır

Beyâz-ı sîne mi hûy-kerde-i hicâb olmuş

Demîde berg-i semen yoksa jâle-bâr mıdır

Dudak verişleri var şöyle meyl edişleri var

O şâh-ı beyt-i melâhat imâle-dâr mıdır

Vefâ ümmîdi verir yâr-ı şîve-kâr İhsân

Bilir mi sevgimi bilmem visâle yâr mıdır

49

Müfteilün/Müfteilün/Fâilün

Seng-i kazâ gelse basar bağlanır

Baht-ı siyâh üzre kader bağlanır

Bâdiye-i aşka revândır gönül

Onda mühimmât-ı sefer bağlanır

Destelenir sünbülü gîsûların

Dest-i mahabbette neler bağlanır

Şöyle nigâh etse süzüp çeşmini

Rûh açılır tâb-ı nazar bağlanır

Dönse kıyâm etse hırâmân olup

Haşre kadar râh-güzer bağlanır

Gerdeninin ıkd-ı süreyyâsıdır

Şems ü kamer şâm u seher bağlanır

Boynuna her an dolanır kollarım

Ab-ı hayât üzre kemer bağlanır

Mest ü perîşan gezer İhsân gönül

Zülf-i siyehkâra düşer bağlanır

10 Kânûnısâni 1339/1920

50

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Ne biter firkat ü mihnet ne tahammül yetişir

Beni öldürdü bu hasret bu tegâfül yetişir

Ravza-i hüsn-i ezel safha-i dîdârındır

Onda ârız diye gül, fem diye bülbül yetişir

Kevser-i la'lin için cân verenin hâkinden

Haşr-i peymâne-i ervâha kadar mül yetişir

Açılıp gül senin olsun şu gülistân-ı safâ

Âşık-ı hande-i dîdârına bir gül yetişir

Olsun ey rûh-ı revân zinde-i câvîd İhsân

Eylesin gözlerimiz ya'ni tekâbül yetişir

9 Haziran 1339/1920

51

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Visâl ümmîdine zülfünle rûzgâr öpüşür

Olunca ıyd iki sevdâlı şîvekâr öpüşür

Dudakların leb-i zevkimde bir nefes kalsın

Şükûfelerle terennüm-serâ hezâr öpüşür

Enîs-i rûh iki yıldız açar kapar görünür

O gözlerinle ki müjgân-ı sâyedâr öpüşür

Terennüm et güzelim bûse-çîn-i aşk olalım

Şu yavru kuşlara bak vakt-i nev-bahâr öpüşür

Bugün benimle öpüşmezsen âh öpüşmez isen

Seninle belki yarın âh-ı inkisâr öpüşür

Gönülde raksa girer lem'a lem'a şevk İhsân

Teneccümât ile deryâ-yı bî-karâr öpüşür

20 Temmuz 1339/1920

52

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Çalacakmış seni benden bile hırsız geceler

Çıkma bensiz güzelim gezmeye yalnız geceler

İnce sisler dağılırken yine yorgun yorgun

Tüller altında örer gökleri yıldız geceler

Parlıyor titreyerek inci denizler kıyıları

Yağdırır altın ayın sorgucu yıldız geceler

Pamuk ellerle gelip silsene gözyaşlarımı

Hıçkırık seslerinin çıktığı ıssız geceler

Sevgimin şimdi gülümser yüzü gönlümde benim

Girer ihsân sanırım koynuma bir kız geceler

13 Kânunusâni 1340/1921

53

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Ezel humârına olmuş duçar gözleriniz

Süzülmüş âh o duçar-ı humâr gözleriniz

Verir hayâle safâ rûha âb ü tâb-ı hayâl

Cinân sabâhı mıdır hande-zâr gözleriniz

Dü-câm-ı şâh eser olmuş Cem'in zamanından

Bu bezm-i şevke kalıp yâdigâr gözleriniz

Zemîne nâkil olur zümrüdîn ufuklardan

Nigâh-ı nîm ile bin nev-bahâr gözleriniz

Levend-i nâzını müjgândan eylemiş tertîb

Diyâr-ı hüsnü alan şehriyâr gözleriniz

Hudâ-yı aşk u mahabbet midir nedir bilmem

İlâhiyâne yanar lem'a-bâr gözleriniz

Bedî'alar yaratan kâinât-ı sevdâdır

Düşündürür beni sevdâ-şikâr gözleriniz

Tahammül eyleyemez bî-karâr olur İhsân

Gözünde etmese bir an karâr gözleriniz

7 Mayıs 1320/1902

54

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Hezâr ümmîd ile dilbend-i zülf-i yâr oluruz

Görünce bir gül-i şevk-âşinâ hezâr oluruz

O destmâl-i mahabbet-nümûnuyuz devrin

Ki yâr elinde gezer yâre yâdigâr oluruz

Esîr eder bizi her yerde bir nigâh-ı gazal

Şikâr için yola çıksak da biz şikâr oluruz

Leyâli farkına bir sâye-i ziyâ düşmez

Zalâm içinde hayâletle dem-güzâr oluruz

Temayül et bize bir lahza sâye-dâr olalım

Zamân gelir ki düşer hâke bir mezâr oluruz

Fütâde benliğimiz rûzgâr elinde gezer

Uçar semâlara İhsân döner gubâr oluruz

21 Ağustos 1332/1913

55

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün

Arz-ı dîdâr etse yâr endîşe-i peymâne kalmaz

Bezm olur yek-reng-i sevda âşinâ bîgâne kalmaz

Olsa mir'ât-ı hafâdan sırr-ı vahdet âşikâra

Küfr ü îmân fark olunmaz kâ'be hem büthâne kalmaz

Bir tecellî etse hayrân olduğum sîmâ-yı cennet

Dâr-ı bîmârân olan dünyâda bir dîvâne kalmaz

Ez-kazâ bir dem çerâğ-ı devletin sönsün de seyret

Bezm-i idbârında bir tek perr uran pervâne kalmaz

Durma İhsân sermedî bir neş'e tahsîl eyle zîrâ

Mey gider sâkî gider meyhâneler mestâne kalmaz

22 Kânûnevvel 1333/1914

56

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Sirişk-i şu'le-feriz çeşm-i intihâbdayız

Kemîne zerreleriz mihre incizâbdayız

Ne cilvedir bizi bin şekle koydu cilve-i aşk

Ne çâre dest-i tüvân-sûz-ı inkılâbdayız

Görünce ârızını la'l-i yâri bûs ederiz

Şarâb-ı nâb içeriz zevk-i mâhtâbdayız

Sevâb olur bize sûfî senin hatâ dediğin

Günâh-ı dem-be-dem-i aşk için sevâbdayız

Rakîb o yâr ile hep câme-hâb-ı vasldadır

Ümîd-i hâb ile biz vasl-ı câme-hâbdayız

O gamzeler bizi ihyâ ederken öldürüyor

Misâl-i ömr-i devan emre biz şitâbdayız

Şü'ûn-ı havf u recâ nezdimizde bir İhsân

Ne tûl-ı matlabımız var ne ictinâbdayız

12 Şubat 1334/1915

57

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Kadem-i yâri ser-i izzete kor tâc ederiz

Döner Allâh der ol tâc ile mi'râc ederiz

Şehriyâr-ı dili sad nâz ile tahtında iken

Dergeh-i yâre atar bende-i muhtâc ederiz

Müjdelerden dileriz hem dil-i bîmâre devâ

Hem o bîmârı sitem tîrine âmâc ederiz

Yâre cân yakma dedik hışm ile yan yan bakarak

Ahdimiz var dedi cân mülkünü târâc ederiz

Bize mesdûd olamaz kâ'be-i vuslat İhsân

Reh-i nâ-refte açar lahzada minhâc ederiz

20 Eylül 1337/1918

58

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâîlü/Fâilün

Meydân-ı aşkı arbede-gâh etmiyor muyuz

Derd-i derûnu arz-ı ilâh etmiyor muyuz

Bilseydik âh çok mu büyükmüş günâhımız

Her dem cemâl-i yâre nigâh etmiyor muyuz

Âh eyleyen visâline şâyân olurmuş âh

Ey şâh-ı işve biz dahî âh etmiyor muyuz

Hep nâhüdâ-yı zevrak-ı sahbâ değil miyiz

Bahr-ı muhît-i dilde şinâh etmiyor muyuz

İhsân diyâr-ı meygede dârü'l-emân ise

Ol cây-ı pâki biz de penâh etmiyor muyuz

22 Eylül 1337/1918

59

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâilü/Faûlün

Dildâr-ı cefâ-pîşe hevâdârına bakmaz

Dildâdesinin âh-ı dil-i zârına bakmaz

Hükm-i ezel üftâdeyi mahkûm-ı gam eyler

Bîçârenin inkârına ikrârına bakmaz

Bir gözleri âhûyu temâşâ eden enzâr

İskender'in âyînesi dîdârına bakmaz

Maksûdu hemân cennet-i dîdâr olan âdem

Dîdâr ilinin dârına dîvârına bakmaz

Gönlüm gibi âvâre gezen rind-i mahabbet

Etvârına refîârına güftârına bakmaz

İnsan ona derler ki bu meyhâne-i dehrin

Sâkîsin alır mestine huşyârına bakmaz

Zevk ehli safâ-gâh-ı behiştin dahi İhsân

Gilmânına eyler nazar ebkârına bakmaz

23 Eylül 1337/1918

60

Müfteilün/Fâilün/Müfteilün/Fâilün

Çıksa o şûh etse bir sahnede mestâne dans

Mest ü perîşân eder şevk ile peymâne dans

Pîr-i bahâr-ı aşkı gör oldu hem âgûş-ı yâr

Reşk-i kıyâmü'ş-şebâb eyledi merdâne dans

Mecma'-ı hûbândayız etse revâdır yine

Kâkül-i cânânede mest-i hevâ şâne dans

Lutf ile dil-dâdesin raksa çağırmış o meh

Etti bu şeb sîne-i şu'lede pervâne dans

Peyrev-i şebân olur mihver-i rakkâs-ı dil

Durmayıp İhsân döner dans eder ammâ ne dans

10 Mart 1926

61

Müstefilâtün/Müstefilâtün

Mestâne gitmiş mestâne gelmiş

Dîvâne âşık dîvâna gelmiş

Deryâ-yı dilden dürr-i mahabbet

Zeyn-i sadef bir şehdâne gelmiş

Nâz uykusundan gözler süzölmüş

Ol şûha derdim efsâne gelmiş

Âşüfte gönlüm gitmiş de elden

Meydâna düşmüş devrâne gelmiş

Nakdîne-i cân bezl et ki İhsân

Âmâde vuslat cânâne gelmiş

3 Teşrinisani 1321/1903

62

Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Olamaz gölgesi göklerde güneş

Yok benim yerdeki dildârıma eş

Nigeh-i re'feti bir nûr-ı mübîn

Nazar-ı hiddeti ayn-ı ateş

Ezelen cilvesi efgendesiyim

Çekti mevcûdumu dil-keş dil-keş

İnfi'âl eyledi bûsemden o meh

Sen de al bûse dedim benden ödeş

Vasl u hicrân iki hemrâh-ı kadîm

Gam u şâdî iki tev'em kardeş

Yendi İhsân beni nerrâd-ı felek

Atmadan hâne-i vuslatta düşüş

12 Kânûmevvel 1332/1904

63

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Ne mihnet-zâr imiş yollar kalan düşmüş düşen kalmış
Selâmet nerde bilmem çeşm-i cânım görmeden kalmış

Yıkılmış nûş u ayşin kasrı yârân bî-nişân olmuş
Bu âlemlerden ancak köhne bir beytü'l-hazen kalmış

Perîşân-sûret olmuş tarh-ı gülzâr-ı safâ şimdi
Dökülmüş deste-i ezhâr destimden diken kalmış

Gönül mehcûr olup dîdâr-ı cânân-ı vatandan âh
Vatan yâd elde kalmış dilde bir yâd-ı vatan kalmış

Ufûl etmiş nazargâhımda İhsân Yûsuf-ı âmâl
Meşâm-ı hasretim müştâk-ı bûy-ı pîrehan kalmış

12 Haziran 1332/1913

64

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün

Bülbül-i tab'ı ki âvâzeyle âgâzelenirmiş

Andelibân-ı çemen reşk eder âvâzelenirmiş

Olmadan ziynet-i fitriyye nesak-sâz-ı ta'ayyün

Yed-i meşşâta-i kudretle o meh gâzelenirmiş

Dokunup şâne-i zerrîn-i sabâ zülfünü okşar

Dil-i erbâb-ı hevâ şevk ile yelpâzelenirmiş

Ukdeler hâtır-ı pejmürdeyi rencîde edermiş

Hüsnü mecmu'ası zülfüyle ki şîrâzelenirmiş

Saplanan gamze-i hûn-rîzi ucundan yine İhsân

Açılır göz göz olur dâg-ı derûn tâzelenirmiş

2 Temmuz 1332/1913

65

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Ne sevdâdan tûvân vermiş ne rahm etmiş amân vermiş

Perestişkâra devrân pek yaman bir dil-sitân vermiş

Lisân-ı âşık-ı nâçârı deng ü lâl eden Mevlâ

O fettân şûha gûyâ kuş dilinden bir lisân vermiş

Gönülde çok şikâyet var beyân-ı hâle kudret yok

Yanıp feyz-i mahabbet gözlerimden tercümân vermiş

Perîşân kâkül-i zer-târı dest-i nâza almış yâr

Yed-i beyzâya Hak zerrîn-ziyâ bir şem'dân vermiş

Ne sâkîdir ki olmuş cilvesinden mest-i sergerdân

Düşüp la'l-i lebinden cân alan peymâne cân vermiş

Visâl ümmîd eden mestâne gözler bezm-i hûbânda

O sîmîn-sâk için elmâs-ı eşkinden nişân vermiş

Hümâ-yı şevkimin mecrûh edip şebhâlini İhsân

Kazâ kavsinden ol hûnîye gerdûn ebruvân vermiş

7 Temmuz 1333/1914

66

Mefûlü/Mefâîlün/Mefûlü/Mefâîlün

Eşkimde nümâyân bir nâdîde hizâb âteş

Seyret ne garâbettir perverde-i âb âteş

Sînemde fûrûzân şevk âhımda ayân sevdâ

Âyîne-serây âteş nâlinde rebâb âteş

Cân mülkü olur elbet âteşgede-i hicran

Ol serv-i revân olmuş yekpâre müzâb âteş

Şerh eyleyemem derdim dildâre bulup cür'et

Hem tarz-ı hitâb âteş hem redd-i cevâb âteş

Bir katre-i la'linden ey dilber-i cân-perver

Peyveste-i cân olmuş bin câm-ı şarâb âteş

Her hande-i gül-bîzin nev-hîz ü bahâr-âmîz

Her gamze-i hûn-rîzin ser-tîz ü itâb âteş

Yandıkça mahabbetten ben nârımı nûr ettim

İhsân bu tecellîden etmez mi hicâb âteş

67

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Faûlün

Vâdî-i dalâl oldu hemân kişver-i ihlâs

İtmâm-ı zamân eyledi peygamber-i ihlâs

Yok şimdi bu meyhânedede bir câm-ı mahabbet

Sahbâ dökülüp kaldı tehî sâgar-ı ihlâs

Efser gibi erbâb-ı şakâ başta gezerken

Düşmüş ayak altında yatur cevher-i ihlâs

Bak sûret ü sûretgeri kalmış mı vidâdın

Âyîne-i hâtırda nihân peyker-i ihlâs

İhlâs için ebnâ-yı zamân etmede i'râz

Agrâz u riyâ hâmil olur mâder-i ihlâs

Pâk et şu harîm-i dili jengâr-ı sivâdan

İhsân olayım dersen eğer mazhar-ı ihlâs

14 Teşrinisani 1334/1915

68

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Cânân bana ben şîve-i cânâne mu'ârız

Bir vâkıa'dır cân tene ten cânne mu'ârız

Yek-dîgere girmiş iki çeşmin döküyor kan

Olmuş gibi mestâneye mestâne mu'ârız

Allâh derim ben seni gördükçe gönülden

Allâh için ol dîde-i giryâne mu'ârız

Çıksam iki âvâre cedel-kâr arasından

Nâlende gönül dilber o nâlâna mu'ârız

Ben sâbit iken tevbe-i peymânede her dem

Peymâne-i la'l olmada peymâne mu'ârız

Bir bûseni aldım diye bin minnet edersin

Öp sen de ödeş olma bu İhsân'a mu'ârız

13 Mayıs 1332/1913

69

Mütefâilün/Mütefâilün/Mütefâilün/Mütefâilün

Bana gülmüyor bu cihan içinde neden perî-i safâ-neşât
Ya neden bu ömr-i emel-cüdâ şegaf-iştimâl ü keder muhât

Dem-i inbisâtı hayâtımın geçiyor bahârını görmeden
Acabâ hazânı mı ömrümün görecek benim dem-i inbisât

Bu zemîn-i işve vü şîveden alıp ol vücûdu misâl-i cân
Çıkarır semâlara hüsn ü şak u mahabbet eyleyip ihtilât

Ne kadar müheyyic rûh imiş bu hevâ-yı turfa-edâ-yı yâr
Ne tûvân-güdâz-ı cinân imiş şu acıklı devre-i inhitât

Düşerek ümîd-i visâle ben dili mesken-i mihen eyledim
Bana hufre-i adem olmasın reh-i firkatindeki son ribât

24 Kânûnevvel 1328/1910

70

Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Ne zamandan olur vefâ melhûz

Ne de bir çeşm-i âşinâ melhûz

Bu sükûn-zâr-ı mihnet-efzâdan

Olamaz şâd bir sadâ melhûz

Tâbiş-i nûr u incilâ ma'dûm

Renciş-i nâr u ibtilâ melhûz

Kubbe-i tîre-fâm-ı âleme bak

Kalmamış bang-i iştikâ melhûz

Ey kalem tercümân-ı âh isen âh

Olur İhsân için nevâ melhûz

18 Haziran 1326/1908

71

Mefûlü/Fâilâtün/Mefûlü/Fâilâtün

Sahrâ-neverd-i gamdan dîdâr-ı yâr mennû'

Feyzinden oldu hayfâ ebr-i bahâr mennû'

Me'lûf-ı derd-i hicrân hırmân içinde dâir

Vasl-ı nigâr memnû' bûs u kenâr memnû'

Yâ sabr yâ sefermiş aşkın devâsı ammâ

Yok ihtimâli sabrın terk-i diyâr memnû'

Seyretmesin mi âşık gönlünde aks-i cânân

Nezzâreden değıldir âyînedâr memnû'

Kûy-ı nigâra vardım feryâda geldim İhsân

Gülzârdan olur mu savt-ı hezâr memnû'

14 Temmuz 1331/1912

72

Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Rukabâ bezmine yâr oldu çerâg

Mekr-i ülfette imiş bülbül ü zâg

Etti âşıkları agyâre fedâ

Olsun ol mâ-hasal-ı ömrüm sag

İki yüzden dahî mehcûr oldum

Görmedim rûy-ı safâ, rûy-ı ferâg

Kendi kalbimden ederdim şekvâ

Olsa kânûn-ı mahabbette mesâg

Bâri rahm etse de dildâre sabâ

Etse feryadımı İhsân iblâğ

2 Mart 1329/1911

73

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Vezân olunca nesîm-i sabâ latîf latîf

Gelir meşâmıma bûy-ı safâ latîf latîf

Hezâr hâtıra-i aşkı eyliyor tehyîc

Hezâr olunca terennüm-serâ latîf latîf

Ben ibtikâ-yı şeb-i hicri arz eder yanarım

Güler o mâh-ı cefâ âşinâ latîf latîf

Hayâli okşayacak bir güzîde hâtıradır

Miyânemizde geçen mâcerâ latîf latîf

Edince va'dini İhsân zaman zaman ihtâr

Diyor ki yâr mazâ mâ mazâ latîf latîf

2 Mayıs 1320/1902

74

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Mahmûr-ı işve gözleri meshûr-ı in'itâf

Manzûr olur güzelliği bî-tâb-ı inkişâf

Açmış nihâl-i şu'lede nev-bâve goncalar

Olmuş küşâde sîne-i sîmîni tâ-benâf

Âheng-i âşıkâne edâ neş'e reng ü bû

Bir yerdeyiz ki nâz ü niyâz etmiş i'tilâf

Eyler misâl-i kâ'be o sevdâ ilâhının

Etrâf-ı câme-hâbını ma'bûdeler tavâf

İhsân kaçırma fırsatı sermest-i vuslat ol

Meclis tarabda, yâr muvâfik, piyâle sâf

8 Mayıs 1332/1913

75

Mefûlü/Mefâîlün/Mefûlü/Mefâîlün

Verdinde bu gülzârın bir şemme tebbessüm yok

Dembeste bütün kuşlar âheng-i terennüm yok

Eflâk-i gam-âyînin geçtik meh ü mihrinden

İhdâ-yı tarîk eyler bir huzme-i encüm yok

Eydî-i tegallübden makfûl tahakkümdür

Efvâh-ı hamîyyet çok yârâ-yı tekellüm yok

Mazlûmu olup pür-hûn âteşlere yanmışken

Zâlimde terahhum yok vicdân-ı te'ellüm yok

Bir turfa-nümâ hey'et seyret bu nasıl maktel

Milyonca cinâyet var bir âh-ı tezallüm yok

Erbâb-ı hayâl İhsân dünyâyı alıp satmış

Ammâ ki tasarruf yok, teslîm ü tesellüm yok

6 Nisan 1332/1913

76

Mütefâilün/Faûlün/Mütefâilün/Faûlün

Ne visâl-i yâre erdik ne dem-i sükûnu bulduk

Yine hem-zebân-ı sevdâ dil-i gam-füzûnu bulduk

Reh-i ibtilâya düştük aradık cihânı yekser

Ne reh-i vefâyı gördük ne de reh-nümûnu bulduk

Dökülüp mey-i mahabbet yine âşıkân dağılmış

Biz o bezm-i Cem'de ancak kadeh-i nigûnu bulduk

Bu muzîk-i gamda bir ses bize ölmeden meded-res

Yine hem-nefes enîn-i elem-i derûnu bulduk

Güç imiş sabâha ermek emel-i yakîni bulmak

Bize lutf edilmiş İhsân ki şeb-i zünûnu bulduk

27 Haziran 1327/1909

77

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

İttihâd etmiş gider i'câz ü nâz-ı hüsn ü aşk

Dehri tutmuş ser-te-ser âvâz-ı sâz-ı hüsn ü aşk

Hüsnü mahz-ı nâz olup zannetme aşk olmuş niyâz

Hem-revândır şeh-per-i nâz ü niyâz-ı hüsn ü aşk

Gülde zâhir hande olmuş bende feryâd-ı hezâr

Müncelî her yüzde bir yüzden tırâz-ı hüsn ü aşk

Bahsedersem tâb-ı hüsnünden emînîm lâl olur

Eylemem Cibril'i ben dem-sâz-ı râz-ı hüsn ü aşk

Bir melektir sevdiğim İhsân ki olmuş tâ ezel

Her cihetden âfet-i tâkat-güzâr-ı hüsn ü aşk

22 Mart 1331/1912

78

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Bizi ilcâ-yı zamân eyledi üftâde yazık

Arştan hâke düşen feyz-i Hudâ-dâde yazık

Tıfl-ı mister-şüdümüz kâbil-i rüşd olmadı hayt

Himmet-i mürşide hâsiyyet-i irşâda yazık

Yoksa bir fâidemiz cevheri-i irfândan

Böyle hüsrân getiren mâye-i îcâda yazık

Bizi sermest-i günâh eyliyecek bir sâkî

Vermemiş bâde-i Cem meclis-i sahbâda yazık

Bu kühen kubbede İhsân edilen feryâdın

Âh mahsûlü de feryâd ise feryâda yazık

17 Haziran 1332/1913

79

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Faûlün

La'l-i leb-i sâkîden öpen sâgar olaydık

Tesnîm-i bekâ zevkine reşk-âver olaydık

Hâhiş-ger-i mevt eyler idik Hızır'ı da bî-şek

Tîg-ı nîgeh-i işveye biz mazhar olaydık

Dil-dâdemiz olmazdı bizim garka-i hicrân

Şâyet galat-ı hilkat olup dilber olaydık

Mâdâm ki hep nâr-ı gam-ı aşk ile yandık

Bâri nazar-ı yârda hâkister olaydık

Billâhi tapardık yine ol kâfire İhsân

Hattâ bu sanem-hânede peygamber olaydık

12 Temmuz 1333/1914

80

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Şevk-i dîdâr-ı mahabbetle yanan sîneye bak

Levh-i sînem gibi bir sîne-i bî-kîneye bak

Göreyim dersen eğer halka-i devr-i feleği

Saîd-i yâri görüp halka-i destîneye bak

Sorma beyhûde efendim bana cânânımı sen

Onu ben gösteremem şöyle bir âyîneye bak

Hemân âgûşuna çek yârı ko yansın agyâr

Çekilip bir yana zevk-i mey-i nûşîneye bak

Va'd-i vasl etmiş iken dün gece rü'yâda o meh

Bak bu hicrâna bugün va'de-i dûşîneye bak

Şimdilik tesliyet-i hâl ise kasdın İhsân

Bezm-i hâtırda kalan sohbet-i dîrîneye bak

20 Teşrinisâni 1339/1920

81

Mefâîlün/Feilâtün/Mefâîlün/Faûlün

Likâ-yı tal'ata bak ey gönül mükerrerem isen

Behişt-i vuslatı koy sen de ibn-i âdem isen

Benim gözümde ayândır makâm-ı hûru'l-ayn

Dökül bu nâr ile ey gözyaşım cehennem isen

Şu hâl-i zârımı gör bir de seyr-i cânân et

Miyân-ı gonca vü bülbülde hâle mahrem isen

Avâlim-i hired-efrûz-ı aşka müncezib ol

Fezâ-yı dilde eğer sen de özge âlem isen

Melâl-i âlemi zevk et o zevki tecdîd et

Bu dâr-ı köhnede sür âşinâ-yı mâtem isen

Efendi rahm ile yaptın mı bir harâb gönül

Kurulma bâdi-i i'mâr beyt-i erham isen

Zalâm-ı külbe-i mahzûna yanmadınsa çi-sûd

Çerâğ-ı muhteşem-i âstân-ı hurrem isen

Eriştirir seni mihrin semâ-yı nûra kadar

Bu bâg-ı neş'ede İhsân misâl-i şebnem isen

30 Mart 1322/1904

82

Mefûlü/Mefâîlün/Mefûlü/Mefâîlün

Âyîne-i îcâdı imkânı yaratmışsın

Bin sırr-ı belâ-zâdı yekdîgere katmışsın

Efkârı kemânlardan zulmette bırakmışken

Ecrâm ile tâm-efken mînâyı donatmışsın

Bâ-cilve-i hayrânı sermest ederek cânı

Zahm-ı dil-i giryânı eyvâh kanatmışsın

Cennetleri ferdâda vâdetmiş alelâde

İnsanları dünyâda âteşlere atmışsın

Bin mes'ele bin da'vâ ma'lûm olamaz ferdâ

İdrâki edip a'mâ hemvâre aratmışsın

Mebnâsı hayâtın ne mâ-ba'di memâtın ne

Esbâbı necâtın ne iz'ânı kapatmışsın

Rûhumda bekâ yoksa bir bezm-i a'lâ yoksa

Dîdâr-ı vefâ yoksa beyhûde yaşatmışsın

Âyâ bu ne medhûşî pek turfa-nümâ cûşu
Sen varsa verip hûşu meyhânedede yatmışsın

İnkâra mecâlin yok ikrâra da hâlin yok
Ey hâme misâlin yok hayretlere batmışsın

8 Mart 1324/1906

83

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Şehdânedir cemâline ziynet veren benin

Gûyâ cinân sabâhına peyveste gerdenin

Ebrûlarınla hatt-ı lebin bir dü-beyt-i hüsn

Dîvân-ı hüsn-i pâkine pîrâye efkenin

Cân gülşeninde gül gibidir bir içim sudur

Ey cân-ı işve işveden âyinedir tenin

Tavrın sözün hırâm ü kadin gözlerin güzel

Billâh a şîvekâr güzel her yerin senin

İhsân fütâdedir onu ref et bu hâkden

Olsun niyâz-ı aşk ile rû-mâl-i dâmenin

7 Kânûnısâni 1334/1915

84

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Gözlerin şâm-ı ebed berk-i ezel gamzelerin

İki peymâne-i sûzâna bedel gamzelerin

Aldılar sabrımı ârâmımı selb eylediler

Verdiler nâz ile yekdîgere el gamzelerin

Öldürür gâh eder ihyâ beni mânend-i Mesîh

Cân veren la'l-i lebin tîr-i ecel gamzelerin

Hayl-i müjgânın olur onda da fermân-fermâ

Fitne mülkünde eğer koysa mahal gamzelerin

Hedef olmuş yine peykânına cevrin İhsân

İşlemiş câna kadar âh o güzel gamzelerin

24 Haziran 1335/1916

85

Mefâilâtün/Mefâilâtün/Mefâilâtün/Mefâilâtün

Dağıtma kâkül izâra ey meh-cemâl bahtım siyah edersin
Terahhum etmez gönül yakarsın diyâr-ı îmân tebâh edersin

Vatan-cüdâ bir garibinim ben vefâ ümîd eyledim de geldim
Vefâ yolundan nigâh edersen Hudâ bilir çok günâh edersin

Hezâr isen bir terennüm et bak bahar gelmiş nedir bu hâlin
Ümîdi yanmış vatan mısın ey gönül ne sûzişli âh edersin

Çalınca mutrib piyâle dönsün hemîşe mest ol safâ-perest ol
Cenâb-ı meyden nasîb alırsan gönül muhîtin şinâh edersin

Niyâza düşmüş nazarların var o meh-likâdan şikâyetin yok
Yanar durursun bu aşka İhsân lisân-ı hâlin güvâh edersin

30 Temmuz 1337/1918

86

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Gelince hâtıra her dem terâne-i âmâl

Fezâ-yı dilde uçar murg-ı lâne-i âmâl

Bu dâr-ı mihnet olur bi't-tamâm beyt-i sürûr

Ederse yârim eğer meyl-i hâne-i âmâl

Serîr-i hüsnü tezeyyün edince bir şeh-i nâz

Olur makâm-ı niyâz âstâne-i âmâl

Meşâm-ı ehl-i mahabbet muattar olmuştu

Şikenc-i zülfüne değseydi şâne-i âmâl

Menâkıb-ı dem-i sevdâ güzîde hâtıralar

Metâlib-i dil-i şeydâ fesâne-i âmâl

Herem-nümâ-yı ufûl olmak üzre şûh-ı şebâb

Tehî nükûd-ı safâdan hazâne-i âmâl

O mâhı bir gece İhsân gelir hayâl ederim

Zihî hayâl-i şeb-i şâirâne-i âmâl

15 Mart 1319/1901

87

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Bûse-i uşşâk eder izhâr o sîmîn-tende gül

Mihrin olmuş nûr-ı pâkinden çıkıp pâyende gül

Gözlerinden feyz alıp bir âfitâb-ı işvenin

Sînesinden inkişâf etmiş yanar tâbende gül

Hûy-feşân ruhsâr-ı ter leblerde benler âteşîn

Ravzadan nâr oldu zâhir bitti hem külhanda gül

Âşıkın gâh ağlatır geh güldürür ol verd-i nâz

Her nigeş bir tîg her hiddet belâ her hande gül

Gülsitân-ı hüsn ü aşk olmuş serâpâ nâzdan

Sîne gül gül başta gül hem elde hem dâmende gül

Gözlerinden leblerinden bûse-çîn oldukça ben

Gıptasından göz diker nergis olur giryende gül

Bir gazel tarhıyla İhsân bâgbân-ı dil bugün

Gülsitandan toplamış nev-deste bin terfende gül

18 Kânûnevvel 1330/1911

88

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Gehî ruhsâra dökül gâhî girîbâna dökül

Dökül ey zülf-i siyeh sîne-i uryâna dökül

Ömr-i çârîmin olup pey-revi ey sâgâr-ı aşk

Durma ser-şâr-ı safâ tâ harem-i câna dökül

Açıl ey gonca-i gülzâr-ı bahâ handân olur

Saçıl ey eşk-i revân sâha-i dâmâna dökül

Durmayıp eyle tezallüm yine ey âh-ı bülend

Varak-ı bâd-ı hazân ol reh-i cânâna dökül

Cereyân etmede dilden dile eşvâk İhsân

Cûş edip sen de bu ummândan o ummâna dökül

20 Nisan 1331/1912

89

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Reng ü âheng-i tabî'attan olur mülhem gönül

Gülsitân-ı aşka düşmüş katre-i şebnem gönül

Şevk-i dîdârıyla her yer bir tecellîzâr-ı aşk

Aşk-ı ruhsârıyla yek-ser âlem ü âdem gönül

Sûr u mâtem sendedir mânâ-yı âdem sendedir

Âlemin fevkinde ey bî-intihâ âlem gönül

Cevher-i feyziyle pürdür sâhil ü dâmânı hep

Nûrdan lebrîz olan deryâdır âteşten gönül

Olmamıştır bir zaman zevk-âşinâ-yı iftirâk

Bezm-i hâs-ı vasla İhsân olmadan mahrem gönül

9 Mayıs 1331/1912

90

Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün

Gönülde aşk olan güzel mahabbet-âşinâ değil

Mahabbet âşinâ da olsa kâbil-i vefâ değil

Rızâlarımla hâsıl oldu çünkü ibtilâlarım

Tenimde nâr-ı aşkın iftirâkı ez-kazâ değil

Devâ mı yâ cefâ mıdır bilinmiyor belâ mıdır

Belâ da olsa câm-ı mey çekilmeyen belâ değil

A bî-amân sakın enîn-i inkisâr-ı sîneden

Gönüldür âh kırdığın senin sifâl-i mâ değil

Cefâ budur ki kalmamış cefâya hiç tahammülüm

Revâ değil cefâların bu şekli hiç revâ değil

Huzûr-ı yâr-i cândasın şikâyet etme ey gönül

Bu yer makâm-ı neş'edir makâm-ı iştikâ değil

12 Mayıs 1334/1915

91

Faûlün/Faûlün/Faûlün/Faûl

Nedir sûzişin nâgehân ey gönül
Amân ey gönül sad-amân ey gönül

Güzeller yüzünden alıp yâreler
Vatandan verirsin nişân ey gönül

Garîb elde bîçâre inler misin
Okudukça nây-ı ezân ey gönül

Olurken revân gözlerimden figân
Sen ol tercemân-ı figân ey gönül

Gidip yâre vermez mi benden haber
Bu yoldan geçen kârbân ey gönül

Sakın gamzelerden sakın olmasın
Muhabbet zemîninde kan ey gönül

Yeter yaktın İhsân'ı cevrin yeter
Ararsın yanıp bir zamân ey gönül

4 Temmuz 1334/1915

92

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Aldı benden beni bir nazlı semen tenli güzel

Hattı sünbül yüzü gül sırmalı cepkenli güzel

Olalım subha kadar bir gece senli benli

Bize gel ey ten-i sîmîni güzel benli güzel

Ne tecellî bu ki dîdârı eder âdemi lâl

Tûr'a çıkmış gibi bir Vâdî-i Eymen'li güzel

Nûr olup hûn-ı revânım yeniden can bulayım

Hedef et sînemi ey gamzesi temrenli güzel

Rehgüzârında ki İhsân gibi üftâdesi var

İşve meydânımı almaz mı o tevsenli güzel

7 Teşrinievvel 1337/1918

93

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Leyâl içinde nihân bir hayâle ağlıyorum

Zevâle mâil olan bir hilâle ağlıyorum

Sükûn-ı âlemi intâka iktidârım yok

Cevâbı gelmedi hayfâ su'âle ağlıyorum

Enîs-i rûhum olurken de gonca-veş handân

Neden gönül düşüyor bir melâle ağlıyorum

Gurûb içinde nümâyân zevâle benziyorum

Bu hâle ağlıyorum ben bu hâle ağlıyorum

Muhâl iken bana olmak nasîbe-dâr İhsân

Ümîd edip de visâl-i muhâle ağlıyorum

18 Teşrinisani 1319/1901

94

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Iztırâb-ı sîneden âzâde bir an görmedim

Dâgdâr-ı zulm ü âzâr olmayan cân görmedim

Ben bu vahşet-hâne-i dünyâyı tedkîk eyledim

Hidmet-i nev'inde ihlâs üzre insân görmedim

Mukbilân-ı devri gördüm neş'e-dâr-ı ibtihâc

Dem-be-dem giryende buldum halkı handân görmedim

Ey zemîn-i zulme baş eğmiş yatan bîçâre halk

Varken ecdâdında bir kan sende bir kan görmedim

Kanlı yaş görmüşken İhsân milletin çeşminde hep

Şekve-i mazlûma nâzır çeşm-i giryân görmedim

11 Haziran 1321/1903

95

Mef ûlü/Mefâilün/Faûlün

La'li gibi cevherîn tebessüm

Ondan yine bûse-çîn tebessüm

Güldükçe o hûr hande eyler

Firdevs-i ebed-karîn tebessüm

Her nagmesi anberîn tenessüm

Her nazresi bir nevîn tebessüm

Giryân olurum zamân zamân ben

Eyler o zemîn zemîn tebessüm

Bin vasla tekâbül etmesin mi

Hicrân dolu bir gamîn tebessüm

Gönlümde açar bahâr-ı sevdâ

İhsân bu ne dil-nişîn tebessüm

25 Mayıs 1323/1905

96

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Ne cevri-i âleme bîgâne bir zamân buldum

Ne cevri-i âlemi ta'dâd için amân buldum

Lisân-ı hâl ile tahrîr-i dâstân ettim

Lisân-ı hâli dil-i zâra tercemân buldum

Neden dağıldı mı evlâd-ı hânümân-ı vatan

Ki hânedanını bî-çâre bî-mekân buldum

Felâketinde ki yârana hizmet etmiş idim

Felâketimde o yârânı bî-nişân buldum

Safâ piyâlesi lebrîz-i şevk iken her dem

Bugün yerinde onun katre katre kan buldum

Açık semâları zulmetle muztarib giryân

Yeşil çemenleri hem-reng-i erguvân buldum

Minârelerdeki bâng-ı ezân hâmûş olmuş

Minâreler ki bütün âşinâ-yı cân buldum

Nedîm-i rûhumu sordukça çağlayanlardan
Harâbelerde yetîmâne ağlayan buldum

Gezip gülüştüğümüz yerlerin zemîninden
Hudâ-yı arşa çıkan girye-i nihân buldum

Visâl-i yâr ile mes'ûd olan bu yerlerde
Ne bir terâne işittim ne âşiyân buldum

Peyâm-ı sohbet-i cânân için şitâb ettim
Ne bir uçan kuşu gördüm ne kârbân buldum

Vatan değil mi o cânân-ı sermedî-unvân
Neden bugün onu hem âh-ı âşıkân buldum

Vatan vatan diye İhsân figân edip durdum
Vatan diyarını hep ma'kes-i figân buldum

7 Eylül 1332/1913

97

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Cihandan bî-huzûr oldum cefâ-yı dem-be-dem gördüm

Bu hestî-gâh-ı vicdan-sûzu iklîm-i adem gördüm

Ahillen rehber oldum râhzenlik resmi seyr ettim

Ehibbâ-perver oldum her birinden bir sitem gördüm

Ne mâtem-gâha düştüm görmedim bir sûr-ı şevk-âmîz

Safâ gördümse bir gün âh binbir gün elem gördüm

Sadâ-yı hây u hûdan güft ü gûy-ı halkı gûş ettim

Nihâyet inzivâ güncinde cây-ı muhterem gördüm

Harâbât-ı cihandan almadım bir câm-ı zevk İhsân

Dolaştım tarz-ı reng-â-renkte bin câm-ı Cem gördüm

25 Teşrinievvel 1332/1913

98

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Heycâ-yı zamandan kaçınıp bî-taraf oldum

Dehrin yine peykânına ammâ hedef oldum

Bin dâire-i cilvede elden ele düştüm

Seyli hûr-ı devr olmada mânend-i def oldum

Bir seng-dilin bûs u kenârıydı ümîdim

Taştı ser-i emvâc-ı havâdisde kef oldum

Kaldım mütereddîd reh-i hayrette perîşan

Meydân-ı mahabbette karîn-i telef oldum

Bir gendüm-i hâl almağa firdevsini verdim

Uydum babamın isrine hayrû'l-halef oldum

Bir meh-veş için nâire-i aşk ile yandım

Düştüm şeb-i hicrinde düçâr-ı şegaf oldum

Dürdâne-i âmâli der-âgûş için İhsân

Bin vuslata şâyân olacak bir sedef oldum

14 Ağustos 1334/1915

99

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Gül-i sadbergi ruh-ı aşka nikâb eyleyelim

Arz-ı hâl eyleyerek ref'-i hicâb eyleyelim

Bir kadeh-kâr ile hem-bezm-i visâl olmak için

Ömr-i câvîdi döküp câma şarâb eyleyelim

Bir füsûn et uyut agyârı hemân ey meh-i nâz

Bize gel bir gece bir halvet-i âb eyleyelim

Yazalım şevk ile tanzîr-i gülistan edelim

Hatt-ı müşkîn-i cemâlinle kitâb eyleyelim

Seni görmek seni sevmekle günâh etmiş isek

Haşre dek koy bu günâh üzre sevâb eyleyelim

Görmedin zevkini bir an mey-i âmâlimizin

Kime İhsân, kime tevcîh-i hitâb eyleyelim

27 Ağustos 1334/1915

100

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Sâbit-kademim merkez-i aşkında dolanmam

Yek-reng-i mey-i safvetim elvâna boyanmam

Sîrâb olamam dolsa da peymâne-i ömrüm

Peymâne-i âlâmını çekmekten usanmam

Nâr-ı gam-ı hicrinde cinân zevkini buldum

Mânend-i Halil'im ben o âteşlere yanmam

Kaddin gibi bir mahşer-i âşûb bulunmaz

Bin mahşer-i âşûb kıyâm etse inanmam

Billâhi nasıl şîve bu ey gamzesi kâfir

Peygamber-i vakt olsam o i'câze dayanmam

La'l-i lebinin teşnesi müştâk-ı cemâlim

Atsan beni cennetteki kevserlere kanmam

Ervâhına İhsân çekerim yûf cihânın

Bin nefha-i sûr olsa bu mestîden uyanmam

19 Eylül 1334/1915

101

Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Nağme kâşanesinde toplanalım

Bülbülün nağmesinde toplanalım

Şevk-i cûşân olup misâl-i şarâb

Neş'e peymânesinde toplanalım

Zülf-i dildâr-veş perîşânız

Âşıkın şânesinde toplanalım

Harman-ı girye bâde savrulsun

Hande şehdânesinde toplanalım

O gülün mest-i iştiyak İhsân

Bezm-i şûhânesinde toplanalım

1 Teşrinisani 1335/1916

102

Mefâilün/Feilatün/Mefâilün/Feilün

Akar behişt-i hayâlimde cû hazîn hazîn

Hırâm-ı yâri eder cüst-cû hazîn hazîn

Miyân-ı bezme döküp mâcerâ-yı hüsrânı

Firâk-ı sâgara ağlar sebû hazîn hazîn

Hazânı erdi vakitsiz bu ömr-i me'yûsun

Bahâr-ı dilde nihân reng ü bû hazîn hazîn

Füsûn-ı işve görüp gözlerinde meyl ettim

Döner gözümde cihan sû-be-sû hazîn hazîn

O mâha âhımı İhsân getirmeyince sabâ

İle'l-ebed olurum âh-gû hazîn hazîn

5 Mayıs 1317/1899

103

Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Olmadan bir zaman refâha vatan

Vatanım oldu âh ü vâha vatan

Senelerdir ki gark-ı âteş ü hûn

Muntazır gayret-i İlâha vatan

Gülsitân-ı vatan gözümde tüter

Ruh-ı dildâr olur nigâha vatan

Taht-ı sînemde aşk-ı yâr oturur

Cây-ı pâk olmasın mı şâha vatan

Azm ü îmânla doldu taştı gönül

Âsumân oldu mihr ü mâha vatan

Yücedir bence arştan İhsân

Benzemez başka bârgâha vatan

5 Mart 1323/1905

104

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Olur menâzır-ı sevdâ ayân semâlardan

Terâneler işitir gûş-ı cân semâlardan

Fürûg-ı mihr ile şekl-i müzâb alır dökülür

Şehâbelerde gezen nakş u ân semâlardan

Olunca zülfüne dildâr şâne-zen bir an

Yağar şemîm-i hevâ-yı cinân semâlardan

Anarsa nâmını nâsûtiyân bahâr açılır

Nüzûl eder gibi bin dâstân semâlardan

Zemîn-i gamda emellerden ayrılan gönlüm

Garipser de arar bir mekân semâlardan

Nigâh-ı zâr ile bekler şikeste-ferr ü huzûr

Şifâ-yı âcil umar hastegân semâlardan

Melâl-i kalbine bir kalb-i âşinâ arayan

Duyar enînini bîgâne şân semâlardan

Revâ mıdır ona ummak ziyâ-yı fecr-i ümîd

Nukûş-ı nûr ile heybet nişân semâlardan

Ki haşmetiyle dırahşân güneşleriyle bütün

Yaşar dilinde büyük bir cihân semâlardan

Figân ki kalmadı İhsân nişîmen-i râhat

Figân şu hâk-i siyehten figân semâlardan

21 Mart 1324/1906

105

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Yâr edince arz-ı rûy-ı ibtisâm âyînen

Gösterir dîdârını rûhü'l-garâm âyînen

Sîne üryân zülf açıp döktükçe mir'ât üstüne

Nûr akar âyîneye her subh u şâm âyînen

Dîde mahmûr uykudan bîdâr olup baktıkça sen

Mahşer-i âşûb-ı nâz eyler kıyâm âyînen

Yâd-ı ruhsârın ki eyler kalb-i sâfımdan güzer

Şevk urur gûyâ geçer bir bedr-i tâm âyînen

Sen gibi bir sîm-endâmı der-âgûş eylemiş

Vechi var İhsân alırsam intikâm âyînen

18 Teşrinievvel 1334/1915

106

Mefâilâtün/Mefâilâtün/Mefâilâtün/Mefâilâtün

Leyâl-i hicrân sabâha ermiş o mest-i nâz ü edâ uyansın

Zamân zamân nûş edip lebinden gönül şarâb-ı visâle kansın

Harîm-i bezm-i tarabda rahşân piyâle-i mül olunca dâir

Gül-i riyâz-ı safâ açılsın kitâb-ı cevr ü cefâ kapansın

Firâş-ı nakş u nigâra düşmüş gören o behçet-nümâ vücûdu

Sehâba girmiş hilâli ansın bahâr-ender-bahâr sansın

Küşâde-pehlû bürehne-sâid o mâh sızmış zamân müsâit

Sen ol da âşık tahammül eyle fütâde cânlar nasıl dayansın

Benim de gönlüm gönüldür elbet dedim a fettân amân amân ver

Bırak şu cennet-perest-i sevdâ düşüp çerâğ-ı ruhunda yansın

Semâlarımдан misâl-i berk-i cihân ben İhsân ederken işrâk

Zemîne düşmüş liyâkatimden zamân utansın cihân utansın

7 Temmuz 1327/1909

107

Mefâîlün/Faûlün/Mefâîlün/Faûlün

Hemân bir neş'e kalmış mahabbet demlerinden

Gönül sohbetlerinden safâ âlemlerinden

Tehî peymâne yok mey elem çok zevk nâbûd

Kalan efsâneler var bu câmın Cemlerinden

Eden gözyaşlarımdır semen-rûyânı handân

Açarmış yâsemenler seher şebnemlerinden

Hevâ-yı itr u sevdâ dolarmış rûzgâra

Alırken şemme bir dem sabâ perçemlerinden

Vefâdan zerre görsem devâsız derd için ben

Arardım çâre elbet vefâ merhemlerinden

Gönül olmazdı bir an güzellerden perîşân

Olaydım ben de İhsân gönül mahremlerinden

15 Temmuz 1339/1920

108

Mefûlü/Mefâilün/Faûlün

Kâküllere urma şâne çapkın

Cevr etme dağıtma lâne çapkın

Baygın baygın bakışlarından

Bezm oldu şaraphâne çapkın

Çapkın çapkın gülüşlerindir

Gülzârı tutan terâne çapkın

Ta'lîm-i hırâm eder gezersin

Tâvus-ı çemen-i tâna çapkın

Ey her sözü işve işve raksân

Her işvesi bir bahâne çapkın

Âhım mı donup ruhunda kalmış

Hâlin mi o şâhdâne çapkın

Gül-bûse mi zıll-ı hatt-ı leb mi

Bilmem o nasıl nişâne çapkın

Bin zevke değer seninle içmek

Bir katre mey-i Őebâne çapkın

Bin ömre yeter seninle geçmek

Bir vuslat-ı âŐıkane çapkın

AŞkınla taşınca kalb-i İhsân

Yansın mı bu âşiyâne çapkın

18 Temmuz 1339/1920

109

Mef'ûlû/Mefâilû/Mefâilü/Faûlün

Bülbülleri ağlar bu yerin güllere karşı

Pür-işve güler gülleri bülbüllere karşı

Evtâr-ı hevâdârına bak sâz-ı derûnun

Nâlân perîşândır o kâküllere karşı

Üftâdene yâr olmadın ey nahl-i melâhat

Agyâre olan bunca temâyüllere karşı

Dilbeste-i sûzânını bilmezmiş efendim

Yandım o zarîfâne tegâfüllere karşı

Gülzârıma bir şemme vefâ esmedi hayfâ

İhsân bükeyim boynumu sünbüllere karşı

27 Eylül 1330/1911

110

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün

Ettim ircâ-ı nazar mâziye döndüm hâle doğru

Şu'le-i ümmîd için çok baktım istikbâle doğru

Boş kalan mihrâblarda ka'be-cû bir muktedâ yok

Eyledim yüz bin teveccüh kible-i âmâle doğru

Cennet-i irfân için imkân-ı vuslat var mı bilmem

Bir sırât-ı istikâmet yok mu istiklâle doğru

Zulm olurken zirve-i ikbâle pâ-y-endâz-ı şirret

Cephe-i millet iner idbâre izmihlâle doğru

Hâme-i çâlâkim İhsân dehri gark-ı berk ederdi

Ruhsat-ı güftâr olaydı arş-ı mâ-fi'l-bâle doğru

10 Teşrinievvel 1331/1912

111

Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Hâsılım sıfır olunca vakt-i direv

Hırmen-i ömrü sardı dūd u alev

Hâlinin dânesiyle görmedeyim

Kubbe-i cevvi misl-i habbe-i cev

Nûr olur ehl-i aşk için nazarın

Mihr olur mâha bahş eden pertev

Geçtiğim dem misâl-i âb-ı hayât

Sana bin peyk-i âh olur peyrev

Kalb-i zârında yandı İhsân'ın

Bir nigâhınla bin şerâre-i nev

27 Mart 1334/1915

112

Müstefilâtün/Müstefilâtün/Müstefilâtün

Gülzâr-ı aşkın ezhârı rengîn enhârı dil-cû
Sâkî kerem kıl nâçâre sun bir sahbâ-yı memlû

Te'sîri olmuş dünyâya hâkim iksîr-i cândır
Dârû-yı güldür rûh-ı revândır peymânedir bu

Meclisde her an çaldıkça mutrib oldukça seyrân
Âvâz-ı şevk ü şâdiyle dolsun mînâ-yı mînû

Nâlân u giryân olsun girîzân ekdâr-ı devrân
Üftân ü hîzân gezsın perîşan âvâre her sû

Seyr eyle cânân mahmûr-ı sahbâ meshûr-ı sevdâ
Giysû-yı hoş-bû ebrûsu pür-gû çeşmânı âhû

Bir hâle olsam ol mâhı bir şeb âgûşa alsam
Devrâna İhsan sermest-i vuslat denmez mi yâhû

19 Mayıs 1336/1917

113

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün

Sararıp düşse de bîmâr-ı elem hâke ne çâre

Erişir berk-i hazân dem gelir âsâr-ı bahâra

Ruh-ı tâbânını her gün kapamaz zülf-i siyeh-reng

Bu karanlık gece peyveste olur nûr-ı nehâra

Leb-i la'lîn için yandı figân etti gönüller

Çemenin bâis olur bir gülü feryâd-ı hezâra

Saçarak safha-i ruhsâra o meh dâne-i hâli

Harem-i Kâ'be'de ruhsat mı verir sayd ü şikâra

Yed-i hürmetle alır tâc-ı ser-i aşk eder İhsân

Ayağın bint-i ineb verse şu üftâde-i zâra

4 Teşrinievvel 1320/1902

114

Müstefî'lâtün/Müstefîlâtün

Gülzârı seyr et bak rûy-ı âle

Sâgar be-dest ol gel kokla lâle

Bıktık cihânın âmed-şüdünden

Peyveste gelsin gitsin piyâle

Ruhsâr-ı terde hûy oldu peydâ

Güllerde gûyâ elmâs jâle

Nev-hat değil bu zîbende-sûret

Üstâd-ı kudret yazmış risâle

Etmiş temâyül agyâre hayfâ

Şeh beyt-i sevdâ almış imâle

Feryâda kâdir olsam da bir an

Cânânı İhsan etsem havâle

9 Eylül 1322/1904

115

Mefâîlün/Mefâîlün/Faûlün

Nazarlar cân-rübâ rencûr-hande

Nigehler gamzeler mahmûr-hande

Dudaklar hande-pîrâ işve-perver

Birer sihr-âşinâ meshûr-hande

Dökülmüş şöyle kâküller dağılmış

Serâpâ nâzdan manzûr-hande

Taşıp reng-i safâ-yı gerdeninden

Şeb-i deycûre dalmış nûr-hande

Mukattar bûy-ı sevdâ mest-i hülya

Olur mestânele ma'zûr-hande

Recâlardan figanlardan olurmuş

Âşûb-ı pür-fiten mecbûr-hande

Ebed-giryân olur İhsân demâdem

Olanlar tâ ezel mehcûr-hande

14 Haziran 1327/1909

116

Müstefilün/Müstefilün/Müstefilün/Müstefilün

Erbâb-ı câh u devletin olsun mu hemdem sâzına

Nâzende-i tab'ım benim çıkmış serîr-i nâzına

Bir sâz-ı nev-i'câzdan dem-sâz olurken âh-ı dil

Uymaz usûl-i devri bir devrin garîb âvâzına

Zehrîn olur râh-ı safâ cânâne-i rûh-âşinâ

Derd-âzmâ âşıkların olmazsa mahrem râzına

Bin gülsitân olsun fedâ murg-ı abîr-i zülfünün

Dest-i hevâ-yı işveden bir şemme-i pervâzına

Ankâ-yı nâz u himmetim İhsân geçerken sidreden

Sayd oldun âhû gözlerin bir gamze-i gammâzına

8 Ağustos 1327/1909

117

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Düşmekte hep melâl-i hazân gülsitânıma

Bir nev-bahâr görmeden erdim hazânıma

Rahm et de kalb-i zârıma nâz u edâyı ko

Âteş bırakma âh yazık hânümânıma

Sevdâ hevâ-yı vasl ile gâhî kanatlanır

Meftûr pür-şikeste uçar âsumânıma

Ey kebk-i işve nerde karâr eylemektesin

Meyl et biraz benim de garîb âşiyânıma

Muhrik terânelerde duyarlar enîn-i aşk

İhsân sımâh-ı rikkat açanlar figânıma

11 Eylül 1328/1910

118

Mefûlü/Mefâîlün/Mefûlü/Mefâîlün

Ebrûsu hilâl-âsâ ufkumda bedîd olsa

Encâma erip mâtem bir neşve-i ıyd olsa

Olmazdı gönül giryân bir gonca-i handânın

Gülzâr-ı vefâsından bir şemme ümîd olsa

Ben va'dini imrûzun ferdâya komam bir an

Ferdâ diye bî-pâyân va'd olsa va'id olsa

A'dâya esâretten bin kerre müraccahtır

Dil varsa şu heycâ-yı sevdâda şehîd olsa

Alâm-ı hayâtımdan bin âh-ı derûn İhsân

Toplansa mezarımda bir âh-ı bedîd olsa

17 Teşrinisani 1331/1912

119

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Güldürmemiş olsan da bu giryânı unutma

Arkanda düşüp ağlayan efgânı unutma

Âvâre-i mahzûn u perîşân-ı firâkım

Âvâre-i mahzûn u perîşânı unutma

Bir sâye-i bî-vâye gezer mest-i tahayyür

Gönlümdür o bî-vâye o mihmânı unutma

Hirmân ile ben zehr içeyim sen mey-i nâb iç

Ancak dem-i peymânede peymânı unutma

İhsân'ı unutma dedin ammâ unutursan

Ey şûh sakın gerdiş-i devrânı unutma

9 Kânûnevvel 1331/1912

120

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün Fâilün

Serpilir gözyaşlarını bir şîve-perverd üstüne

Jâlelerdir âsumanlardan düşer verd üstüne

Dûd-ı gam tutmuş sararmış cephe-i pâk-i vatan

Reng-i mâtemdir ki düşmüş çehre-i zerd üstüne

Hasret-i dîdâr-ı yâr endîşe-i dâr u diyâr

Gurbetin cevriyle derd olmuş gelir derd üstüne

Toplamış gûyâ berâ-yı imtihân perverdigâr

Iztrâb-ı dehri bir merd-i cihan-gerd üstüne

Bir zamanlar şâhid-i bahtım olup âyînedâr

Zerre kondurmazdı mir'ât-ı dilin gerd üstüne

Ah magdûrum düçâr-ı hicretim İhsân bugün

Bâr-ı hüsrân düşmesin dünyâda bir ferd üstüne

16 Haziran 1332/1913

121

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Çek sâgar-ı cân-perveri cânâne yediyle

Uğraşmaya değmez ezeliyle ebediyle

Hûbân ile hep yerde doğar kevkeb-i tâli'

Bilmem ne arar gökte müneccim rasadıyla

Ârâma komaz yer dil-i âşıkta o şûhun

Bir kerre hırâm etmesi gül-nahl kadiyle

Ben yâri bulup vuslatı germ eyledim agyâr

Bahtım gibi yansın yine nâr-ı hasediyle

Çek bâde unut nîk ü bed-i âlemi İhsân

Meşk eyle şebân rûz o mehin hatt u hadiyle

16 Haziran 1332/1913

122

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Sürdüm dü-çeşm-i zârı düşüp hâk-pâyine

Bir göz ucuyla bakmadı ben cephe-sâyine

Yokmuş meğer efendime bir benzeyen güzel

Baktım hezâr kerre güzeller alâyına

Dildâre hâl-i zârımı arz etmek isterim

Arz etmesin mi hâli gedâ pâdişâyına

Yokken nevây ü ney dahî bir mevlevî güzel

Ateş komuşdu dem çekerek sîne nâyına

İhsân enîn-i rûh ile ben nâle-kâr iken

Uymam zamâne tekyesinin hûy u hâyına

4 Mayıs 1335/1916

123

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Reng-i mâtemdir münâsib sernigûn yapraklara

Şanlı bir mâzîyi defn ettik bugün topraklara

Bir felâket-dîde halkın eşk-i hûn-efşânıdır

Bir perîşân yurda bak bir ağlayan ırmaklara

Yükselir dest-i du'â şeklinde gûyâ her menâr

La'net eyler mülkü tahrîb eyleyen alçaklara

Kalmamış ârâma yer uçmuş hümâ-yı mes'adet

Kismet olmuş hân-ı yagmâ-yı vatan çaylaklara

Bûmu gör tutmuş mekân fevk-i ser-i millette âh

Bak benim İhsân şu tâli'siz başımda aklara

25 Mayıs 1335/1916

124

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Vücûdu âşıkının döndü âh ü zârlara

Hevâ-yı zülfe uyup düştü rûzgârlara

Garîb olunca ayân etmesin mi hâlini dil

Çemende bülbül-i nâlâna nev-bahârlara

Senin erîke-i hüsnün semâ-resîd oldu

Karıştı cevher-i ömrüm benim gubârlara

Firâş-ı vuslata düşsün vücûd-ı nermînin

Dilim varır mı benim başka inkisârlara

Bu hâl-i zârımı arz eyle ey sabâ yâre

Yolun düşerse eğer bir gün ol diyârlara

Gönülde gözleri var hâtıramda sözleri var

Bakar da ağlarım İhsân bu yâdigârlara

27 Mart 1336/1917

125

Mefûlü/Mefâîlün/Mefûlü/Mefâîlün

Bir gamzesi açmışken bin yâre gönüllerde

Yârâyı şikâyet yok dildâre gönüllerde

Hem derdi yatur yârin hem ta'nesi agyârın

Bilsen ne elemler var bîçâre gönüllerde

Encâma erer sohbet bir neş'e kalır bâkî

Mestâne güzellerden âvâre gönüllerde

Gösterme ayân yâ Rab ol mâha eder te'sîr

Bir âhı ki pinhândır sad-pâre gönüllerde

Bir kân-ı mahabbetten nâgâh düşen âteş

Nûr oldu yanar İhsân hemvâre gönüllerde

126

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Hüsni aşk etmede işrâk gönülden gönüle

Dökülür nâle-i uşşâk gönülden gönüle

Aşkın envârını etmiş yed-i takdîr-i ezel

Ebedî şevk ile ihrâk gönülden gönüle

Ne tecellî bu ki te'sîr-i cemâl-i cânân

Eder Allah'ı da intâk gönülden gönüle

Kâ'be-cûyân dilâ rehberine muhtâc olmaz

Yol açar onlara âfâk gönülden gönüle

Etti mir'ât-ı mahabbetle tekabül dil-i zâr

Yaktı mir'âtını mihrak gönülden gönüle

Mütekâbil durup İhsân dem-i ikrâr-ı ezel

Etmişiz yâr ile mîsâk gönülden gönüle

5 Kânûnısnâni 1336/1917

127

Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Açılır gamzeler yanağında

Saçılır goncalar bucağında

Şeker-âb olmasın aman aramız

Öpücük topladım dudağında

Daha nevrete bir nihâl-i revân

Belirir meyveler budağında

Yâsemen sînenin bakın amanın

İki gül var solunda sağında

Yavru bir kuştur ağlayan rûhum

Aşkının çırpınır tuzacağında

Ninni söyler gönül niyâz eyler

Uyur ol mâh nâz otağında

Âh pervâneler gibi yanarım

Devlet-i hüsnünün çerâğında

Şevkin âb-ı hayâtıdır gûyâ

Bir içimlik sudur yatağında

Serhoş oldum düşüp bayıldım aman

Kevser-i vaslının ayağında

Dil verenler yanar tüter İhsan

Nâr-ı aşkıyla nûr ocağında

4 Şubat 1336/1917

128

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Verirken nakd-i cânım vermemiş bir cân-fiken bûse

Varıp agyâre kılmış râyegân ol sîm-ten bûse

Olup mest-i temâşâ gayretimden cân alıp verdim

Alırken sâgar-ı la'lîn o la'l-i nâbdan bûse

Zamân-ı bûse gelmiş gamzeler mestâne ben sermest

Alıp vermez mi rindân-ı mahabbet mest iken bûse

Edip birlikte peymân ey gönül bâg-ı cemâlinde

Koparsak ol nihâl-i tâzeden sen bûse ben bûse

Süzülmüş dîdeler yârimle ben mey-nûş u hem-âgûş

Bu deryâ-yı safâdır bunda olmuş mevce-zen bûse

Lebinden sînesinden bûseler va'd eyleyip cânân

Birinden verdi gül bûse birinden yâsemem bûse

Revân-ı şevki İhsân bûse mazmûnuyla şâd ettin

Güzellerden bulunmaz mest olup nezr etmeyen bûse

27 Ağustos 1337/1918

129

Mefâîlün/Feilâtün/Mefâîlün/Feilün

Nühüfte gamzelerin sırrı hem-zebân olsa

Sihâm-ı aşka bütün sîneler nişân olsa

Şikeste-per bu garîb elde ben kalır mıydım

Zavallı kuşlara bir yerde âşiyân olsa

Vatan salâtını kılsam zafer sabâhında

Zafer sabâhı şu nâkûs-ı küfr ezân olsa

Sitemle gamla geçen rûzgârdan feryâd

Bu hasta yurduma artık şifâ-vezân olsa

İçimde kalmasa râz-ı nihân bu sevdâdan

Gönül fesânesi dünyâyâ dâstân olsa

Terahhum et bana ey can-sitân elimde ne var

Yolunda müjde verirdim benimde cân olsa

Şikâyetimden o zulm-âşinâ habîr olmaz

Lisâna gelse de İhsân cihân figân olsa

25 Eylül 1337/1918

130

Mefâîlün/Feilâtün/Mefâîlün/Feilün

Beyân-ı hâl edecek âha bir lisân olsa

Lisân-ı âh dönüp kalbe tercemân olsa

Me'âl-i sûre-i nûr u duhân tezâhür eder

O turre mushaf-ı ruhsâre sâyebân olsa

Kalırdı matla'-ı ebrûda tıfl-ı mekteb-i aşk

Açıp kitâb-ı metâli'den imtihân olsa

Zalâm-ı gam kesilir kâinât-ı neş'e tamâm

O nûr-ı dîde gözümde benim nihân olsa

Bir öyle âleme varsam ki çâr-güne-i zevk

Mey olsa mutrib ü nây olsa nev-civân olsa

Visâli aşkına bir turfa-bâde nûş etsem

Piyâle olsa-dehen bûse nukl-i cân olsa

Yanıp zaman zaman İhsân şikâyet etmezdim

Vefâ dedikleri efsâneden nişân olsa

25 Eylül 1337/1918

131

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün

Hançer-i müjgânı üryân teşne yatmış cân elinde

Gamze-i cellâdının hem tîg hem kurbân elinde

Bir taraftan zehr-i hicrân ta'n-ı düşmân bir taraftan

Dôstlar bâzîçe oldum bir yamân fettân elinde

Hangi yüzden cânâ minnetdir devâ eylerse cânân

Derd ü dermân bir tabîb-i işvenin ihsân elinde

Çâk çak olmaz mı hırmândan girîbân-ı tahammül

Kaldı uşşâkın niyâz etmekde hep dâmân elinde

Sâkiyân mestâne mey sundukça devr ettikçe sahbâ

Rûh-ı İskender döner âyîne-i devrân elinde

Bî-mehâbâ attı kendin düştü bir dergâha nâlân

Âşıkın kalmışdı dil nâmıyla bir mihmân elinde

Duydum İhsân gitmiş elden mest ü medhûş-ı mahabbet

Meclis-i hûbâna düşmüş defter ü dîvân elinde

27 Teşrinievvel 1337/1918

132

Mefûlü/Mefâilün/Faûlün

Bak sîneme dâgdâr olur mu

Azm ehline inkisâr olur mu

Zulm aştı döküldü gayretullâh

Bir gün gelip aşikâr olur mu

Doğmaz mı sabâh-ı nûr-ı millet

Âfâk hemîşe târ olur mu

Bîçârelerin sirişki hâlâ

Zevk ehline bergüzâr olur mu

Ya haşre kadar dimâ'-ı islâm

Keyf uğruna hep nisâr olur mu

«İnsafın o yerde nâmı yok mu»

Gülzâr-ı vatan mezâr olur mu

Tazyîk edilince fikr ü vicdan

Hürriyyeti târmâr olur mu

Hep gürbe-meniş kilâba İhsân

Şîrân-ı vatan şikâr olur mu

Nefrîn sana ey hayâl-i mel'ûn

Bak zulmüne pâyidâr olur mu

7 Nisan 1322/1904

133

Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün

İlâhî nağmelerden feyz-i Mevlânâ'ya düşmez mi

O nây-ı hoş-nevâ dergâh-ı Mevlânâ'ya düşmez mi

Olurken şâne tarh-efken cebîn-i lem'a-dâr üzre

Abîr-efşân olan gîsûların pîrâye düşmez mi

Gelirken bezme sen gitmez mi tâb-ı ihtiyâr elden

Olup mest-i temâşâ âşık-ı bî-vâye düşmez mi

Nasıl ta'kîb-i yâr etmem ki ben ârâm-ı rûhumdur

Yetişmiş tıfl-ı nâzın arkasından dâye düşmez mi

Düşüp ümmîd-i bûs-ı pâye İhsân hâksâr oldum

O serv-i nâzenînden hâke bir gün sâye düşmez mi

5 Teşrinisani 1334/1915

134

Mefâîlün/Feilâtün/Mefâîlün/Feilün

Zalâm-ı nekbete gark eyleyen sitâremizi

Belâ-yı cân ü dil etmiş o mâh-pâremizi

Ne şîvedir ki sen ey gamze şöyle bir süzülüp

Cihân-ı feyz-i garâm eyledin nezâremizi

Sihâm-ı cevrine her nazra bir gazâle-nigâh

Nişâne kıldı dil-i zâr-ı pâre pâremizi

Sihâm-ı cevrini hep hırz-ı cân ederdik biz

Saraydı dest-i nevâzişle yâr yâremizi

Biz öyle âteş-i aşkız ki bulsa dest-i felek

Semâ-yı târına âveng eder şerâremizi

Felâketin yüzeriz lüccesinde mest müdâm

Belâyı gör ki gören kalmamış kenâremizi

Nevâ-yı âh ile İhsân ko dâstân olalım

Nihân tutar mı figân derd-i âşikâremizi

16 Temmuz 1332/1913

135

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Yed-i bîdâd-ı kazâ yıktı bizim lânemizi

Dinleyen kalmadı feryâd-ı garîbânemizi

Oldu efsûs hevâ hâsıl-ı sermâye-i kâr

AtmıŖız Ŗûre-i hüsrâna meğer dânemizi

Ukalâmız ki eder Kays'ı umûrunda vekîl

Var kıyâs et bu Ŗifâhânedede dîvânemizi

Yanıp ağlar idi bu hâl-i perîŖânımıza

ÂŖinâ eyleseler dūŖmen-i bîęânemizi

Durmayıp Ŗem'-i cemâl üzre hemân cân atarız

Yakarız kendimiz âteŖlere pervânemizi

Bize yâr olmadı sâkî-i devâ-kâr İhsân

İçelim derd ile zehrâbe-i peymânemizi

20 Eylül 1333/1914

136

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Ömrümün peyveste zehr ettim de zevk eyyâmını

Derde düştüm ağlarım âh ettim andım nâmını

Bezmi teşrif eyleyip mâh-ı felek-şânım bu şeb

Gönlümün etmez mi handân girye-rîzân şâmını

Lutf-ı pâ-bûsuyla kurbân olduğum müştâkının

Reşk-i ıyd etmez mi bir ân rûz-ı gam-fercâmını

Nûrdan yekpâre sûzân nahle teşbih eylerim

Hâtırım âyînesinden seyr edip endâmını

Ben demez miydim amân ey dil güzellerden kaçın

Âdemin zîrâ perî-rûlar alır ârâmını

Sen dönüp söz tutmadın vardın düçâr oldun yazık

Düştüğün derdin Hudâ hayr eylesin encâmını

Şimdi hançerlerden ümmîd eylerim İhsân devâ

Gamzeler etsin tesellî âşık-ı nâ-kâmını

12 Mayıs 1334/1915

137

Mef ûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Ûd-ı hayâtı inletecek tâb kalmadı

Ûdum kırıldı şehper-i mızrâb kalmadı

Kalbim harâb câmi-i hüsn ü bahâ harâb

Erbâb-ı aşk u tâ'ata mihrâb kalmadı

Yârân-ı devrin ipliği bâzâra çıktı hep

Hem-hâl ü gam-küsâr olur ahbâb kalmadı

Bülbül hamûş şîşe tehî sâkiyân nihân

Gülzâr-ı dilde bir gül-i şâdâb kalmadı

Gösterdi bâb-ı yâri nihayet cenâb-ı aşk

İhsân tevessül etmediğim bâb kalmadı

8 Mart 1334/1915

138

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Gelip eyyâm-ı vuslat derd-i firkat zâil olsaydı

Vefakâr olsa hûbân lutfâ bir an mâil olsaydı

Bu külhanlarda yanmazdım o şûhun nâr-ı aşkından

Ederdim terk-i sevdâ terk-i sevdâ kâbil olsaydı

Hevâlar bî-emân keştî mu'attal nâhüdâ nâ-bûd

Kenâr-ı bahre durmaz cân atardım sâhil olsaydı

Konardım anda hem âvâre ser-ârâm ederdim ben

Ribât-ı aşk u sevdâdan mu'allâ menzil olsaydı

Şarâb içmez güzel sevmezdi havf eylerdi dûzahdan

Eğer kürsîde zâhir kavle vâiz kâil olsaydı

Kenâr u bûseden pür-zevk olurdum ben de deryâ-nûş

Gelip bezmimde cânân sâkî-i deryâ-dil olsaydı

Kurup bir meclis-i hûbân olurdum mest ü ser-gerdân

Bu bezm-i vasla ey İhsân halîlim dâhil olsaydı

18 Temmuz 1335/1916

139

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Nûrdan âyîne olmuş sînesi

Sînesinden nûr alır âyînesi

Halka-bend olmaz mı aşkından gönül

Sâid-i nâzında var destînesi

Sevdiğim pek tâze-hat bir nev-civân

Ben ezelden âşık-ı dîrînesi

Olmadım âzâdı bir dem yok mudur

Mekteb-i âlâmının âzînesi

Hâlimin İhsân şikâyet olmasın

Bir kitâb olmuş gam-ı dûşînesi

16 Mayıs 1336/1917

140

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilâtün

Gönül şikârını devrân o dil-şikâra düşürdü

Ezel fütâdelerin hâk-pây-i yâre düşürdü

Felek bu bahr-i felâket-nümâda fülkünü aşkın

Ne çekti dest-i hevâdan ne bir kenâra düşürdü

Şarâb-ı aşk ile rûhum olunca mest-i mahabbet

Nikâb-ı nengini meyhânelerde nâra düşürdü

O nahl işve güzâr etmez oldu bâg-ı vefâdan

Salıp kıyâmete uşşâkı intizâra düşürdü

Tutuştı kevn ü mekân yandı nâr-ı gayret-i aşka

Nigâhı arş-ı cinân üzre bir şerâre düşürdü

Benim o haste-i hicrân tabîb-i cân yetiş artık

Tehassürün beni bâlîn-i ihtizâra düşürdü

Muhît-i şevki gezer cevher-i kemâl idim İhsân

Kazâ bu cevheri eyvâh sengsâre düşürdü

27 Teşrinievvel 1337/1918

141

Müfteilün/Müfteilün/Fâilün

Eşkimi seyr etti o meh yemm dedi

Aktı yeter hûn demâdem dedi

Etmiş idim hatt-ı ruhından su'âl

Güldü gülistân-ı mütercem dedi

Ehl-i nazar seyr ederek sînesin

Âyîne-i nûr-ı mücessem dedi

Derd-i dil-i zâra ilâç istedim

Gizli sunup la'l-i lebin em dedi

Nûş ederek câm-ı mey-i şu'le tâb

Böyle gerek zevk-i dem-i Cem dedi

Reşk-i cinân etti tarabhâneyi

Cevr-i zamân oldu cehennem dedi

Sende bulunmaz mı gam İhsân dedim

Bezmime hep şâd gelir gam dedi

16 Eylül 1337/1918

142

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilâtün

Nigârımız yine rûy-ı nikâbdâr ile geçti

Felekde kurs-ı kamer ebr-i nev-bahâr ile geçti

Şemîm-i yâri alıp esmeyince bâd-ı mahabbet

Ümîdi âşıkının cevri-rüzgâr ile geçti

O kebk-i işveyi gördükdü Kuşdili'nde geçen gün

Çıtır pıtır konuşup nağme-i hezâr ile geçti

Ne şehsuvâr idi tepretti gitti eşheb-i nâzı

Piyâdegâni birer âh-ı inkisâr ile geçti

O şâhbâz melâhatta düştü dâmına aşkın

Gönüller avlayacak bir güzel şikâr ile geçti

Ne zevk-i vaslını tattık ne câm-ı la'lini İhsân

Şebâbımız bu tahassürlü intizâr ile geçti

23 Eylül 1337/1918

143

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâîlü/Fâilün

İçsem şarâb-ı la'lini peymâneler gibi

Yansam çerâg-ı rûyına pervâneler gibi

Tâ-key tegâfûlün güzelim aşınâlara

Tâ-key bakışların bana bîgâneler gibi

Hep gözlerinde kaldı tahassürle gözlerim

Peymâneler figendesî mestâneler gibi

Bir dem gelir ki hüsnüne bin dâstân okur

Aşkım düşünce dillere efsâneler gibi

Devlet-serây-ı sîne garîb oldu inliyor

Murg-ı hezâr şevki uçan lâneler gibi

Hicrân leyâli açmadı bir subh-ı ıyd-ı vasl

Baktım kapandı rûzede meyhâneler gibi

İhsân uyunca zevkine âvâre gönlümün

Gezdim vatan diyârını dîvâneler gibi

13 Teşrinievvel 138/1919

144

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Nâilim vuslata hicrân ile me'nûs olalı

Bulmuşum çâremi bîçâre vü me'yûs olalı

Uyku görmez gözü âşıkların ey nûr-ı basar

Şeb-i firkatteki rü'yâları kâbus olalı

İnlerim ben bu tahassürle o dinler inler

Deyr-i mihnette gönül hastası nâkûs olalı

Almamış sen gibi âgûşuna bir şem'-i murâd

Dil-i sûzândaki fânûs bu fânûs olalı

Ser-nigûn kubbede âh oldu nasîbim İhsân

Baht-ı ferhunde dönüp tâli'-i ma'kûs olalı

10 Kânûnısâni 1339/1920

145

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Bir damla su ol gönlüme gel ak delikanlı

Bir damla sudan gönlümü yık yak delikanlı

Sevmek mi sevilme mi güzel derken o şen kız

Bilsen ne severmiş seni şakrak delikanlı

Aktıkça güzel gözlülerin yaşları olsun

Gönlünde açan güllere yaprak delikanlı

Dans etme yeter aklımı oynatma yerinden

Dansın reveransın yeter oynak delikanlı

Görmüş seni gelmiş dile dağlar tepeler hep

Çağlar seni andıkça şu ırmak delikanlı

Aç şapkını bir tâze bahâr olsun açılsın

Gönlümce dağıt zülfünü kıvrak delikanlı

Bir gün bu kadar canlı mahabbet göremezsün

Sînemde şu âyîneye bir bak delikanlı

İçtikçe o gözler yine çapkınca süzölsün
Candan sunar İhsân sana çak çak delikanlı

5 Ağustos 1927

KIT'ALAR

1

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Îlâhî râzdân-ı aşk olur sâhib-nazar göster

Gül-i ümmîdini ehl-i dilin şâdâbter göster

Ya gufrânınla mahvet nâme-i isyân-ı rindânı

Günahkârâne yâhud dergehinden gayrı yer göster

2

Mefâîlün/Mefâîlün/Faûlün

Yanar gönlümde sevdâ-yı visâlin

Habîb-i kibriyâ ey mâh-ı enver

Cemâlin seyreden Allâh dermiş

Büyüksün pek büyük Allâhü Ekber

3

Mef ûlü/Fâilâtün/Mef ûlü/Fâilâtün

Da'vâ-yı aşk-ı pâkin tenvîridir murâdım

Eşkim nigâhım âhım her gâh şâhidimdir

Aşk oldu bende hâkim ettim cihâna i'lâm

Şâhid-perestim İhsân Allah şâhidimdir

4

Mefâilün/Mefâilün/Faûlün

Görür ehl-i nazar yüz bin temâşâ

Mücessem nûrdur mir'ât-ı pâkim

Cemâl-i pâke müştâkım bu yüzden

Hudâ-yı aşka vardır iştirâkim

5

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Mest-i râh-ı vâhdetim vahdet-nümâ bir yâr için

Şevk-i cûşânımla ummân-ı sücûd-ı hayretim

Kendi hayrân şevkimin kendinde hayrân şevkiyim

Ben bu hayret-gehde hayrân-ı şühûd-ı hayretim

6

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Vahdet-i sırfeye müstagrakım el'ân giderim

Deyre yâ mescide mensup nedir ben bilmem

Bilirim sıdk ile Allâh'ı bir ancak İhsân

Mâsivâdan dahî matlûb nedir ben bilmem

7

Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Bize öptürmedi varsın çeksın

O da bir türlü gönül yâresini

Leb-be-leb olsa da âyîne de yâr

Öpemez kendi de ruhsâresini

8

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Şimdi bildim yok imiş bir sana benzer nâşâd

Olabilseydim elinden senin âzâd gönül

Ağlatırsın beni sen ağlama dersin yine sen

Sen edersin bu kadar mihneti îcâd gönül

9

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Ne hoş bir zevk imiş bildim humâr-ı zevk-i istigrâk

Bu müdhiş vâkı'âtım dîde-i bîdârdandır hep

Değil bîgânededen agyârdan yâ vehm-i ferdâdan

Benim çektiklerim cev-r-âşinâ bir yârdandır hep

10

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Yuvasından atılan kuş gibi gönlüm inler

Onu hep sâz-ı mahabbetteki elhân avutur

Bir tesellisi yok efgân imiş ancak bu hayât

Böyle bir tıflı nasıl dâye-i devrân uyutur

11

Faûlün/Faûlün/Faûlün/Faûl

Misâl-i firâk u visâl oldu hep

Me'âl-i garîb-i hayât ü memât

Nedir âb-ı hayvânı insân bilir

O menba'da bulsun mu hayvân hayât

12

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Cânân temâyül etti de sînemde ağladı

Bülbül çemende konu perîşân pey üstüne

Çektim ayağı bâdeden öptüm dudağını

Billâh bu kevserin dahi içmem mey üstüne

13

Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün

Nihâl-i bahta hoş bak olma berk ü bâr için me'yûs

Bu bâğın gâh olur nev-bâve-i matlûbu gâh olmaz

Harâbât âşinâ bir zevkden bin zevk eder îcâd

Bu bezm-i köhne-şevkin bâdesinden neş'e-hâh olmaz

14

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün

Her dem nigâhı âşîka çîn-i cebîn iken

Agyâr o cepheden yine gül-bûse-çîn imiş

Bulmuş gönül cezâsını dünyâ vü âhiret

Bir gamze âh âfet-i dünyâ vü dîn imiş

15

Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün

Gözümden eşk-i gam rîzân olur kalbim olur sûzân

Bilinmez sûretâ Hak âb içinden nâr göstermez

Düşer der-hâb iken ruhsâr-ı dildâr üzre gîsûlar

Siyâh eyler de devrân tâli'im bîdâr göstermez

16

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Nîk ü bed cümle-i ef'âli ki senden bilirim

Hayrı ben şerrile bir cilvede seyyân görürüm

Bunu mü'min onu kâfir diye tefrik edemem

Aşk için küfrü de îmânı da yeksân görürüm

17

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Vâyedâr-ı istirâhat olmasın bir sâyeden

Sâye-i eltâfi ref' eyleser kim bî-vâyeden

Gâye-i hilkat tarîk-ı rahm iken bulmaz necât

Ayrılan bir ömr-i süflîyçün bu akdes gâyeden

18

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Misâl-i cûy-ı revândır bu kîl ü kâl-i zamân

Bekâ-pezîr olacak mâcerâ mahabbettir

Bilir mi havf ü recâ bir gönül ki kasdı onun

Ne bîm-i nâr-ı cehennem ne zevk-i cennettir

19

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Faûlün

Sen mâhı gönül tahtına şâh etmiş iken biz

Dîdârına bir lahza nigâh etmeyelim mi

Ma'zûruz efendim sana dil-beste-i aşkız

Bî tâb-ı mahabbet kalıp âh etmeyelim mi

20

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Zâhir âfâkında giryânî-i sevdâ subhumun

Bâriz a'mâkında târîki-i yeldâ leylimin

Korkarım âzâr-ı vicdândan olursan girye-rîz

Ey hurûşundan bugün handân olan vâveylimin

21

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Güler mi çehresi mülkün şebâbı ağlarken

Enîn-i millet-i mazlûmedir enîn-i şebâb

O zümrenin ki olur ihtilâsı aşk-ı vatan

Damarlarında taşar hûn-ı âteşîn-i şebâb

HÂDİSEVÎ KİT'ALAR²²**1**

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Eyliyorken nev-be-nev muhyî mücâhidler zuhûr

Ekseriyyet fikri pek minnetli bâr altındadır

İnhisâr ashâbıdır bunlar vatan-perverliğin

Bizde kâlâ-yı hamıyyet inhisâr altındadır

2

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Ağlamak gülmek diler seyreyleyen İstanbul'un

Tâli'-i pür-nekbet-i peydâ vü nâ-peydâsını

Devr-i hürriyyetle zâhir farkı devr-i sâbıkın

Şimdi seylâb-ı sakâ teksîr eder mecrâsını

3

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

İbret alsak bâri istikbâli te'mîn eylesek

Hâlimiz muhtâc-ı tedbîr-i siyâsettir bugün

Bizde görsün içtimâ' etmez diyen zıddeyn için

Bizde hürriyyet nıgehbân-ı esârettir bugün

²² Meşrutiyetin ilanından sonra. (Yazarın notu)

4

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Yolcular sermest-i gaflet râh-ı millet pür-hatar
 Hak bu demler yâver olsun ümmet-i merhûmeye
 Maslahat keyfen siyâset örfen olmuş müstedâm
 Veyller bir böyle meşrûtiyyet-i mevhûmeye

5

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Kalb-i mecrûh-ı vatandır çâk çâk olmuş yatan
 Gelse mahşerler dirilmek yok bu müthiş fevtten
 Tabl-ı şâdî sûr-ı İsrâfil'i tanzîr eyleyip
 Urmasın beyhude dem ve'l-ba'sü ba'del-mevtten²³

6

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

«Siper», cezbetmemiş düşmüş de yakmış ra'd-i istibdâd
 Dağılmış bezmi “şûrâ”nın duman çıkmış zemîninden
 Düşerken dâneler âvâz-ı istimdâdı bastırmış
 Bu muzlim kubbenin bir mâcerâ kalmış tanîninden²⁴

²³ 31 Mart 1325/1907 vak'a gecesi davul çıkarılmıştı. (Yazarın notu)

²⁴ Bu vak'ada “Siper-i Sâika”, “Şûrâ-yı Ümmet” ve “Tanin” gazetelerine ait matbaalar yağma ve tahrip edilmişti. (Yazarın notu)

7

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Yalancının mumu yanmış değil sabâha kadar

O şeb gelir ki söner yıldızın sirâcı düşer

Çıkınca bâmına erbâb-ı i'tilâ bir gün,

«Velî-i ni'met-i bî-minnet»in de tâcı düşer

8

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

Bu hâle gözyaşı dökse revâ ki eslâfın

Harâbe oldu müberrâtı gitti peyderpey

Teâkub etmede bak çeşmeler karîn-i türâb

Kitabeler “ve ... mine'l-mâi külli şey'in hayy”

9

Mefûlü/Mefâilün/Mefûlü/Mefâilün

Uşşâk-ı perîşanın bin rişte-i sevdâdan

Şîrâze-tırâz olmuş mecmû'a-i feryâdı

Ben şâir-i handânım feryâda mahal vermem

Pür-hande olur cânân kalbimde Yaşar Şâdî²⁵

²⁵ “Yaşar Şâdî” merhumun “Hatırât-ı Meşâhir” isimli mecmuası için. (Yazarın notu)

TÂRİHÎ KITALAR

1

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Hızr-ı ferrûh-pey gelip erbâb-ı azm ü himmetin

Rehber-i te'yîd olur a'mâl-i hayr-efzâsına

Bâ-i bismillah alıp yazdım güher târîhini

Bed' olundu rıhtımın bir vefk-ı bâl imlâsına

(1318/1900)

2

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Bâg-ı cennetten sürûşân çıksın istikbâl için

Yumdu dünyâdan gözün bir duhter-i sîmîn-beden

Ayn-ı âlem ağlamaktan çıktı târîh oldu bu

Gözlesin gözler nihân Nâdîde Hanım dîdeden

(1318/1900)

3

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Şâir-i ârifdi Hafız Zühdî-i deryâ-dil âh

Etti deryâ-yı felâkette garîkân irtihâl

Cevherîn târîhidir İhsân bu mısra' fevtinin
Zühdi Efendi'ye cây oldu yem-i gufrân bu sâl
(1332/1913)

4

Mefâîlün/Mefâîlün/Faûlün

O dürr-i şâhvâr-ı ismet ersin
Amân ey zü'l-atâ dîdâr-ı pâke
Budur târîh-i cevher-dârı İhsân
Cevâhir âh gitti düştü hâke

(1333/1914)

MANZUME

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Bir seher bîdâr olup ettim temâşâ-yı bahâr
Nâzenînân-ı Sıtanbul seyre çıkmış nâgehân

Goncalar ekşâde-leb sular akar âheste-rev
Nağmeler tutmakta bülbüller gazelhân mutribân

Elde zâhir câm-ı sahbâ dîde mahmûr-ı safâ
Sâkiyân-ı bezm-i sevdâ cümle dâmen dermiyân

Aşka düşmüş meh-likâlar devr edip pervâne-vâr
Bezm-i Sa'dâbâd'a vermişler Çerâgân'dan nişân

Neş'eden meyden terennümden safâdan muttasıl
İşve vü nâz ü edâ vü şîve olmuş yek-zebân

Başlamış tanzîre erkânın rubâiyyâtımın
Çâr erkânın Sıtanbul'dan çıkıp çâr ebruvân

Âşık-ı dîdâra hâlen buseler vermektedir
Nâz-perver bî-vefâ fettân iken her dil-sitân

İhtiyârım gitti elden mest-i şevk olmaz mıyım
Misl-1 cân döndükçe etrâfımda şûhân el'amân

Câna yettim ben hem aldım her birinden bûseler
Nakd-i cân olsun reh-i cânânda nakd-i râyegân

Böyle zevk-â-zevk bir âyîn için bâis nedir
Söyleyin lütfen dedim ey turfa-gûyân-1 zamân

Aytdılar: Bilmez misiz ey şâir-i mu'ciz-edâ
Çıktı dîvân-1 Nedîm-âsâ mutarrâ armağan

Bâgbân-1 himmet olmuş hemdemin şâir Nihâd
Nev-zemîn-i şî're tarh etmiş semâvî gülsitân

Bastırıp dîvânı ehl-i zevki tehyîc eylemiş
Âşıkân-1 devre açmış yani genc-i şâyegân

Söylenir dâim bu himmet üzre tâ dîvân-1 haşr
Şâd olur cennetde hem rûh-1 Nedîm-i nüktedân

Mey çıkar İhsân için sâkî bu târîh üstüne
Çıktı dîvân-1 Nedîm etsin güzeller hırz-1 cân

(1341/1922)

5

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün

Pür-fazîlet pür-vefâ bir şâir-i hassâs iken âh

Azm-i firdevs etti Şâdî kaldı yâd-ı ihtirâmı

Çıktı bir âvâz-ı mâtemden güher târîhim İhsân

Gitti hayfâ kalbden Şâdî Yaşar dillerde nâmı

(1341/1922)

6

Rübâi Vezni

«Şadî» vü «Fu'âd» hem «Nihâd» olmuş idik

Mânend-i dü-beyt bir safâhânedede zayf

Bir mısramız düştü bugün âh «İhsân»

Nâşâd kodu gitti bizi Şâdî hayf

(1341/1922)

7

Feilâtün/Feilâtün/Fa'lün

Dest-i bî-add-ı zamân fevtiyle

Açtı bir safha-i hûnîn ü siyâh

Çıktı bir cevher târîh İhsân

Gitti Cûdî gibi fâzıl eyvâh

(1344/1925)

DARB-I MESELLERDEN KITALAR**1**

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Rište-i vahdeti etmezsek eđer takviye biz

Yolumuz mühlîke-i hufre-i idbâra çıkar

Ne kadar sahte revîş sahte vatan-perverlik

Gün olur cümlemizin ipliği bâzâra çıkar

2

Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün/Mefâîlün

Bugün zulmet-nümâ ferdâ bizimçün gam değil zîrâ

Açıktır yol sa'âdet bir tesâdüften ibârettir

Biz olduk şehsuvâr-ı esb-i devlet sâhib-i dârât

Bizim dâh-dâhımız var: at elindir çul emânettir

3

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Hîlekârân mefsedet âlûdegân meydan bulur

Var iken devletliler nezdinde el'ân iltimâs

Âb-ı tensîkat akıp çirkâbı tathîr eylemez

Şimdilik ahvâl efendim eski hammâm eski tâs

4

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Kadrodan hâriç olup vâkıf-ı hükm-i karakuş

Çünkü ta'yîn edilir fâzıl-ı remz-i ebced

Olur âmed şüd-i devrân ile ahvâl-i zamân

Mazhar-ı sırr-ı “ked û reft u bâdıncan âmed”

5

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Hani meydanda eser lâfla değirmen mi döner

Derede kurbağalar ses çıkarır vakvak ile

Bizde yok fikr-i alâ lâf atarız subh u mesâ

Leyleğin bâd-ı hevâ ömrü geçer laklak ile

6

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Akl u iz'ândan mu'arrâ âlemin

Bâkil ü Mecnûn-vâr zırlağı var

Kubbe ötsün sen de gel koy bir sadâ

Koy desinler bunda şâhın bâğı var

7

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Ukalâdan geçinir turfa-reviş mecnûnuz

Başımız boş düşerek yollara kırdık çok put

Yaya kaldık yolumuz menzile olmaz vâsıl

Ata kimler vere ot sen zut efendim ben zut

8

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Vermedin reng-i hakikat boyadın her boyadan

Varsa şâyet unutup asmadığın bir âveng

Şu televvüngeh-i âlemde o noksânı da yap

Boyadın her boyadan kaldı hemen fıstıkî reng

9

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Yedin artıkları meclisteki a'zâya hemân

Salladın hayli kavuk bezmin olup dalkavuğu

Seni ra'nâ biliriz ötmeye, horozlanma bize

Hancının yolcu yüzünden geçinir her tavuğu

10

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Evliyâ-yı ni'metin ahvâli dâim böyledir

Ekl ederler lübbü âdem olsa atmazlar kabuk

Bahsi ciddiyetle tut kâfi hayâl ü kîl ü kâl

Sanma kendin buğday anbarındasın ey aç tavuk

11

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Nene lâzım aşık atmak o büyüklerle senin

Bir şütür-gürbe edâdır bu yazıktır emeğe

Dem olur çifte de atsan çıkamazsın zîrâ

Yük olurmuş derisinden devenin bir eşeğe

12

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Hayli fırsatlar kaçırdın gösterip beyhûde hırs

Ehl olanlar bekleyip urmuş gözünden turnayı

Âkıbet aldın nasîb “el-hâsidü mahrûm”dan

Sen çalarken zurna çıkmış toplamış el parsayı

13

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Bu kıtalgâh-ı fenâdan seni bîçâre koyun

Sanma bir lahza ki kassâb-ı cihân sağ çıkarır

Râhat etmekse muradın çobanın gönlünü yap

Çoban isterse eğer bir tekeden yağ çıkarır

14

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Âyîne-i endîşede bir gerd-i hatâ yok

Göstermedi yüz çehre-i maksûd ne yapsın

Hep böyle tesellî ediyor kendine zîrâ

Ma'bûd ki vermez sana Mahmûd ne yapsın

15

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Muttasıl çarpışmadan olmuş rakîbân nâ-ümîd

Ya'ni her yandan kemik kavgası pâyânsız gelir

Bir meseldir söylenir dâim ısırılmaz it iti

Dinsizin ammâ ki hakkından da îmânsız gelir

16

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Bulduğun şeyle kanâat ediver fâre misin

Etme beyhûde tama' uyma dönüp buyruğuna

Hirre-i dehre sakın olma gıdâ-yı dendân

Delğin pek dar iken takma kabak kuyruğuna

17

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Anlamazken bahsi sallarsın başın

Her sözünden nağme-i hay hay çıkar

Son peşîmânlık müfid olmaz beğim

Hay hayın ardınca çok vay vay çıkar

18

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

- Olsa imkân - o kadar hîlede mâhir ki rakîb

Yük arar beyzâda tâ gökteki ecrâmı kapar

Eder enkâz-ı hayâliyle binâ-yı evhâm

Bulsa bir akça dokuz kubbeli hammâm yapar

19

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Yaya kaldık varalım menzil-i maksûda hemân

Bizi külfetlere hayretlere salmış işimiz

Şimdi bir na'l ile bilmem yola olsak mı revân

Daha üç na'l ile bir tek ata kalmış işimiz

RUBÂÎLER

1

Mir'ât-ı mahabbette budur nakş u tirâz

Nevbetle olur cilve-nümâ nâz ü niyâz

Bir devrine erdik ki bu hayret-gâhın

Dilberler eder niyâz âşıklar nâz

2

Hâlâ mı cefâ nârına sûzân olayım

Lutf et bana ıyd-i vasla şâyân olayım

Ben cânımı nezretmişim İsmail'im

Al tuhfe-i kurbânımı kurbân olayım

3

Bir câm çekip gezince dil-i âfâkı

Bir hâlete girdi vech-i bâkî sâkî

Sâgar kırılıp meygede vîrân oldu

Gönlümde hemân kaldı o sâkî bâkî

4

Meclisde ne dem kaldı ne sohbet kaldı

Gönlüm o güzel sohbe hasret kaldı

Pür-hande terâneler hâmûş oldu bütün

Gûşumda bir âheng-i mahabbet kaldı

5

Aşkınla olurken bana em sem içsem
Emsem ne olur la'lini bir dem içsem
Gelsen kadeh-i vasla serâpâ ey mâh
Bir şeb seni içsem yine içsem içsem

6

Açıkların ervâhını hayrân inlet
Kuhsâr-ı tecellîde perîşân inlet
Dönsün bu semâhânedен cân ü cânân
Nây-ı dili bir âh çek İhsân inlet

7

Timsâl-i cemâlin ki gönülden geçti
Bak jâle-i aşka berk-i gülden geçti
Yâhûd bürünüp de reng-i mehtâb-ı âle
Mir'ât-ı safâ-nümâ-yı mülden geçti

8

Bir âfeti aldı bak bir âfet gitti
Kudret yanarak bende tahammül bitti
Bin şekline hüsn ü aşkın oldum şâhid
Âyîneye âyine tekâbül etti

9

Cânânımızın nâmını vuslat komuşuz
 Dönmüş ara yerde bir de firkat komuşuz
 Yok öyle değil sîne-i sad-pâreye biz
 Firkat diye bir dûzah-ı hasret komuşuz

10

Billâhi ne senden ne de benden söyler
 Peyveste cihân şimdi vatandan söyler
 Her şey bana nâzende vatan sensin sen
 Senden bana her şey bana senden söyler

11

Hâlâ bilemem onda ne hâlet geçti
 Bir devr idi devre-i sa'âdet geçti
 Ben vakf-ı temâşâ-yı tahassür kaldım
 Rü'yâ gibi geldi ân-ı vuslat geçti

12

La'lin içerek mi câna ben cân katayım
 Mihrâb-ı dü-ebrûda mı bilmem yatayım
 Kaldım ara yerde vâkîf-ı aşk u hayret
 Meyhâne mi mescid mi deyip cân atayım

13

Ey şûh-ı cefâ-pîşe aman pâmâlim
Gittikçe garîb oldu benim ahvâlim
Benden bana hep seninle sevdâ geldi
Senden sana çok şikâyetim var zâlim

14

Dildâdelerin cevrine çoktur derler
Hicrânına bir âteşten oktur derler
Lutf et de gönül kırma yazıktır zîrâ
Dil yâresinin devâsı yoktur derler

15

İster elem ü cevr ile pür-derd olayım
İdbâr u felâketle gerek ferd olayım
Nâmerde eğer minnet edersen İhsân
Nâmerd olayım ben dahî nâmerd olayım

16

Cehl âfet-i cândır ana kurbân etme
Bîgâne-i cânâne-i irfân etme
Fermân-berim ahkâmına neylersen et
Yâ Rabb beni hem-sohbet-i nâdân etme

17

Âvâre gezen o nâ-şekîbiz şimdi
 Âgûş-ı vatanda hep garîbiz şimdi
 Bîçâre vatan biz de devâ istiyoruz
 Hem hastayız âh hem tabîbiz şimdi

18

Düştüm ham-ı gîsûya dolaştım kaldım
 Bilsen ne düğümlerde bulaştım kaldım
 İzhârı da ızmârı da aşkın müşkil
 Bilmem ki ne halt etmeli şaşım kaldım

19

Nâgâh açılıp bâg-ı emel soldu bugün
 Cânâna ayân oldu nihân oldu bugün
 Biz mest-i şarâb-ı tal'atız şîşe tehî
 Hurşîdi gören gözlerimiz doldu bugün

20

Kûhsâr-ı mahabbette tanînim çıkmaz
 Feryâdına feryâd-ı hazînim çıkmaz
 Bir âfet-i cân kırdı gönül câmını âh
 Âh eyleyemem şimdi enînim çıkmaz

21

Hüsrân yelinin dem-i bahârı yokmuş
Hicrân şebinin de bir nehârı yokmuş
Ben keştî-i akla yelken ettim İhsân
Ummân-ı mahabbetin kenârı yokmuş

22

Yattıkça bu cânda gamzelerden peykân
Derd ü elem-i aşka bulunmaz pâyân
Derdin elemin hepsi devâ-cûlardır
Bîçâre gönüllerde bulurlar dermân

23

Bir mâhı ki vermekte idim cân lebine
Düşmüştü siyeh zülfü semen gabgabına
Nâgâh alıp âgûşuma erdim birden
Hem vuslatının rûzuna ben hem şebine

24

Mestâneliğim sanma ki sahbâdan olur
Sahbâ-yı mey-i neşve-i evlâdan olur
Yandıkça çerâg-ı nûr olan bir kalbin
Pervânesi hep şem'-i tecellâdan olur

25

Âyîne-i hâdisâta bin çehre gelir

Rindâna fakat muhît-i gam katre gelir

Dünyânı sen âşiyâne-i firdevs et

İnsan dediğin cihâna bir kerre gelir

26

Alsan ele zülf-i yâr ü câm-ı zer hîç

Olsan dahî şehriyâr-ı sad-kişver hiç

Bir dem gibi rûzgâr hîçi müncer

Zevk ü gam-ı rûzgâr hîç-ender-hîç

27

Olmaz mı safâ bezmine peyveste gönül

Hicrân döşeğinde ağlıyor hasta gönül

Âhengine bak tarz-ı nev îcâd etmiş

Sâzende gönül, güfte gönül, beste gönül

28

İhsân yine düştü fitne-i gîsûya

Sayd oldu bu dâm içinde bir âhûya

Bîçâre rubâî söyleyip gezmededir

Nâçâr dûçâr oldu o çâr-ebrûya

29

Bulmam o mezâkı feyz-i sâgarda bile

Sâgarda değil de zevk-i kevserde bile

Bir mest-i sabûhiyim ki ben gözlerinin

Bîdâr olamam sabâh-ı mahşerde bile

MİZAHÎ MANZUMELER

BİR HALÎL-İ PÂK-NİHÂD LİSÂNINDAN

Mefûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Faûlün

Sadrında bu mülkün ne reîsim ne müdîrim

Âfâk-ı mahabbette melâmetle şehîrim

Ben Âdemim etmek dilerim nev'imi âdem

İrfanla yoğurmuştur ezel desti hamîrim

Reşk-âveriyim ziynetiyim atlas-ı çarhın

Zîr-i kadem-i yârda bir köhne hasîrim

Bilmem bana sorsan ne mahal belde-i uşşâk

Aşkın bütün ahvâline ammâ ki habîrim

Kıs kıs gülerim müdhike-i âleme lâ-kayd

Zevk-âver olur tarz-ı mizâh üzre safîrim

Bir başka sözüm lâf-ı siyâsetle işim yok

Amma acemistân-ı zerâfette sefirim

Berdâr olayım gâhi derim zülfüne yârin

Bilmem başa çıkmaz mı benim emr-i hatîrim

Mecnûn diyemem kendime Leylâ'yı sever o
Dîvâne de olsam yine ma'kûl-pezîrim

Devrân beni sevdâya düşürmüş yeni baştan
Tevfik-i Hudâvend ola her işte zahîrim

Heycâ-yi mahabbette muzaffer dahî olsam
Bir hüsnü müşîrin yed-i aşkında esîrim

Dünyâları bir göz yumup açtıkça yakardım
Bir göz süzüp etseydi işâret o müşîrim

Müjgânı sinân kaşî kemân ruhları tâbân
La'l-i lebi handân ham-ı gîsûsu abîrim

Şevkim emelim cân u dilim rûh-ı revânım
Şûhum güzelim pâdişeh-i işve-serîrim

Aşkıyla eder gönlümü rüsvây-ı mahabbet
Hüsnüyle alır fikr-i perîşân ü kasîrim

Her subh u mesâ âşık u ma'sûk olurum ben
Bir cilvede bin nâz ü niyâz eyler o mîrim

Pür-şîve güler gamze diler dîdelerimden
Mülk-i dile bilmem o mu ya ben mi emîrim

Etrâfımı almış bir alay gürisne çeşmân
Ben seyredirim mâide-i hüsnünü sîrim

Şermende-i ihsânıyım ol çeşmi kebûdun
Düştüm kara sevdâsına bâbında ecîrim

İhsân bilir ancak dil-i pür-sûzumu İhsân
Ma'lûm olamaz gayriye esrâr-ı zamîrim

Hem-mesleğim ey yâr-i kadîmim beni kurtar
Pend et bana pend bana pend et bana pîrim

7 Şubat 1336/1917

BİR LATİFE

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Faûlün

“Şâdi”ye denir fenn-i belâgatta “Hocendî”

Beyne’ş-şu’arâ gelmedi dünyâya menendi

Hikmette tefelsüfte “Felâtûn”-ı zamâne

Mânend olamaz kendine Allâme-i “Kindî”

Bin def’a şeker çiğnemededen tevbe ederdi

Tatsaydı eğer lezzet-i güftârım “Kandî”

Gâhî sözü defterlere dîvanlara sığmaz

Gülmekten ölür varsa onun zevkine “Handî”

Şâir diyerek kendi eder kendini takdîm

Vardır bu komedyada onun haylice fendi

Eş’ârını etfâl-i zamân eyledi evrâd

Hâcet komadan gayriye hep kendi beğendi

Allâh için akvâli de ef’âline uygun

Pek çok iş eder sonra verir âdeme pendi

Bir özge zerâfette eder nükteye âgâz
Garsonlara marsonlara derken beyefendi

Endâmı levend oldu mu yaş bahsine bakmaz
Ceylan diye vasf etmede her kadd-i bülendi

Kırk kâse aşûra yedi Taşteknede²⁶ bir gün
Dergehde semâ' etti ederken dedelendi

Bir lahza doyup kanmadı ol batn-ı mu'azzam
“Kırk Çeşme’lerin ağzına bağlandı su bendi

Hem câmi’e hem deyre sen ey şem’a veren zât
Vey zülf-i bütân gerden-i îmânı kemendi

Olmuştu onun tavlasi ıstabla-i gerdûn
Reftârına taklîd edebilseydi “Semendi”

Âvaze-i ilmin duyulur “Atpazarı”ndan
Peykin olamaz Atpazarî Osman Efendi

²⁶ Aksaray civarında Taşteknede’deki dergâh. (Yazarın notu)

Sabrım gibi had yok senin evsâfına ammâ

Ben neyliyeyim kâfiye tenk oldu tükendi

Allâh için üstâd-ı sühansın yine Şâdî

İhsân bu latîfeyle eder arz-ı pesendi

2 Kânûnısâni 1339/1920

İYDİYYE

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Iyd-ber-ıyd-i sa'âdet denilen andır bu

Çünkü tebcîle de takdîse de şâyândır bu

Başkumandan Paşa binler yaşasın varolsun

Münci-i mülk ü vatan gâzi-i devrândır bu

Konferans üstüne hâkim yine İsmet Paşa

Ne kumandandır İlâhî ne kumandandır bu

Bugün üç bayramı bir anda biz idrâk ettik

Iyd-ı sulh ü zafer ü millî ve kurbândır bu

Günü mihr-i şeref ü fevz ile rûşen-terdir

Şebi tâbende-likâlarla dırahşândır bu

Görmeyen devr-i Nedîmâyı gelip seyretsin

Fener alayı değil özge çerâgândır bu

Neş'eler tantanalar şa'saalar var yer yer

Heyecânlarla akan seyl-i hurûşândır bu

İşte pür-debdebe bir başka temâşâ geçiyor
Göz kamaşmaz mı bu seyrâna ne seyrândır bu

Acemistân bayılır gıpta-i cân-fersâdan
Leşker-i muhteşem-i milket-i Tûrân'dır bu

Ne de çok izcisi var boksörü futbolcusu var
Cümle etfâl-i sebak-hân-ı debistândır bu

Sanma bir başka oyundur şu voleybolla tenis
Şekl-i asrîde birer gûy ile çevgândır bu

Açılan ağlara onlarda nigehbânlara bak
Beykoz ağzında kurulmuş gibi dalyandır bu

Biraz ahvâl-i zamândan da gerek bahsetsem
Kalem-i ucbe-ter-i safsata-gûyândır bu

Yüzemezmiş denilir lâf ile peynir gemisi
Bu lafin bir sonu gelmez mi ne çan çandır bu

Yem-i bî-sâhil-i aşk üzre dil âvâre gezer
Gemisin kurtaracak var ise kaptandır bu

Şi'r ü fen tarlasının sebzesi pek başka olur
Kim demiş bakla vü şalgam ü badıncandır bu

Bak şu bostân-ı hayâlin ne geniş sâhası var
Korkuluklar bitiren bir ulu bostândır bu

Yemez içmez denir ammâ ne perîdir ne melek
Gayr-i fi'âle çıkan zümre-i insândır bu

Zülfikâr-ı kalem almış ele üstâda bakın
Bû Alî rütbe Emîrî-i sühandândır bu

Emelin câmını nûş eyledi Nîşî Yahyâ
Urfa ağzıyla bugün dillere destândır bu

Şâirin tarlası mânend-i cinân olsa ne var
Ona mevrûs-ı peder hâk-i Horasân'dır bu

Bu ne bir nesr-i hecâdır ne de âheng-i arûz
Dest-i sıbyânda figân eyleyen ozandır bu

“Toplanıp ehl-i hevâ her biri bir sâz çalar”
“Bar”ı seyret ne acâyip kafeşantandır bu

İçilen cibre değil viski ya şampanya değil
Türk Ocağı'nda dolar kâse-i ayrandır bu

Ne müsâvât-ı telebbüs ki bu yok fark edecek
Pantolondur bu cekettir bu ya fistândır bu

Demidir yazsa gazel tab'-ı zerâfet-pîşem
Çıkarır sâhile gevherleri ummândır bu

Akl u iz'ân dağıtır zülf-i perişândır bu
Gerden-i âşık-ı bîçârede urgandır bu

Leb kiraz elma yanak çehre-i dilber mi olur
Bunda güller açılır tâze gülistândır bu

Meyve-i vuslat için kim demiş olmaz olmaz
Bir gün elbette olur âlem-i imkândır bu

Cism-i şeytâna görünmez denilirken cânân
Görünür gözlere ammâ ne de şeytândır bu

Yanar elbette gönül yorganı mânend-i abâ
Pister-i hacle-i vuslattaki yorgandır bu

Aldı etrafımı en sonra şu fettan hûbân
Sonu dervişlerin harman-ı hûbândır bu

Sanma bostanda biter cân-ı Hammâmîzâde
Külhan-ı aşk-ı civânânda yanan cânıdır bu

Ederim ben ona udhiyye-i cânım kurbân
Sevdiğim derse eğer sevdiğim İhsân'dır bu

24 Temmuz 1339/1923

HAMSI KASİDESİ

Mefûlü/Mefâilün/Faûlün

Bir subh-ı safâ-nümâ-yı hamsi

Eylerdi gönül recâ-yı hamsi

Kâ'ildi hemân uzaktan olsun

Bir tuhfe-i merhabâ-yı hamsi

Göstermedi mevsiminde zîrâ

Dîdârını dil-rübâ-yı hamsi

Bir yıldır o yâr-i cân görünmez

Yok gördüğümüz vefâ-yı hamsi

Âşıkları kaldılar tiril hep

Mevcûdu edip hebâ-yı hamsi

Zevrakçe-süvâr-ı zevk iken ben

Kaldım bu sefer yayâ-yı hamsi

Üftâde-i cân-fedâ-yı esmâk

Dildâde-i mehlikâ-yı hamsi

Kâlâsını hep giyerken eller

Sırtımda benim abâ-yı hamsi

Ni'met-çeş-i hân-ı lutfu agyâr

Ben subha-keş-i hecâ-yi hamsi

Bigâneye türlü türlü taltîf

Bîçâreye hep ezâ-yı hamsi

Bir veçhile bulmamış ifâkat

Bîmâr-ı der-i şifâ-yı hamsi

Ben nerdeyim âh o yâr nerde

Doğmaz mı bu yerde ây-ı hamsi

Âlâ-yı hayâtı verseler de

Ben etmez iken fedâ-yı hamsi

Gördükçe bu rütbe cevri ü hirmân

Etmez miyim iştikâ-yı hamsi

Aşhâne-i dilde çünkü pişmez

Bir çorba ya tarhanâ-yı hamsi

Bir sofrada tek soğan bulunsa

Eyler bu da iktizâ-yı hamsi

Envâ-ı ta'âmı şöyle dursun

Kâfiydi şu bazlamâ-yı hamsi

Ben sîh-i tahassüründe biryân

Agyâre de çatlamâ-yı hamsi

Bilmem ki neden bu yerde açmaz

Bir baklava oklavâ-yı hamsi

Cennette de çünkü mâ-hazarmış

Zevk ehline baklavâ-yı hamsi

Binlerce papel piyango nerde

Çıkmaz bana tombalâ-yı hamsi

Korkum bu ki ey gönül olursun

Dîvâne-i zırnanâ-yı hamsi

Ben böylece söylenip dururken

Duydum gibi bir nidâ-yı hamsi

Bir hâtif-i gaybdan işittim

Bir müjde-i cân-bahâ-yı hamsi

Ayniyle vukû'a geldi zâhir

Fikrimdeki hulyâ-yı hamsi

Te'yîdine ben şitâb edince

Tasdîk ile kethüdâ-yı hamsi

“Çıkmış -dedi- hamsi dîde-rûşen”

Var destine koy kınâ-yı hamsi

Tenvîr-i uyûn-ı âlem etmiş

Bak şâhid-i dil-güşâ-yı hamsi

Açmış yine gülsitân-ı deryâ

Bin türlü şükûfe-hây-ı hamsi

Yelken kürek eylemekte avdet

Dolmuş yine çok dubâ-yı hamsi

Dağlardan alır cevâb-ı müjde

Öttükçe şu zurnâ-yı hamsi

Zil zurna eder bu halkı sermest

Çaldıkça şu darbukâ-yı hamsi

Gördüm yine turfa mahşer olmuş

Sâhildeki hûy u hây-i hamsi

Mahsûlünü tam deminde dökmüş

Sâhillere fabrikâ-yı hamsi

Âfâk-ı “tarab-füzûn”da çınlar

Âvâze-i vây vây-ı hamsi

Agnâm-ı safâyı da’vet eyler

Çak çâk öterek derâ-yi hamsi

Yâ Rab ne nevâ nevâ-yı cânân

İnler bu nevâda nây-ı hamsi

Sâhilde alay alay dırâhşân

Bin şanlı livâ livâ-yı hamsi

Her köylü livâ livâ kumandan

Ardınca alay alây hamsi

Alayımı şöyle et temâşâ

Aç dîde-i rûşenâ-yı hamsi

Seyriyle dolar şu cevfi mi'de

Lâzım değil iştirâ-yı hamsi

Vardır iki hâda haltı zîrâ

Hâ-yı hum-ı bâde, hâ-yı hamsi

Ummanları yer yer etti işrâk

Bâl ü per-i pür-ziyâ-yı hamsi

Sîmîn-beden üzre pul pul olmuş

Her nokta-i pür-cilâ-yı hamsi

Kavs-i kuzeh ondan aldı rengi

Tâbende yanar kabâ-yı hamsi

Avâze-i iştihârı şâyî'

Çıkmazsa ne var sadâ-yı hamsi

Reşk-âver-i agniyâ-yı devrân

Kârûn-ı zamân gedâ-yı hamsi

Bin ni'mete eylemiş tekâbül

Bir lokma-i mu'tenâ-yı hamsi

Ellerde sepet sepet taşırlar

Gûyâ ki cihân lâlâ-yı hamsi

Oynar uçar alsa âşık-ı zâr

Bir hamsi kuşuyla pâ-yı hamsi

Geçmiş boyu sarganayı seyret

Meydanda şu mosturâ-yı hamsi

Esmâk arasında şampiyondur

Hep kendi alır kupâ-yı hamsi

Envâ'-ı lühûme karşı durmuş

Meydân okumuş salâ-yı hamsi

Oldukça alev-feşân nümâyân

Nâr-ı şikem iştiâ-yı hamsi

Gânûn-ı vücûda at sıcakken

Yap destini bir maşâ-yı hamsi

Üstünde tüter duhân-ı anber

Pür-râyiha ıskarâ-yı hamsi

Bir bûy-ı latîfi var ki olmuş

Misk-âver-i mâsivâ-yı hamsi

Âlây-ı cinâne bakmaz âdem

Ekl ettiği dem tavâ-yı hamsi

Batmanla tenâvül etse doymaz

Doymaz yine nâşitâ-yı hamsi

Bir hafta ta'âma yer bırakmaz

Oldukça gıdâ gıdâ-yı hamsi

Pek çok götürür su gâfil olma

Küplerdeki tuzlamâ-yı hamsi

Bağlansa Şat ü Furât kanmaz

Cismindeki Kerbelâ-yı hamsi

Bir say hele kaç yumurtadanmış

Bak ortada kayganâ-yı hamsi

Mâder palamut denilse lâyıık

Zîrâ Şu torik babâ-yı hamsi

Uskumru, tekir, kefal, lüfer, ton

Olmuşsa da akrabâ-yı hamsi

Akreb görünür bu yüzden ancak

Sardalye, gümüş, çaça-yı hamsi

Envâ'-ı ta'âmı halt edermiş

Her işte Şu kaynanâ-yı hamsi

Bin türlü yapar olursa evde

Hâtun-ı kodesbanâ-yı hamsi

Ver bir varak-ı papel de doldur

Al destine bir kafâ-yı hamsi

Mevcûd ise ger galâ-yı es'âr

Meşhûd değil galâ-yı hamsi

Bir ok gibi çekti halkı gûyâ

Deryâlara attı yâ-yı hamsi

Bir şanlı vegâ vegâ-yı cûşân

Bir canlı gazâ gazâ-yı hamsi

Gâzîsi şehidi başka başka

Aktıkça akar demâ-yı hamsi

Gark etti nevâl-i bî-kerâne

Deryâları ablukâ-yı hamsi

Pek çok bulunur nevâl-i deryâ

Olmaz biri hem atâ-yı hamsi

Bir kulbeye iftikâr eden ferd

Sâhilde yapar sarây-ı hamsi

Bir şanlı arûsedir nişanlı

Dâmâd olacak âgâ-yı hamsi

Devletle murâd alır Trabzon

Konmuş başa bir hümâ-yı hamsi

Âlimleri hamsi-hâr olurlar

Şâirleri âşinâ-yı hamsi

Eylerse Huda'ya minnet eyler
Zevrakçede nâhudâ-yı hamsi

Esmâk-i bihâr cûşa gelmiş
Etmiş yine iktidâ-yı hamsi

Ka'rında yüzer yüzünde oynar
Her cilvede hoppalâ-yı hamsi

Çarliston olur edâ-yı raksı
Her nağmesi curcunâ-yı hamsi

Bir bestesi var ki rûh-perver
Yâlelli yâlellelâ-yı hamsi

Sen şî'rimi öyle boş mu sandın
Ey gâfil abuş-kafâ-yı hamsi

Bak sofrada zâhid-i asel-nûş
Âlemlere maskarâ-yı hamsi

Attıkça atınca tatlılardan
Olmuş yine mankafâ-yı hamsi

Bir lahza gelir mi sahve bilmem

Çeksem ona bir sopâ-yı hamsi

Sûff o bürûdetin ısınmaz

Yaksam dahi bin sobâ-yı hamsi

Haşlar seni âteş-i beyânım

Mânende-i haşlamâ-yı hamsi

Âlâ ile hiç âlay olur mu

Haddim mi benim âlây-ı hamsi

Vasfıyle revân kadehlerimden

Hep âb-ı bekâ fezâ-yı hamsi

Şâdân görünür revân-ı Cemşîd

İskender olur gedâ-yı hamsi

Ey hâme-i hoş-nevâ devâm et

Tarh-ı gazel et berâ-yı hamsi

Gönlümde var ibtilâ-yı hamsi

Beynimde eser hevâ-yı hamsi

Kaynar tavalarda canlı canlı

Oynar karalarda pây-ı hamsi

Kâşâne-i sîne bezm-i sevdâ

Humhâne-i mi'de cây-i hamsi

Mâü'l-hayvân imiş muhakkak

İksîr-i devâ-yı mây-i hamsi

Ta'tîr-i meşâm eder demâdem

Nâzende eser sabâ-yı hamsi

Âdem onu bin bahâra vermez

Bir hoş kış olur şitâ-yı hamsi

Bir başka gıdâ gıdâ-yı yektâ

Bir turfa-safâ safâ-yı hamsi

Her def'ada incilâ-feşândır

Cân çeşmine tûtiyâ-yı hamsi

Cân nakdi yolunda râyegândır

Ey dilber-i cân-fezâ-yı hamsi

Tâbende-likâ likâ-yı cânân

Raksında edâ edâ-yı hamsi

Hicrân ile bak sarardı çeşmim

Çekmiş beni kehrübâ-yı hamsi

Enginleri eyliyor işâret

Fikrimdeki reh-nümâ-yı hamsi

Bak sohbetim oldu neş'e-pîrâ

Bir sohbet-i Baykarâ'-yı hamsi

Etmez mi yâ ehl-i zevki tenşît

Manzûme-i hande-zây-i hamsi

Şâyeste bu turfa nazma verse

Bir câize pâdişâ-yı hamsi

Ya bir kofa şöyle kanlı canlı

Yâhud caba bir tavâ-yı hamsi

Yazdın yine bir nevîn kasîde

Ey kilik-i sühan-serâ-yı hamsi

Cûş eyledi mûsıkâr-ı şî'rim
Her nagmesi bir nevâ-yı hamsi

Dürdâne-i nazm-ı âbdârim
Hem cevher-i kîmyâ-yı hamsi

Âvâze-i kûs-ı nevbetimle
Olmuş yine pür-fezâ-yı hamsi

Te'yîdine geldi ka'r-ı yemden
Âvâze-i hay hây-ı hamsi

Bir böyle kasîde-i revânı
Ezberlesin esdıkâ-yı hamsi

Ehl-i şikem oldu mest-i lezzet
Câmımdan içince lâ-yı hamsi

Tab'ımdır olan bu nûktelerle
Bir şâir-i hoş-nevâ-yı hamsi

Teshîl-i trâş-ı nazm edince
Her def'a sabunlamâ-yı hamsi

Olmazsa da öyle zahmet-âver

Keskinse de usturâ-yı hamsi

Kâfi görünür bu rütbe tatvîl

Mânende-i sarganâ-yı hamsi

Artık yetişir lisân-ı tebcîl

Artık yetişir şakâ-yı hamsi

Binlerce de beyti bulsa bitmez

Tesbîh-i dür-i senâ-yı hamsi

Bir zimmet-i vâcibü'l-edâdır

“İhsân”a hemân du'â-yı hamsi

Ehl-i şikemin gıdâsı olsun

Her mi'dede imtilâ-yı hamsi

Her sofrâ-i ni'met ü mahabbet

Dolsun taşsın gıdâ-yı hamsi

Peydâ-yı dem-i nefâset etsin

Küplerde salamurâ-yı hamsi

Baştan başa gübre-zâra dönsün

Tarla-yı tütün-nümâ-yı hamsi

Cem'iyet-i ni'metin Hudâ'sı

Göstermesin ihtifâ-yı hamsi

Feyz-âver-i mülk ü millet olsun

Tâ rûz-ı bekâ bekâ-yı hamsi

5 Nisan 1928

KUDÛMÎYYE

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Faûlün

Hoş geldin eyâ mihr-i dırahşân-ı ma'ârif

Iyd oldu kudûmünle hazîrân-ı ma'ârif

Çıktın cihet-i kıbleden ettin bizi tenvîr

Sensin görünen âyet-i irfân-ı ma'ârif

Mısr-ı vatana Nîl-i mübârek gibi aktın

Ettikçe güzergâhını rubbân-ı ma'ârif

Etrâfı sarar zezeme-i nevbet-i Şâdî

Âfâkı tutar çın çın-ı elhân-ı ma'ârif

Hem-hâl-i behişt oldu bugün şehir-i Trabzon

Erbâb-ı ma'ârif dahî Rıdvân-ı ma'ârif

Dîdâr-ı şerîfinle şeref bulmak için hem

Fi'l-cümle olup lâbis-i kaftân-ı ma'ârif

Şevkinle şitâbân düşerek yollara geldi

Bir şanlı katar oldu şu kervân-ı ma'ârif

“Fi’l-cû” ile bir cümlede mezkûr olup evvel

İlm etmiş iken anları kurbân-ı ma’ârif

Devrinde fakat şimdi dolup taşmada hatta

Ceplerdeki evrâk ile cüzdân-ı ma’ârif

Sayd etmededir ilmi kemâliyle bu zümre

Boynunda taşır her biri hemyân-ı ma’ârif

Yâ Rab ne medâristi ne tahsîl idi ol

Hep “kâle yekûlu” diye çan çân-ı ma’ârif

Mâzîdeki ilm işleri i’fâl idi halkı

Fincanda kasırgaydı o tûfân-ı ma’ârif

Bir katre-i nâçîz idi evvelce bu mevcûd

Bak şimdi nedir koskoca ummân-ı ma’ârif

Türküm düşünürken ben o mâzîleri hâlâ

Mi’demde kabarmaktadır ayrân-ı ma’ârif

Hâlen yediden yetmiş tahsîl ile meşgûl

Ezberden okur dersini sıbyân-ı ma’ârif

Dünyâya gelip dâhil-i gehvâre olunca
Olmakta hemân dâhil-i esnân-ı ma'ârif

Cennet gibi mahlût olarak sahn-ı mekâtip
Birlikte okur hûri vü gılmân-ı ma'ârif

Mâzîye karıştı yok olup gûy ile çevgân
Futboldan alır kuvveti şübbân-ı ma'ârif

Her yerde bu yıl şanlı spor bayramı yaptı
Bir emr ile binlerce debistân-ı ma'ârif

Seyretse "Sokullu" bunu hayrette kalırdı
Seyrinde skûl ordusu hayrân-ı ma'ârif

Fermân-ı ma'habbetle demâdem atılırken
Cehl âfetinin boynuna tırpân-ı ma'ârif

Firdevs-i vatandan kovulup gitti sürüldü
Tâ Kâf dağının altına şeytân-ı ma'ârif

Zencîr ile hem dört yanı bağlandı sarıldı
Tutmaz bu yaman ifriti kaytân-ı ma'ârif

Tûbâ gibi eşcârı dönüp tersine bitmez
Pür-sebz bahâr oldu şu bostân-ı ma'ârif

Zâg u zaganın rağmına bin bir çiçek açtı
Bülbüllere cây oldu gülistân-ı ma'ârif

Bin bir koku neşr etti gülâbdân-ı kemâlât
Ta'tîr-i meşâm etti buhurdân-ı ma'ârif

Handân görünür yansa duman çıksa da hatta
Pür-kahkahadır gulgul-ı kalyân-ı ma'ârif

Âlâ-yı kemâl aldı taleb-kâr-ı fazîlet
Kâlâ-yı hüner sattı bezirgân-ı ma'ârif

İntâk ederim böyle zamân gördü mü bir an
Koysun elini göğsüne vicdân-ı ma'ârif

İşfâye vatan derdini her an eder izhâr
Her yerde tecellîsini Lokmân-ı ma'ârif

Fülk-i vatânı attı şu mersâ-yı necâta
Ummanları aşmakla şu kapdân-ı ma'ârif

Ey zât-ı a'lâ-pâye Necatî beyfendi
Fahrü'l-vükelâ zîver-i eyvân-ı ma'ârif

Gâzî gibi bir dâhî-i endîşeye peyrev
Endîşen olur böyle hükümrân-ı ma'ârif

Azmin bize gösterdi bu şehrâh-ı necâtı
Her kûşesi zîbende hıyâbân-ı ma'ârif

Tuttun yed-i himmetle girîbân-ı rehâyı
Pür-cevher-i ilm oldu şu dâmân-ı ma'ârif

Açtın alem-i ma'rifet âfâkına mülkün
Uçtan uca peyveste-i keyvân-ı ma'ârif

Meydâna atıldın ola meşkûr cihâdın
Sağ elde kılıç solda da kalkân-ı ma'ârif

Hâil olamaz eşheb-i a'mâline devrân
Sür git ki senindir yine meydân-ı ma'ârif

Yârân-ı ma'ârif dahi hep rehber-i irfân
Gayretleri her kûşede umrân-ı ma'ârif

Zulmetleri tenvîr ederek ma'bed-i ilme
Olmuş gibidir her biri şem'dân-ı ma'ârif

Ez-cümle bugün cây-ı emânetde Emîn Bey
Beyne'l-küberâ umde-i erkân-ı ma'ârif

Kânûn-ı fûrûzân-ı zekâdır ki demâdem
Kaynatmadadır başlara kazgân-ı ma'ârif

Zinhâr onu incitmeye söyletmeye gelmez
Şeytâna takar istese urgân-ı ma'ârif

Hep böyle birer türlü meziyyetle ser-efrâz
Dillerde bugün her biri destân-ı ma'ârif

Teşrîf-i kudûmünle olup mest-i muhabbet
Olsam yaraşır ben de gazelhân-ı ma'ârif

Lutf etse de bir lahza o fettân-ı ma'ârif
Mânend-i abâ yanmasa yorgân-ı ma'ârif

Zehrâbe-i hirmân içirirken bana her dem
Agyâre sunar mey dolu fîncân-ı ma'ârif

Cem'iyet-i hâtırdan eser koymadı bende

Bir zülf-i perîşânı kılâbdân-ı ma'ârif

Âyîne de ezberden okur Mantık-ı Tayr'ı

Tûtî gibi söyler şekeristân-ı ma'ârif

Mevcûdumu çekmekle tırıl koydu bıraktı

Kaldım bu cedel-hâne de üryân-ı ma'ârif

Âteş düşürür halvet-i irfâna şerârı

Yandıkça Hamâmî gibi külhân-ı ma'ârif

Mi'mâr-ı inâyetle yaparken hele yer yer

İlm uğruna yorgunlar için hân-ı ma'ârif

Yorgun gibiyim ben de bu yüzden ne var olsam

Ümmîde düşüp tâlib-i dükkân-ı ma'ârif

Nass oldu sözüm ma'raz-ı tıbyânde cihâna

Yazsın bu hakikatleri furkân-ı ma'ârif

Nesrimde nümâyân eser-i la'l-i Bedahşân

Nazmımda dirahşân güher-i kân-ı ma'ârif

Ben merdümek-i nûr-ı uyûn-ı şu'arâyım
Şâyândır olunca yerim a'yân-ı ma'ârif

Ben hâl ile müstağnî-i âzâde-beyânım
Olmam olamam câize-cûyân-ı ma'ârif

Kasdım şu kasîdemle samîmi-i beyândır
Olsun bu da bir tuhfe-i şükrân-ı ma'ârif

Takdîr eder elbette kârdân olan insan
Şâyeste-i ihsân olur İhsân-ı ma'ârif

Noksânımı afv et ki budur şân-ı vekâlet
Ey şanlı vekîl ebedî şân-ı ma'ârif

İlm ordusunun ettiği hep böyle du'âdır
Binler yaşasın böyle kumandân-ı ma'ârif

23 Haziran 1928

BERABER TERENNÜM(*)

Perî-i şî're her şâirden ziyâde mahrem ve kendi ta'bîr-i mütevâziânesi veçhile hayrû'l-halef-i Şâir-i A'zam Filorinalı Nazım Bey'in târîh-i edebiyatta şimdiden ihrâz ettiği mevki-i bülend-iftihârı çekemeyerek hakkında zeban-dırâzlıkda bulunanlar az değildir. Bunlardan biri de "Ak Baba"da "Kalender" mahlasıyla manzûmeler yazan Faruk Nafiz Bey'dir ki Nâzım Bey'in "Nesl-i Münevver" dediği tarîk-ı üdebânın pîşvâlarındandır. Nâzım'a karşı azizliklerinde pek ileri giden bu Kalender hakkında Nâzım'ın derdest intişâr olan "Hâtırât-ı Meşâhîr" unvanlı kitâbında parlak bir mukâbele-i şâirânesi manzûrumuz oldu.

Böyle neffis ve müskit şî're söz katmak bizim haddimiz değilse de, onun şâhid-i nâzenîn belâgati karşısında meslûbu'l-ihtiyâr olduğumuzdan her beyt-i dil-nişînine sekizer mısra ilâve, sonunda üç bend mikdârı zeyl ü ziyâde etmekten kendimizi alamadık. Bu cesâretimizde havâdis-i eyyâma karşı siyânet edilecek bir levha-i kıymetdârı -kaba saba da olsa- çerçevelemek arzusundan başka mânâ aranmamalıdır, yoksa mısra'larımızın muntazam asker önüne katılan başıbozuk alayı menzilesinde kaldığından mütegâfil değiliz:

Beraber Terennüm²⁷

- Filorinalı Nâzım'la-

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Faûlün

Şairliğe bîgâne olan nesl-i münevver

Her vech ile yontulmamış insanlara benzer

²⁷ Aziz kardaşım "Halil Nihad"la müşterektir. (Yazarın notu)

Şabb-i emred iken dün bugün olmuş da hat-âver

Aklınca diyor ben gibi bir şâ'ire berber

Hâmem uruyor can damarından söze neşter

Eş'âr-ı tirâşîdemi yok bilmeyen ezber!

A'zam diyen olmazsa da vardır diyen ekber

Bir kerre düşün kendini ey şâir-i asgar!

“Ben şâir-i a'zam değilim gerçi Kalender

Hayrî'l-halef-i şâ'ir-i a'zam bana derler”

Ben berberim ammâ ederim “Makber”i tezyîl

Erbâb-ı dehâ eylediler kadrime tebcîl

Dîvân-ı ezel kâtibi etmiş beni tescîl

Ettim ne kadar ilm ü hüner var ise tahsîl

Sâbit-kademim eyleyemem fikrimi tebdîl²⁸

Bilmem bu nasıl fitne, ne hâlet, bu ne tesvîl

²⁸ “Bin safсата etmez benim efkârımı tahvîl” de denilebilir. (Yazarın notu)

Âdâb ile gel eyle benim destimi takbîl
Beyhûdedir etmek beni bî-fâsıla techîl

“Bir sıska, sönük nazm ile bir kupkuru tehzîl
Faruk! Edemez kadr-i semâ-pâyemi tenzîl!”

Rezm-i edebin çünkü benim merd-i şecî’i
Seyr eyle de gör bendeki reftâr-ı serî’i

Bir manzaradır düşmanımın hâl-i fecî’i²⁹
Zihninden efendim atıver fikr-i şenî’i

Güftârım açar ukde-i düşvâr u menî’i
Tab’-ı hünerim andırır ummân-ı vasî’i

Var gülşen-i fikrimde benim feyz-i rebî’i
Bî-şâibedir cevherimin kadr-i refî’i

Takdis için İhsân-ı ilâhîyi tabî’î³⁰
Yazsam yaraşır fahr ile bin şi’r-i bedî’î

²⁹ “Fecî’i” yerine “vazî”i de denilebilir. (Yazarın notu)

³⁰ Elhak tabîîdir. (Yazarın notu)

İrfânımı erbâb-ı hased etmede inkâr

Meydanda durur her sene neşr ettiğim âsâr

Bundan mı ibâret nelerim var nelerim var!

Yazmakta devam eylerim olsan dahî bîzâr

Tûtî gibi durmaz olurum böyle şeker-bâr

Tab'ımdaki cevherleri hep etmedim îsâr

Kendim değilim eyleyen irfânımı izhâr

“Hâmid”le “Sezâyî” bana olmakta senâ-kâr

“Dâhîler enîsim bana meh-rûlar olur yâr

Takdîr edemez kıymet-i ulviyyemi agyâr”

Âlemde bugün varsa eğer Nâzım'a akrân

Gelsin ne durur işte açıktır ona meydân

Meydân-ı belâgatta benim merd-i sühandân

Ser-pençe-i zaptımda durur kişver-i iz'ân

Hayrânım olur “nâzır-i âyîne-i devrân”

Meddâhım olur yâd ederek nâmımı “İhsân”

Envâr-ı dehâ cephe-i pâkimde dırahşân³¹

Yok zât-ı edîbim gibi bir neyyir-i irfân

“Dâhîler olur şa’şaa-i tab’ıma hayrân

Şi’rim ne semâvî ki olur göklere perrân”

Gencîne-i pinhânına aklın kapatıldım³²

Sîm ü zer-i irfânla serâpâ donatıldım

Envâ’-ı le’âlî ile döndüm kuşatıldım

Evvelce değildim uzun ammâ uzatıldım³³

Her meclis-i irfânda bulundum aratıldım

Ben min-tarafillâh ebediyyen yaşatıldım

³¹ “Dehâ” yerine âkil mânasına “nühâ” da olabilir. (Yazarın notu)

³² Bu gencîne-i pinhânın kapısı açıktır. (Yazarın notu)

³³ Buradaki uzunluk kâmet-i fazilete aittir. (Yazarın notu)

Sizler gibi zannetmeyiniz hîçe satıldım

Yâhûd topal eşşekle kervâna katıldım

“Ben şâ’ir-i sehâr-tabî’at yaratıldım

Günden güne aktâb-ı me’âliye atıldım”

Destimde kalem yazmağa her lahza müheyyâ

Feyz-i nazarım mürdeyi ba’zen eder ihyâ

Bin vakvaka etsen de bulanmaz koca deryâ

Aç dîdeni bak eyne serâ eyne süreyyâ

Benzer ki müşevveş görünür çeşmine dünyâ

Zannım bu ki gördün yine bir korkulu rü’yâ

Baktın benim endâmıma sandın beni Yahyâ!

Yekdîgere benzer bütün insanlar olur yâ

“Âyînede görmüş gibisin kendini gûyâ

Dîvâne diyorken bana ey nâkil-i hülyâ!”

İzhâr ediyor aklını her fikr-i za'îfin
Yıllar geçiyor çıkmadı bir şi'r-i zarîfin

Bedhâh o kadar meşreb-i devvâr ü haffîn
Bir mertebe bâtil ki senin re'y-i sahîfin

Tersim edemez fırçası ressâm Münîfin!
Pek anlayamaz zannederim akl-ı şerîfin!

Askerde nedir farkı muvazzafla redîfin!
Taktîrine pek kanma her âvâre herîfin

“Taltîfine aldanma sakın Mîr Nazîf'in
İzlâline benzer dağılan ebr-i latifin”³⁴

Uydursa da akvâlini îcâb-ı kitâba
Teşvîkini tergîbini hîç katma hesâba

Düşmandır ezelden beri erbâb-ı şebâba
İstersen eğer git de su'âl eyle Cenâb'a!

³⁴ “Latifin” yerine “keşîfin” de denilebileceği Nâzım'ın eserlerinde münderiçtir. (Yazarın notu)

Dikkatle bak üstâdın olan hâne-harâba
Ehlinden al istersen eğer almak inâba

Terk eyle hatâ bâbını gir râh-ı savâba
Gûşunda senin bir küpe olsun bu hitâbe

“Benzer o nevâziş sen emîn ol ki serâba
Tasvîr-i hakîkat mı denir nakş-ber-âba”

Olmuşsa da beyne’l-üdebâ pek mütemâyiz
Bir mertebe yâ kudret-i şi’riyyeyi hâiz

Günden güne olmakta fakat cehli de bâriz
Yapmıştı onun resmini kerrât ile Râmiz!

İdrâk-i me’ânîde o senden daha âciz
Denmez ona meydân-ı ma’ârifte mübâriz

Olmuştur onun vasfı zebûn-küş mütecâviz
Nâzım beyefendiyle desek şöylece câiz

“Tevcihe nazîfâneye bel bağlama Nâfiz
Şâirliği Hak vergisi addetmeliyiz biz”

Vaktiyle de zirzop sayılırdın şımarıktın
Noksan ki aklın biliriz eski kaçıktın

Lâkin yine pek böyle değildin uyanıktın
Akrânına nisbetle biraz fikri açıktın

Bed-mest değildin bu kadar ba'zen ayıktın
Aklınca kalenderliğe saptın bizi sıktın

Kârîlerinin ağzına her herzeyi tıktın
Yazmaktan usandın sanırım sen bile bıktın

“Vâdî-i kadîmin ne sönük nâzımı çıktın³⁵
Şahsiyyet-i şî'riyyeni birden bire yıktın”

³⁵ Buradaki Nâzım, Kalender'dir. (Yazarın notu)

Ey hâmesi destinde gülünç olmaya âlet

Ey her sözü bir huccet-i garrâ-yı cehâlet

Ey dest-i meşiyette bir u'cûbe-i hilkat

Ey tarz-ı kadîm üzre eden nazma cesâret

Ey Ak Baba bâliyle uçan serçe-i hilkat

Mef'ûl ü mefâil ile ötmekse zerâfet

Olmaz o kadar kutb-ı şimalîde bürûdet

Aklın sıra ettin kudemâ tarzına rağbet

“Şehrâh-ı teceddüdde yürürken bu ne ric'at

Göz aç ki devâm eyleyecektir bu fecâ'at”

Nazmında ayân olmada ma'nâ-yı sükûtun

Zîrinde nümâyân olur imzâ-yı sükûtun

Bâzâra çıkıp ipliği kâlâ-yı sükûtun

Alnında zuhur eyledi damgâ-yı sükûtun

Kondüktörüsün sanki tramvây-ı sükûtun
İndin çabucak ka' rına deryâ-yı³⁶ sükûtun

Dağdan dağa aksetti heyâ-hây-ı sükûtun
Farkında değilsin bu mu'ammâ-yı sükûtun

“Göz aç ki yazıktır bu temâşâ-yı sükûtun
Bir dâğ oluyor kalbime ifşâ-yı sükûtun”

³⁶ Deryâ yerine gayyâ da demek de câizdir. (Yazarın notu)

RE'SEN TERENNÜM

Mefûlü/Mefâilü/Mefâilü/Faûlün

Gör nâzım-ı devrânı bugün bir eşi yoktur

Volkan gibidir fikri fakat âteşi yoktur

Öz kardaşı var sâdece söz kardaşı yoktur

Yekpâre giyer câme-i irfân peşi yoktur

Minnet edemez kimseye gayret-keşi yoktur

Âlemde dubârâcı değil şeş beşi yoktur

Hep-yektir onun attığı bir tek şeşi yoktur

Sizler gibi şübbân ile hîç hoş beşi yoktur

Şehbâz-ı me'ânîdir o elbet eşi yoktur

Dildâr ona dildâde olur meh-veşi yoktur

Cây eyledi Kuzguncuğu kartal gibi lâ-şek

Bak lâne-i irfân u kemâlâtı ne yüksek!

Koy laklaka etsin yine hakkında o zevzek
Zîrâ geliyor âmeden-i mevsim-i leylek!

Ankâ ile pervâz edemez göldeki ördek
Şâhîne tenezzüldür o usfûre süzölmek³⁷

Sayyâd-ı nigâhından uçar şü'le-i şimşek
Bir kebk-i hırâmân gibi ba'zen olur ürkek

Şâhîni sinek sandı o bîçâre örümcek³⁸
Zâg u zagan³⁹ olmaz eşi kartaldır o gerçek

Dâhilere mahsûs tefehhümleri vardır
Ebkâr-ı me'ânîye tahakkümleri vardır

Düşmanlara dehşetli tehâcümleri vardır
Bülbüldür o pür-neş'e terennümleri vardır

Âşıktır o kalbinde te'ellümleri vardır
Şâ'irdir o düm-tekleri tek-dümleri vardır

³⁷ "Usfur" yukarıdaki "Serçe-i hilkat"tır. (Yazarın notu)

³⁸ Örümcek: Kalender (Yazarın notu)

³⁹ "Zagan" kuzguncuk'un büyüğüdür. (Yazarın notu)

Nâzımdır o manzûm tebessümleri vardır

Tûtûdır o ma'nâlı tekellümleri vardır

Zannetme Kalender gibi kem-kümleri vardır

Hammâm-ı hayâlinde ne güm-gümleri vardır

(1341/1922)

BİR ŞARKI

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Şimdilik mahkeme-i vuslata kâdîyız biz

Bizi tarh etme sakın darbına râzîyız biz

Vâkîfız mes'ele-i aşka riyâzîyız biz

Bizi tarh etme sakın darbına râzîyız biz

Şöyle teşmîr ederek sa'îd-i sîmîn sâkı

Bizi göster ameliyyâtda subhu'l-bâkî

Cem' u taksîm ile ettikçe esîr uşşâkı

Bizi tarh etme sakın darbına râzîyız biz

16 Nisan 1916

BÖYLE KALMAZSIN

Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün

Çıkıp bir nâzır ol manzûr olursun böyle kalmazsın

Düşüp mest olmadan mahmûr olursun böyle kalmazsın

Şu matbahdan ısınsan pây alırsın hân-ı yağmadan

Vücûdun kızdırır tennûr olursun böyle kalmazsın

Ne milletten olursan ol nasîb al Türk Ocağı'ndan

Heman Türk oğlu Türk Uygur olursun böyle kalmazsın

Eğer yârâna hâdim ehl-i san'at mâhir ustaysan

Çıkar meb'ûs olur meşhur olursun böyle kalmazsın

Uyarsan sâz-ı devrândan çalar dembeste durmazsın

Coşar meclisde bir tanbûr olursun böyle kalmazsın

Dönüp ey herze-gû ahmak yanılsan istesen bir hak

Düşer matrûd olur magdûr olursun böyle kalmazsın

Megesrân olma gel şîrin-mezâk ol bezm-i helvâdan

Çiçekten bal alır zembûr olursun böyle kalmazsın

A'lâ-pervâz isen ey şâhbâz-ı evc-i istignâ

Döner pervâne yâ usfûr olursun böyle kalmazsın

Olursan germ-halvet hizmet-i mahbûb-ı asfardan

Bulur feyz-i gınâ nâ-tavr olursun böyle kalmazsın

Cenab-ı Şems-i devrânın olursan peyki ey İhsân

Yanarsın yandırırısın nûr olursun böyle kalmazsın

23 Temmuz 1334/1915

DİYEREK

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün

İzâr-ı yâri anarken semen semen diyerek

Hezâr goncayı sevdim dehen dehen diyerek

Alınca bir güzelin nâr-ı hasretiyle fitîl

Çerâğ-ı aşkına yandım revgen revgen diyerek

Gönül tramvayı hızlandı gitti şevkinden

Kesildi tâkat-ı âşık fren fren diyerek

Visâl-i lutfunu her şeb o dilber-i efrenc

Sabâh-ı haşre atar hep maten maten diyerek

Geçende Kuşdili semtinde tâ'ir-i emelim

Çıtır pıtır konuşurdu seçen seçen diyerek

O sîmtenle ne var seyr-i mâhtâb etsem

Ağardı mûy-ı siyâhım keten keten diyerek

Yeter “bu tâze ma'ârifle eskiler almak”

Mişon Mişon diyerek ya Kohen Kohen diyerek

Görünce neş'e-i tadrîs-i tâlibânını hep
Elinde cüz'-i elifbâ vatan vatan diyerek

Nihâd azm-i Gümüşhane etmek istememiş
Misâl-i bülbül-i gülşen çemen çemen diyerek

Latîfe, nükte, zerâfet yazar, sunar tab'ım
Mezâk-ı âleme yer yer beğen beğen diyerek

Hamâmîzâdeye artık yeter bu külhen-i aşk
Katâr-ı yâre erişsin tren tren diyerek

10 Eylül 1928

DER-VASF-I MEŞ'ALE-DÂRÂN

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Nagme-senc olduğu dem bülbül-i handân-ı sühan

Açılır türlü letâfetle gülistân-ı sühan

Sade-i dildeki şehdâne-i lü'lü' saçılır

Yağdırır cevher-i bârânını nîsân-ı sühan

Kâleb-i şî're gelir vecde düşen rûh-ı revân

Cism-i ma'nâda bu kudretle yaşar cân-ı sühan

İnce hislerle nümâyende samîmî-i beyân

Nüktedân sâde lisân meş'ale-dârân-ı sühan

Râm eder her biri tab'ınca arûs-ı şî'ri

Hacle-i vasla yakar her biri şam'dân-ı sühan

Gizli bir fırtınadan taşı şü ummân-ı edeb

Gizli bir fırtınadan doldu şü fincân-ı sühan

Bir çekirdek iki dirhem heceden sözleri var

Neydi evzân-ı arûz üzre o batmân-ı sühan

Hatt-1 butlan çekerek eski hurûf-1 Arab'a

Tâze harf ile dizerler yeni destân-1 sühan

Ârız-1 şâhid-i ma'nâya letâfet getirir

Hatt-1 nev-hîz ile yazdıkça bu şübbân-1 sühan

İşte meydân-1 sühan gitmeyelim Şîrâz'a!

Bize Turan-1 sühandır yine meydân-1 sühan

Yediden yetmiş tekâmîl hurûf etti cihân

Olayım ben dahi kırkımda sebak-hân-1 sühan

Çalışıp harfîni ezberledi tullâb-1 zamân

Bir benim şimdi kalan alfâbe-pûyân-1 sühan

Dil-i âvârede cem'iyet-i hâtır koymaz

Dağıtır aklımı hep zülf-i perîşân-1 sühan

Yandı germâbe-i hicrânda Hamâmîzâde

İçer elbette bu nazm üstüne ayrân-1 sühan

13 Eylül 1928

BİR KITA-I TARİHİYYE⁴⁰

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtün/Feilün

Şeyh-i ma'rûf-ı ganemsin ki bir emrinde senin

Etyemez semti eder mezbahalar âmâde

Ni'mezâ hakk-ı şerîfnde ne tevcîh-i vecîh

Gûş edip başladı evsâfını hâmem yâda

Zühd ü takvâ ile sen kûşe-nişîn oldukça

Cild-i ceylândan olur beytine çok seccâde

Galatât-ı dehenin kûze-i âb-ı hayvân

Sakatât-ı sühanın neş'e-fezâ-yı bâde

Halvet-i fazlına üftâde olur Mîr Fu'âd

Germî-i bezmine dil-dâde Hamâmîzâde

Nemâfistâda⁴¹ işin gıpta verir Mecnûn'a

Çünkü dağlar devirir taş çıkarır Ferhâd'a

⁴⁰ Der-i aliyyede Atpazarı'nda şeref-mukîm ricâl-i ganemiyyeden ve fi'l-asl Kayseriyye eşrâfindan şâir-i turfa-edâ Yaşar Şâdi-i sühan-pîrânın, bu defa Tarsus'ta Develioğlu tarafından tesîs edilip koyunlarla tos urmak gibi bazı garip âyin ve âdetleri de ihtivâ ettiği cerâid-i havâdiste manzûr olan tarîkat-i nev-peydâ büberiyyeden islihlâf edildiği istihbâr olunması üzerine nemekdân-ı hâmenin lezzet-rîz-i tebrîk ü tehniye olduğu tarihtir. (Yazarın notu)

⁴¹ Kendisi "feminist" kelimesini böyle telaffuz etmişti. (Yazarın notu)

Ne riyâzet ne kerâmet bu ki hîç tınmayarak

Kırk tabak lahmı yedin dâire-i Paşa'da

Görse istabl-ı kemâlâtını canbâz-ı felek

Can atar Atpazarı'ndan yana istimdâda

Hazm eder cümlesin işkenbe-i kübrâya sürer

Sürüler mi'deni imkân bulamaz ifsâda

Develioğlu bulup zâtına şeyh etti hemân

Seni koçlar gibi tos urmada fevkalâde

Âtîfet gördüğünü pîr-i büberden agnâm

Duyarak geldi tuz ekmekle mübârek-bâda

Dedi târîh-i güher-dârı çıkıp bir kösemen

Mısra'-ı sâni'-i âtîyi çekip inşâda

Belde-i Kayseri'nin fahrına bâdî Şâdî

Pîşvây oldu alây-ı şütür-i irşâda

1341/1922

BİR TÂRÎH-İ VELÂDET

Faûlün/Faûlün/Faûlün/Faûl

Mehâmî-i yektâ ki Sâlih Zeki

Ledün sırrının ârif-i ekmele

Tefelsüfde devrin Gazâlî'sidir

Tasavvufda misl-i Cüneyd-i Velî

Sözünde rumûz-ı safâ muntavî

Yüzünde füyûz-ı Hudâ müncelî

Demosten misâli hitâbette ferd

Siyâsette devrin odur a'kâli

Okur ezberinden mütûn-ı hukûk

Bilinmez fakat âhır evveli

Mehâkimde hâkim dekâyık-şinâs

Sözünden dolar iddiâ cedveli

Devâ-sâz olur derd-mendân için

Siler jeng-i kalbi urup saykalı

Rebâb-ı tarîkat midir sîne mi

Çalar sâz-ı ezkârdan her teli

Serâpây a'zâsı batn-ı ulûm

Gören yok onun var mı yok mu beli

Vücûd-ı latîfi mûlahhamsa da

Kemalât-ı asrın odur mahmeli

Yem-i ma'rifette olur ser-dümen

Çekip î n ü ân yelkeninden eli

Gehî orsalar gahî eyler boca

Eser fûlk-i cisminde aşkın yeli

Ne hâletle etmekte seyr-i sülûk

Görüp cezbe hâlinde seyr etmeli

Hudâ-hâfız olsun nazar değmesin

Zamânın dönüp dîde-i ahveli

Atâ kıldı Hak necl-i mes'ûd ana

Ezan vakti san âyet-i münzeli

İlâhî sa'âdetle et kâmyâb

Hayâtında göster reh-i esheli

Sünûhâtım İhsân güherdâr olur

Mübârekleyip mevlid-i ecmeli

Bu târîhe imdâd eder çâryâr

Bu yıl doğdu meh-veş Muhammed Ali

1346/1927

BİRKAÇ KİT'A

1

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Geçti on sâlin şitâ vü sayfi dilden çıkmadı

Aşk-ı dîdârın senin bir an için leyl ü nehâr

Şimdi ammâ karşılaştık öyle bir sûretle ki

Bir hazân hattınla sen ben kûse-i her dem bahâr

2

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Dem urup “huz mâ safâ da’ mâ keder”den muttasıl

Yan gelip yattın da zevk u şevke kattın keyfini

El-hased ey rind-i sevdâ-pîşe aşk olsun derim

Bezm-i vasl-ı yâre cân attın da çattın keyfini

3

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Bozmadık bir an bu bendergâhda istîfi biz

Yoksa bir hüsrân için bin âh ü vâh eksik değil

Gam değildir kapsalar âvâregân bizden külâh

“Kelle sağ olsun cihânda bir külâh eksik değil”

4

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Bahr-ı istignâda esbâb-ı safâ tekmîl olur

Zevrak-ı ümmîd için yelken kürek eksik değil

Hânkâh-ı aşka düştük olmayız mehcûr-ı zevk

“Biz de olsak bir dede bir dünbelek eksik değil”

5

Feilâtün/Feilâtün/Feilâtü n/Feilün

Kays iken sâha-i iz’ânda bizim a’kalmız

Bizde var “a’kal-i nâsâz” diye da’vâ-yı celî

Ne yaman cilveye mazhar ki bu bâzâr-ı cünûn

“Eylesen halka nazar her biri bir gûne deli”

6

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Sa’y ederler câ-be-câ tebdîl-i taksîmât için

Mülhakâtın halkı hep merkezdedir bi’l-iltizâm

Var mı yâ hâcet ki olsun bir kazâ yâhud livâ

Her köyünden mülkün olsun bir vilâyet ve’s-selâm⁴²

⁴² Kasabalarının kazâ ve livâyâ refîi için vilâyet-i mülhakâtı halkından çoklarının Trabzon merkezine gelip teşebbüsâtta bulunmaları üzerine kaleme alınmıştır. (Yazarın notu)

7

Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün/Mefâilün

Geçerken bundan evvel bir vapur her ay sevâhilden

Yapıp şirket için gûyâ içinden şimdi çıktık biz

Efendim nerdeyiz biz nerde ıslâh etmek ahvâli

Zihî feyz-i a'lâ ma'mûr olan hayrâtı yıktık biz

8

Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün

Ben ticâret-gâh-ı âlemden zarar gördüm diye

Sırta bir nev-kisve-i pür-hîle ilbâs eylemiş

Müflisân yapsın komisyon lagvedilmiş mahkeme

Halkı iflâs ettirirken kendi iflâs eylemiş⁴³

⁴³ “Ticaret Mahkemeleri”nin ilgâsı münasebetiyle kaleme alınmıştır. (Yazarın notu)

BİR DESTAN⁴⁴

Cânânı nasılsa tenhâca gördüm

Yaklaştım yanına erkâncasına

Ayağı tozuna yüzümü sürdüm

Eski edep üzre dîvâncasına

Dedim hayrânınım ey gül-i ra'nâ

Meşk alır âhımdan bülbül-i şeydâ

Eğerçi hûbâna lâyık istignâ

Kerem kıl sen ammâ imkâncasına

Bir gece bize gel sohbet edelim

İstersen biraz da işret edelim

Biz bize kalalım halvet edelim

Ne bu güft ü gûlar çan çâncasına

Dedi ki îmânım biz ehl-i teliz

Mâil-i semâî hem de gazeliz

Sen Köroğlu isen biz Çamlıbeliz

Afilli güzeliz devrâncasına

⁴⁴ Aziz arkadaşımız şair “Yaşar Şadi” merhumun lisanından yazılmıştır. (Yazarın notu)

Biz güreş biliriz futbol biliriz
Hem erkân biliriz hem yol biliriz
Kol bacak oynatır sağ sol biliriz
Döneriz meydanda harmançasına

Mevlevî demişler bize Mevlevî
Büyük dedemizden gördük mesnevî
Aldık şeyhimizden feyz-i ma'nevî
Külâh giydiririz kaftancasına

Ortada beş kutu şeker isteriz
Domino oynarız poker isteriz
Biz çaya konyağı döker isteriz
İçeriz rindânca ayrancasına

Hamâmî İhsân'dır o merdin adı
Köprülü Fu'âd da onun üstâdı
Şu'arâ zümresin seversin Şâdî
Onlar da bulunsun ihvâncasına

Dedim kurbânınım şâh-ı melâhat
Kulunum kerem kıl eyle mürüvvet
Ne emreder isen hâzırdır elbet
Emrin baş üstüne fermâncasına

Onları amma ki getirme yâda
Ermesin Köprülü cîsr-i murâda
Biz halvet edelim Hamâmîzâde
Yansın ateşlere külhancasına

Ey âhû gözleri sayyâd-ı kulûb
Ayağın tetik al olursun mahcûb
Biz dûş-ı vuslatın nice bin mahbûb
Keklikler atmışız hâmâncasına

Biz Kara Ahmed'le başa çıkmışız
Kuruyu bırakmış yaşa çıkmışız
Eğeri görmeden kaşa çıkmışız
Atlar oynatmışız arslancasına

Mef ûlü fâilün parmak hesâbı
Hepsinde fakîrin vardır nisâbı
Ezberden okuruz biz dört kitâbı
Tevrât'ı İncil'i Kur'ân'casına

Biz gibi şu'arâ gelmez cihâna!
Hep tevârîhlerde olduk yegâne
Her şâ'ir kelâmı sığmaz divâne
Bizim kelâmımız dîvâncasına

Bahr-ı me'ânîye biz de dalmışız
Maval okumuşuz nasîb almışız
Kavaldan anlarınız davul çalmışız
Külahlar giymişiz irfâncasına!

Bir suda yüzelim mânend-i taka
Bahr-i mahabbetde satalım caka
Konyaklı çaylardan toka fiyaka
Sohbetler edelim rindâncasına

Zevkin değil ise nûş etmek rakı
Şampanya içeriz terk et merâkı
Biz pîr-i mugânız sen de ol sâkî
Ayranlık şişirme tûrancasına

Gönül yarasını gel sağlayalım
Sen çek hançerini biz zağlayalım
Önünde yatalım el bağlayalım
Boyun uzatarak kurbâncasına

Böylece nutk edip saçarak hikmet
Ettik o fettânı râzı nihâyet
Takarrür eyledi leyle-i vuslat
Ahd ü karâr üzre peymâncasına

Saatler yıl oldu dakîkalar gün
Askeri gecenin etmedi sökün
Sîh-i intizârda olduk pek zebûn
Yaktık cân u teni biryâncasına

Hele günümüzü akşam edelim
Ramazanımızı bayram edelim
Biz de bu kubbede bir nâm edelim
Parmak ısırınlar hayrâncasına

Emredilenlerden dahi ziyâde
Konyaklar şekerler ettik âmâde
Kıydık malımıza fânî dünyâda
Ayş u nûş etmeğe insâncasına

O gün câmilerde dolaştık sâ'im
Tâ'at-ı Hudâ'ya olduk müdâvim
Bu şeb de cânânla olalım kâ'im
Mevlâm kabul etsin Yezdâncasına

Hevâ-yı visâle açıp yelkeni
Bî-taraf sularda kırdık dümeni
Orsa boca attık fülk-i bedeni
Hâne limanına kaptancasına

Buhurlar yakarak ıtır süründük
Ele tesbîh aldık Hak'dan göründük
Soyunup rahmânî kisve büründük
İşler yapmak için şeytâncasına

Süzülmüş çeşmânı mest-i tegâfûl
La'l-i dür-efşânı piyâle-i mül
Ruhsâr-ı tâbânı mânende-i gül
Cânânım göründü handâncasına

Gelince o reşk-i firdevs-i a'lâ
Kâlâ-yı cân kıldım pâyine fedâ
Bu gece giymişti çünkü serâpâ
Sırmalı hulleler gılmâncasına

Bırakıp hâriçte bîgâneleri
Heman ref' eyledik peymâneleri
Şem'-i cemâlinin pervâneleri
Dolandı meclisi sûzâncasına

Tahammül eyledik el şakasına
Ezelden tutkunuz her cakasına
Anam babam diye fiyakasına
Varımız vermişiz olancasına

Başa çıkarınca böyle bir işi
Aman kırmayalım dedik kirişi
Germ-â-germ ederek alış-verişi
Yükün başlar iken kamancasına

Gördük bir alayı hep kabadayı
Tertip eylemişler “baskın alayı”
Edip bir ağızdan na’ra-serâyı
Hânemiz sarmışlar düşmâncasına

Ellerinde yanar fenerleri var
Başlarında döner migferleri var
Acemistâna mı seferleri var
Bu ne taşkınlıktır volkancasına

Dalkılıç çıkınca cümle şeb-revân
Can korkusu oldu bende nümâyân
Yok idi yanımda kılıçla kalkan
El attım yârimin tabancasına

Bir de ne göreyim yârânmış gelen
Hâne-i rahmâna şeytânmış gelen
Kâfile kâfile hicrânmış gelen
Hem-vuslat olmadan cânâncasına

Ayttım ki: Ne alıp satmak istersiz
Pişmiş aşı su mu katmak istersiz
Cümleniz bunda mı yatmak istersiz
Def olarak gidin yârâncasına

Bir perî çehreyi alalım dedik
Felekten bir gece çalalım dedik
İnsanca şurada kalalım dedik
Nerden haber aldız şeytâncasına

Ayttılar: Ey “Şâdî” dilin bulaştı
Kırdığın cevizler bini de aştı
Bu işe yâr ile agyâr da şaştı
Sohbete gelmişiz akrâncasına

Baktık ağalarla çıkışmak olmaz
Dedik ki sohbeta asla doyulmaz
Mahabbet sofrası taşar da dolmaz
Buyurun sofranın tek mancasına

Fırsatı kaçırdık zevâle yandık
Derdi elimizde kavala yandık
Âteş-i iğfâl-i... le yandık⁴⁵
Düştük tuzağına hem kancasına

⁴⁵ Bu kelime, eski harfli baskıda da yoktur.

Baht âyînesinin cilvesi çokmuş
Mahabbet hüsrânı ateşten okmuş
Hem-bezm-i vasl olmak kaderde yokmuş
Küselim tâli'e pişmâncasına

Hicretin bin üç yüz kırk idi ânı
Âşık İhsân düzdü işbu destânı
Şâdiyle yaşasın cümle yârânı
Sohbetler eyleyip ihvâncasına⁴⁶

22 Ramazan 1340/19

⁴⁶ Manzume 4+4+3=11'li hece vezni ile yazılmıştır.

ŞÂDÎNÂME

E'âzım-ı ricâl adîmü'l-emsâl ve kudemâ-yı emekdârân-ı zevi'l-efdâlden şu'arâ ve münşiyân-ı asrın serbülendi a'nî Şâdî mahlas "Yaşar Efendi"nin zîver-i mecâlis-i ekâbir ü enâm ve ber-âverde-i zebân-ı havâs ü avâm olan evsâf ü menâkıp ve ahvâl-i garâib isti'mâllerinden bir nebzeyi şâmil olup "Şâdînâme" unvânıyla evzân ve eşkâl-i nazmın her birinde ve nev-zemîn bir vâdî-i bihînde keşîde-i silk-i tanzîm ve câ-be-câ şürûh u havâşiyle fevâ'idi teşmîl ü ta'mîm kılınan divân-ı mahabbet-nişândan bir gazel:

Der-harf-i elif

Bu gazel mevlânâ-yı mezbûrun vüs'at-i ilimleri vasfında ve mahabbet ü mahâretiyle ma'rûf oldukları nesnelere beyânındadır:

Eyledik vasf-ı Yaşara biz elifden ibtidâ

Hâzihil-emrül-muazzam rabbenâ yessir lenâ (1)

Vasf-ı ô düşvâr-ı kâr ihdâ-yı ma'nâ çîz şod

Kıssa-i mûr u Süleymânest în ü ân kucâ (2)

Lafzen ü ma'nen sanâyi' ya'ni fenn-i âliyât

Onda etmiş ihtidâ hem onda bulmuş intihâ (3)

Ârif-i ilm-i bozuntudur o rütbe zâtı kim

Sen negamdan bahsedersin ol ganem der mutlakâ (4)

Hâce-i meşhûr sordukça men ü tûdan haber
Ezberinden ben sen o hem biz siz onlar der ona (5)

Hâfız olmuştur hecâ ilmin elifden yâya dek
Hep bilir Allâhü a'lem bâ vü pâ vü tâ vü sâ (6)

Nâdirü'l-emsâldir İhsân bizim memdûhumuz
Hatt-ı ilm ü fazlını ebcedlemişür hâliyâ (7)

ŞERH: (1-2) Nâzım u şârih-i âzade el-med'uvv be-Hamâmîzâde İhsân'ın tertîb-i dîvânda “eyledik” fiiliyle yani elif, yâ harfleriyle matla'-küşâ olması ve İhsân kelimesi elifle başladığı gibi memdûhumuzun göbek ismi olan “Yaşar” nâmının da harfeyn-i mezkureynden “yâ” ile ibtidâ etmesi hüsn-i intihâyaya vâsıl olacak bir hayrû'l-fâl ve berâ't-i istihlâldir. Elifden ibtidâ sözü ise memdûh-ı zî-şânın hem manzûmâtına hem de kad-i tûbâ-âyâtına istidlâldir ki bu tesâdüfât-ı haseneyi kendileri dahi vâfir derece pesend etmişlerdir.

Mısra-ı sâninin arabî ve beyt-i sâninin fârisî olarak nazmı, kelâmda mülemme'ât ya'nî haltıyyât-ı sâhibü'l-menâkıbe işâret-nümâ olduktan mâ'adâ, kendilerinin lisân-ı azbü'l-beyân-ı arabî ile zebân-ı nâzik-i pârsîde dahî sâhib-i yed-i tûlâ oldukların îmadır. Mevlânâ-yı mezbûrun her biri bir dürr-i girân-behâ-yı belâgat olan sözlerini imlâyâ getirmek “menem dîger nîst” diyen her ehl-i kaleme müyesser olur muvaffakiyetlerden değil ise de bu nazm-ı nâmîleri yani asıl göbek isimleri, “Yaşar, yeşer, yaş er, yaş er ve Yâşâr” sûretlerinde tahrîr ve imlâ olunabilip fakat ta'yîn-i ma'nâ ve mâhiyyetinde ulemâ-yı fenn-i iştikâk iftirâk u ihtilâf ve tenvîr-i hakâyık u dekâyık yolunda nice makâlât u te'lîfât ile itlâf-ı lâf etmişlerdir ki bu muhtasarın ol mufassalâtı yegân yegân bast u beyâna tahammülü yoktur. Ancak deryâdan katre kâbilinden şu mikdâr denilebilir ki iştikâkıyyûndan Necîbâ, Elhâc Dânâ Efendiler eşkâline nazar etmekle beyhûde yere

cevher araştırarak “yaşarmak” veyâ “yeşermek” masdarından yaşar, yeşer yani yaşarır, yaş olur, pişkin bulunamaz, yaşı er, genç tekemmül etmiş büyümüş de küçülmüş kimesne ma'nâların ifhâm eder” demişlerdir.

E'âzım-ı lisâniyyûndan Mevlüd Efendi son vechi ihticâca sâlih bulup “yaş er” kelimesini kabası biraz alınmakla berâber henüz kurumamış, yakılmağa sâlih u lâyük ise de inşâ'ında isti'mâle gayr-i müsâ'it nesne ma'nâsına alarak bunun da fârisîde mecâzen merd-i nâpuhtenin mukâbili olacağını telif ettiği risâle-i müstakilede şevâhid-i adîdesiyle zikr ü beyân etmiştir.

Ekser-i ulemâ mezbûr Mevlüd Efendi kavlini ihtiyâr etmiş olmakla berâber el'ân hallolunamayıp bir encümen-i ilmiye mevdû' bulunan bu mesele ile iştigâl olunmakta ve hatta makarr-ı ulemâ-yı Türkiyye olan âstâne-i âliyede münteşir “Akbaba” nâm cerîde-i ilmiyenin bu unvân zîrindeki bend-i mühimminde “Yaşar” kaşar vezninde Türkçe ömür sürmek mânâsına olan yaşamak masdarından gelir. Şâdî şâd olanların ahvâline denir. Ömür sürenin şâdîliği ise tabîidir. Mûlahham u bî-gussa vü gam kimesnelere Yaşar Şâdî ismi verilir denilmektedir (Vallâhü a'lem bi's-savâb).

Lafzan u ma'nen sanâyi' ya'nî fenn-i âliyât

Onda etmiş ibtidâ hem onda bulmuş intihâ (3)

ŞERH: (3) Çünkü ulûm u funûn-ı âliyenin ancak ve ancak edebiyâta sanâyi-i lafziyye ve ma'neviyyeden ibâret olduğu hakkındaki tevcîh-i nevîn efendimiz cânibinden refîk-ı şerîkimiz müderris Fu'âd Mehmed Efendi'yi ilmen tenvîr u irşâd suretiyle îrâd buyurulmuş ve bu hâdise-i tasnîf beyne'l-ulemâ bir mesele-i mühimme-i mu'tenâ-bahâ olup şuyû' bulmakla çâr aktâr-ı irfândan âvâze-i takdîr u şâbâş ile karşılanmıştır. Hâdise-i mezkûre kendilerinin “Tasnîfü uhlûtetü'l-ulûm li irşâdı ulemâ-i rûsum” unvânıyla üç cild-i kebîrde mûlahhas eserlerinde dûr u dîrâz bast u tezbîr edilmekle dûçâr-ı müşkilât olanların te'lîf-i nâfi-i mezbûre mürâcaatları tavsiye olunur. Yine bu beyitte, -kelâm-ı müşârün ileyhî mukaddime ve hâtimesi misüllü ibtidâ ve intihâ kelimelerinin mütezâdde

bulunması kendilerinin hem de câmi’u’l-ezdâdda bir isti’dâd-ı fezâ’il-nijâd olduklarına işâret zımmında vâki’ olmuştur.

Ârif-i ilm-i bozuntudur o rütbe zâtı kim

Sen negamdan bahsedersin ol ganem der mutlaka (4)

ŞERH: (4) Fi’l-hakika arabiyâtı ve farsiyâtı misüllü türkiyâtı dahi hayli vâsi’ ve kavî olan memdûh-ı sâhibü’l-menâkıbımız kütüb-i edebiyeki kalb san’atını tercüme yönünden “Bozuntu” kelimesiyle lisân-ı türkîye çevirmişlerdir. Ve ilm-i dakîk-i mezbûrun sâha-i muzlimesini envâr-ı âsâr ile tenvîr zımmında yed-i beyzâ mânendi yed-i tûlâları olduğu ezhâr-ı mine’ş-şemsdir. Ma’rûfîn-i şu’arâdan Nefhî ve Şemmî’nin gazeliyyâtına olan gün-â-gün bozuntu nezâirinden mâ’dâ müstakilen bu fenn-i celîl üzre te’lif buyurdıkları arabiyü’l-ibâre “Nefhatü’l-buruntu fî şemmeti’l-bozuntu” unvânlı eser-i bî-adîlleri bu vukûf u ihâtaya delâlet-i kâfiye ve vâfiye göstermektedir. Zâten kendilerine herhangi kelime arz olursa ekser nutuklarında vâki’ olduğu misüllü bilâ-tefekür ü teallüm bozuntusun bulup mücâb olurlar. Elsine-i şarkıyye ve garbiyyede hurûfâtın kelimâta ve envâ-ı kelâma değin bu melekeleri vardır. (Misâl) ‘Tâ’ denilse der’an “at”, “hilm” denilse hemân “lahm” derler ve “belâ” lafzını “bâl” ve “kıvrık-ı ağ” terkinin “kuyruk yağ” diye bozuntuya getirirler. Hattâ ism-i şerîflerini teşkîl eden “Yaşar” kelimesini “Şıra” ve “Şâdi” mahlaslarını da “eli dâima taamlı” mânâsına türkî ve arabî mülemmâ bir vasf-ı terkîbî olmak üzre “aş-ı yed” ve berbâd vezninde “şeyyâd” u “şeydâ” diye bozuntuya düşürüp şu matla’-ı garrâyı tanzîm etmişlerdir.

Çün bozuntı-ı Yaşara Şâdiyâ şıra denir

Şâdiye şeyyâd hem de aş-ı yed şeydâ denir

(İstitrâd): Bizzat kendilerinden menkûldür ki bir gün bu matla’ların îrâd etmeleri üzerine eski ders şerîklerinden ve rûfekâ-yı hâssalarından olup “Pazarola” demekle ma’rûf

bulunan zâhir-bînân ulemâdan Hasan Efendi ber-mu'tâd meclis-i fazîlet-enîslerinde hâzır ve “Yây-ı Şâdî bilâ-şedde muhaffef bulundukça bir kelime-i müşeddede olan Şeyyâd'a nice bozuntu teşkîl eder” yolunda zebân-dırâz ve mu'teriz olmakla fâzıl-ı mezbûra şöyle buyurmuşlar ki: “Ey benim cânımdan azîz olan refik-i emced ve müsteşâr-ı mu'temedim sana vâfir derece mahabbet ü hürmetim ve her sözüne i'timâd-ı tâmm ile riâyetim var iken ve her kavl ü fi'limde sana imtisâl eder olduğum akvâl ü ef'âlimle havâs u avâm cemî-i âstâne halkınca rehîn-i rütbe-i sübût iken bu güne cehele sözünün zât-ı şerîfin misüllü ulûm-ı âliyye-i akliyye ve nakliyyeden icâze vermiş bir fâzıl-ı kâmilin lisânından sudûr ettiğine aşırı derece müsta'cebim. Ey benim hemîşe yâr-ı sohbet ve mürebbi'-i fazîletim olan zât, mübârek hâtırına gubâr-ı keder konmasın, tecâhül-i ârif mi yaparsın veya nice tegâfûl buyurursun ki bu terbiyet-kerde-i fazîletinin “Şâdî” ismi fi'l-asl şedde-i şedîde ile müşeddedit olup fakat bu şedde mektûbe ve melfûze olmayıp muzmere ve mu'teberdir ve çünkü ismim maskat-i re'sim olan “Mahmiyye-i Kayseriyye”de tesmiye edilip orada ise ba'zıların şedde-i esâmisi bârize olmayıp gâhî bu fakîrinki misillü meknûze kalmıştır. Binâenaleyh hâsılı'l-mefhûm sâbit ve ma'lûm olan şu ki Şeyyâd bozuntusu ismime muvâfık ve vukû-ı hâl ü kâlîme dahî mutâbıktır.”

Bu tafsilât-ı muknia üzerine habt u ilzam edildiğine kâni' olan Pazarola Efendi -bir fâzıl-ı munsif olmakla- hezâr i'tizâr ile lisân-ı i'tirâzını tahvîl ve ta'zîmen li üstâdihî der'an kıyâm edip sâhibü'l-menâkıbın yed-i şerîflerin takbîl etmişlerdir, (İntehe'l-istitrâd): Memdûhumuzun bozuntu san'atına şiddet-i ihâtaları dolayısıyla nice esâmî ve kelimâtın muhteviyât u mâhiyyâtını tedbîl ü tagyîre ve onları ahsen-i sûrete iâde edip ol veche ile tahrîr ü tastîre himmetleri vâkidir. Ve bu meziyyet ü mahâretlerin zekâ ve isti'dâd-ı fitrîlerinden gayrı fitrat-ı şerîfelerinde vehbî ve ırsî olarak mündemiç bulunduğu şâyidir. Çünkü kendileri fi'l-asl kıt'a-i Anadolu'da kâin şeh-i şehîr-i Kayseriyye (Hafazallahü ani'l-âfâti ve'l-beliyye)nin eşref-i eşrâfından olup ol havâli-i mübâreke bi'l-husûs ol belde-i latîfede tebdîl ü telvîn ve ta'dîl ü tezyîn ile tenvîr-i eşkâl ü eşyâda acîb ü garîb mahâretler nümâyan idüğü meşhûr-ı cihân olmakla bu meleke-i mahsûsa cedd-i emcedlerinden peder-i cennet-makarlarına ol merhûm bu mahdûm-ı me'âlî mevsûme irsen intikâl etmiştir.

Memdûhumuzun beyt-i sâbıkı'z-zikrin mısra-ı sânîsindeki “nagam” kelimesine “ganem” ile bozuntu cevâbı vermelerinde ise nice nice dekâyık-ı ma'nâ müstetirdir. Evvel şu ki ganem Ahterî kavlince “el-ganem be-fethateyn cins için mevzû' bir ism-i müennestir, koyunun erkeğine ve dişisine ıtlâk olunur. Ve keçiyeye dahi şâmildir. Cemîi agnâm ve tasgîri guneyme gelir” denilmekte olup, kendilerinin ise ale'l-ıtlâk cins-i hayvâna meyl ü mahabbetle ülfet ü ünsiyetleri katî vâfir ve bu meyânda hâssaten ziyâde-i akl ile ma'rûf ve müştahir bulunan koyun cinsine kemâl-i rağbetleri mütevâtirdir. Hattâ sûret-i mütemâdiyede re's-i ganem tenâvül buyurdularından ve mükerreren meşhûd-ı fakîr olduğu üzre mine'l-baş ile'l-kuyruk ma'a sakatâtim yekpâre ganemi ekl ü bel' ü hazm ettiklerinden ötürü “Bir koyun bir öğün” meselin bize yadigâr bırakmışlardır. Ve bundan nâşîdir ki haklarında senâ vü sıyânet tarîkıyla:

Ekl ü şürb etmede her bezmde yektâsın sen

Hoşça bak mi'dene işkenbe-i kübrâsın sen

Matla'-ı zîbâsın nazm u inşâd etmişlerdir.

Hattâ bu mahabbetten ötürü ve çünkü ganemin Cevherî kavlince bir ma'nâsı da “ceylan” demek olmakla kendileri kanlı canlı ve boylu poslu kimesne bilâ-tefrîk sinn ü meslek ol hayvân-ı mübârek nâmıyla telkîb ederler. Ve zamân-ı Ebu'l-feth'de baytarbaşılık hizmetin görmüş olan “Koyun Baba” (Kuddise sırrahu'l-a'lâ)nın der-i âliyyede Eski Ali Paşa'da kâin türbelerine her bâr ziyâretleriyle nüzûrât-ı kesîreleri vâki' olur. Sakatât-ı ganemin deri kısmından akmîşe-i sâireye tercîhen -kamîs u siyâb ve post kısmından dahi çorap i'mâl ettirip giyerler ve her hafta âdîne günleri zebh-i kurbân ile baba-yı müşarünileyh türbelerine ve muhibbân-ı agnâm fukarâsına irsâl ü ihdâ kılarlar. Ve yine bu mahabbet sevkiyle, ganem redifli ve doksan dokuz beyitli kasîde-i meşhûrelerinin ki matla'ı:

Bezm-i uşşâk içre olmuş şâhid-i zîbâ ganem

Ekl ü hazm ehlince hem lahm-i şikempîrâ ganem

beyt-i garrâsıyla muvaşşahdır. Ta'lik hatt-ı şerifleriyle muharrer bir nüsha-i nefise ve müzehhebesi türbe-i Ganem Baba'da muallaktır. Ve hâkezâ kendilerine mahsûs âdât u an'anâta riâyetleriyle meşhûr olan mevlânâ-yı mezbûr her sene-i mübâreke zilhicce-i şerîfesinin yevmü's-sebtinde türbe-i mezkûreyi ziyâretle ba'de icrâ-yı nüzûrât u sadakât îfâ-yı dâ'vât-ı hayriyet-âyât edip andan meydân-ı Bayrampaşa'ya muvâcehe-i karâbîn-i agnâma varıp berâberlerinde istishâb ettikleri enâm-ı şerîf cüz'ündeki harf-i ayn üzerine -bozuntusuna getirilmek için- bir nokta-i hafife koyup iki rek'at salât-ı şükraneyi müteâkip ol risâle-i kudsiyyet-îsâlden ed'îye-i me'sûre tilâvet ve me'kûlât-ı agnâma çeşm-i dikkat ü rikkatle nezâret ederler. Bu vech ile tam iki gün müddet ol mahalde safâ-yı hâl ü hâtırla meks ü ârâm kılıp ve ol agnâm-ı şerîfe ile nevbet-be-nevbet "tos" urup ba'dehû ikâmetgâhlarına avdet buyururlar. Ve bu müddetten ıyd-i şerîf-i adhâya iki gün kalmakla hemşehrileri olan Kayseriyye eşrâfına simât-ı azîm üzre envâ-ı lühûm ve hulviyyâtta ma'a çay ve sükker-i akîde ziyâfet-i müdebdebe vü nefise keşîde kırlarlar. Ve onlar meyânından intihâb-kerdeleri olan ehl ü vâkıf kimesnelere muvâcehe-i âyîne karâbîn-i ıyd-âsâ elvân-ı gûn-â-gûn üzre telvînât ü tezyînât ile kendilerin temşît ettirirler ki işbu hizmet-i mûcibü'l-müfteharet için eşrâf ü med'uvvîn yekdigerin istirkâb ederler.

(GARÎBE): Şehr-i Kayseriyye vücûhundan Şa'bân ve Ramazân Ağalardan yevmen mine'l-eyyâm şârih-i fakîrin şöyle mesmû'um olmuştur ki: Sâbık sene erba'îne selâse mi'e ve elfde ıyd-ı adhâyı istikbâlen vâki' olan merâsim-i telvînde fevka'l-gâye tezyînât-ı müteşâbihe yapmışlar hatta sâhibü'l-menâkıb (aleyhi'l-eltâfî ve'l-mevâhib) ol eşkâl-i zîbâ şevkinden galebe-i cezebât ile mukâbele-i mir'âtda kendilerin gâ'ib etmekle vüs'at-ı hücre nisbetinde tam on dört hatve-i kâmile geri geri açılıp bir mertebe kuvvetle tos urmuşlardır ki ol sadme-i şedîdeden re's-i âlîleri pür-yâre olmuştur

(Zâdallâhü şevkahû ebeden).

Hâce-i meşhûr sordukda men ü tûdan haber

Ezberinden ben sen o hem biz siz onlar der ona (5)

ŞERH: (5) Memdûh-ı ma'rûfumuz sıgâr-ı sinnlerinde yani hadd-i erbaîne vusûllerinde "ta'lîm-i fârisî" den farsî te'allümüne rağbet buyurmaları üzerine hâce-i dânâları olan merd-i fâzıl daha ilk ders-i şerifde men: ben, tû: sen, û: o der demez kendileri min kabli'r-rahmân hilyedâr oldukları zekâ ve iz'ân cihetiyle der'an be-men: bana, be-tû: sana, be-û: ona, bâ-men: benim ile, bâ-tû: senin ile, bâ-û: onun ile diye ilerisine doğru dahi cevâb-ı savâb vermekle akîbinde "Yem-lihâ, Mekselnâ, Mislînâ, Mernuş, Debernuş ve ilâ âhîrihî sayarak Kıtâmîr'e değin Ashâb-ı Kehf esâmisin dahî okuyup bahsi yine ulûm-ı âliyye ve gâmızaya dökmekle buncılayın endek-sâl bir tıfl-ı sâhib-kemâl karşısında ebkem ü lâl olan hocaları kendüye geldikte "Elhak sad-hezâr âferîn, sad-hezâr âferîn" diye üç yol yerinden sıçrayıp oturmayı müteakip, memdûhumuzun ilm-i şerîf ni'metin tahdîsen "Hâzihî min fadli Rabbî" diye mukâbele buyurdıkları şâyi'dir. Vâkıa müşerref-i mülâkât ve mütefeyyiz-i irfân u kemâlâtları olduğumuz eyyâmın hiçbir ânında fart-ı tevâzu' ve mahviyetleri cihetiyle bu hâdise-i mühimmeden fakîr-i pür-taksîre şakk-ı şefe etmemişlerse de keyfiyetin vech-i ma'rûz üzre vukûu bizzat hocaları efendiden gûş-zed-i âcizânemiz olmuştur.

Hâfız olmuştur hecâ ilmin elifden yâya dek

Hep bilir Allâhü a'lem bâ vü pâ vü tâ vü sâ (6)

ŞERH: (6) Bu beytin sıdk-ı mazmûnu ve sâhibü'l-menâkıbın elifbadaki derece-i ihâtaları zinhâr söz götürür mevâddan değildir. Şu kadar ki harf-i "sâ"yi ta'kîben ilerisin dahi kemâ hiye hakkuhâ bildiklerine işâretle cim karnında bir nokta diye kargacık burgacığa değin devam olunamaması ilm-i vâsîlerinin bundan öte gitmediğine delâlet etmeyip ihtiyâr olunan veznin zarûretinden yani hurûf-ı sâireyi zikre imkân bırakmamasından ötürüdür. Ve buhûr u evzâna âşînâ olanların bu noksan yüzünden "El-özrü inde kirâmi'n-nâsi ma'zûrun" mısâkınca nâzım-ı kem-bızâyı ma'zûr görecekleri me'mûl-i kavîdir. Ve illâ

kendilerinin elifbanın yirmisekiz hurûfun yek-nefeste ezberden kırâat buyurdıkları defe'âtle mesmû'u meşhûdumuz olmuş keyfiyettir ki cemî-i kadir-şinâsân-ı yârân gibi muhakkıkîn-i ehibbâdan refik-ı şefiklerimiz ve dâder-i can-berâberlerimiz Halil Nihad ve Mîr Mehmed Fu'âd'ın dahî tasdîk-kerdeleridir.

“Bu ne kudret ki elifbâyı okur ezberden”.

Memdûh-ı bâhirü'l-irfânımızın ke'n-nakş-ı fı'l-hacer şiddet-i kuvve-i hâfızaları müstakar olmak cihetiyle hece hurûfatın bi'l-bedâhe ezberden okudukları keyfiyyet-i müsellemesi şöyle bir cânibe kalsın hattâ hurûf-ı mezkûreyi cevdet-i zevklerine muvâfık ve nev-zemîn bir üslûb-ı dil-nişinde silk-i nazm u vezne cem' u derc ile sübha-i cevherîn belâgat-âsâ bir kıt'a-i güzîn ü ra'nâ ve bir güfte-i bihîn ü zîbâ vücûda getirip fenne-i edvâr usûlünce de bestelemişlerdir ki sıbyân-ı müslime bed'-i mektep âyinlerinde lahn-i mahsûs üzre okurlar ve cemî-i huzzâr u müstemîn derûn-ı dilden nâle vu zârî kılıp hemîşe giryân olurlar. Eşher-i âsâr-ı dürebârları olan ol kıt'a-i lâtîfe budur:

“-Kıt'a-i yektâ der-cem'-i esâmî-i elifbâ”

Elf vü bâ vü tâ vü sâ vü cim ü hâ vü hâ vü dâl

Zâl u râ vü zâ vü sin ü şın ü sâd ü dâd ü tâ

Zâ vü ayn u gayn u fâ vü kaf u kâf ü lâm u mim

Nûn u vav ü hâ vü yâ buldu hurûflar intihâ

(Lillâhi derrü'l-kâ'ili)

Nâdirü'l-emsâldir İhsân bizim memdûhumuz

Hatt-ı ilm ü fazlını ebcedlemiştir hâliyâ (7)

ŞERH: (7) Bu makta' beytindeki "nâdirü'l-emsâl" terkîbinde adîm kelimesinin istihdâm edilememesi zarûret-i veznden münba'is idüğü ehlince ma'lûmdur. Yoksa misl ü nazîrleri var ise yine kendileri olan efendimizin ilimlerin haylî zamân evvel ebcedleyip hattâ beyne'l-fuzelâ âlim-i ebced-hân nâmıyla ma'rûf buldukları müselleme-i umûmîdir. (İntehâ gazel-i evvel 1339 hicrî).